LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY WARKA NA LATA 2016 - 2023

WARKA 2016

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE ..... - 4 -
SŁOWNIK POJĘĆ ..... - 6 -
1. OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY ..... - 9 -
2. PODSTAWOWE INFORMACJE ..... - 18 -
3. DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI ..... - 20 -
3.1 Metody analizy przestrzennej ..... - 20 -
3.2 Sytuacja społeczna ..... - 21 -
3.2.1 Powierzchnia i sieć osadnicza ..... - 21 -
3.2.2 Demografia ..... - 22 -
3.3 Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych ..... - 24 -
3.3.1 Starość demograficzna ..... - 24 -
3.3.2 Zjawisko bezrobocia ..... - 26 -
3.3.3 Zjawisko ubóstwa ..... - 29 -
3.3.4 Przestępczość ..... - 34 -
3.3.5 Edukacja ..... - 38 -
3.3.6 Poziom kapitału społecznego ..... - 40 -
3.4 Współwystępowanie negatywnych zjawisk innych, niż społeczne. ..... - 42 -
3.4.1 Negatywne zjawiska gospodarcze ..... - 42 -
3.4.2 Negatywne zjawiska środowiskowe ..... - 45 -
3.4.3 Negatywne zjawiska techniczne ..... - 47 -
3.5 Suma zjawisk kryzysowych ..... - 54 -
3.6 Charakterystyka obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji ..... - 54 -
3.7 Diagnoza potrzeb obszaru rewitalizowanego ..... - 65 -
3.8 Analiza SWOT ..... - 67 -
4. WIZJA WYPROWADZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO ZE STANU KRYZYSOWEGO ..... - 70 -
5. MISJA REWITALIZACJI GMINY I MIASTA WARKA ..... - 71 -
6. CELE REWITALIZACJI ..... - 71 -
7. PODSTAWOWE PROJEKTY REWITALIZACYJNE I RAMY FINANSOWE ..... - 74 -
8. PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE ..... - 89 -
9. MECHANIZMY KOMPLEMENTARNOŚCI ..... - 91 -
10. ZAANGAŻOWANIE INTERESARIUSZY ..... - 98 -
11. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI ..... - 103 -
12. SYSTEM MONITORINGU PROGRAMU REWITALIZACJI ..... - 106 -
SPIS RYCIN ..... - 111 -

SPIS TABEL ..... - 112 -
SPIS WYKRESÓW ..... - 113 -
SPIS ZDJĘĆ ..... - 113 -

WPROWADZENIE

Rewitalizacja miast to proces kompleksowy, zintegrowany, skoncentrowany terytorialnie, prowadzony w sposób zaplanowany i rozłożony w czasie, mający na celu wyprowadzenie obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego. Stan ten charakteryzuje się nasileniem negatywnych zjawisk kryzysowych w szczególności w aspekcie społecznym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z czterech sfer: technicznej, środowiskowej, przestrzennofunkcjonalnej lub gospodarczej.

Zgodnie z Krajową Polityką Miejską[1], która jako swój cel nadrzędny stawia poprawę jakości życia, „działania rewitalizacyjne powinny być prowadzone w miastach, które niezależnie od wielkości, funkcji i położenia, borykają się z wewnętrznymi problemami, przy czym nadanie nowych funkcji, odnowa lub modernizacja techniczna obszarów i fragmentów przestrzeni publicznych jest środkiem, a nie celem rewitalizacji. Celami rewitalizacji są odnowa społeczna, gospodarcza, przestrzenna oraz środowiskowa".

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Warka na lata 2016-2023 będzie narzędziem służącym do prowadzenia zintegrowanej, efektywnej i mierzalnej polityki rewitalizacji gminy. Przedmiotowy dokument stanowi szczegółowy opis rewitalizacji gminy i miasta Warki i stworzony został w oparciu o „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020" z dnia 2 sierpnia 2016 roku oraz na podstawie na art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446).

Dokument zawiera następującą strukturę:

- opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi gminy - w rozdziale tym wskazane zostały cele zawarte w dokumentach strategicznych gminy, które są powiązane z celami *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Warka na lata 2016-2023;*
- pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji – zawiera m.in. analizę negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizacji, a także analizę lokalnych potencjałów. Rozdział ten w szczegółowy sposób opisuje poszczególne wskaźniki porównując ich wyniki do średnich dla gminy;
- wizja i cele rewitalizacji - w rozdziale sformułowano wizję obszaru rewitalizacji, rozumianą jako pożądany przyszły kształt obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji, określono cele operacyjne oraz kierunki działań. Kierunki te odpowiadają przyjętym celom rewitalizacji;
- w kolejnym rozdziale opisane zostały projekty rewitalizacyjne, których realizacja przyczyni się do wyprowadzenia z kryzysu obszaru rewitalizacji;

[1] *Krajowa Polityka Miejska,* MIiR październik 2015

- w następnych rozdziałach opisano mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji oraz system zarządzania i monitorowania LPR.

Rewitalizacja ma na celu ożywienie przestrzeni miejskiej. Poprzez kompleksowe i zróżnicowane działania na danym obszarze następują głębokie przemiany w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej, czego rezultatem jest zmniejszenie różnic rozwojowych pomiędzy obszarem rewitalizacji, a pozostałą częścią gminy. W praktyce oznacza to nową jakość – nowe planowanie przestrzeni w rejonach miejskich na rzecz miejsc, ludzi, przedsiębiorstw w taki sposób, aby pobudzić endogeniczny potencjał obszaru rewitalizacji.

Wyznaczony w niniejszym dokumencie obszar rewitalizacji nacechowany jest szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych i obejmuje teren gminy o powierzchni 26 ha (0,13 % całkowitej powierzchni gminy); zamieszkały jest przez 699 osób (3,6 % łącznej liczby mieszkańców gminy).

SŁOWNIK POJĘĆ

Przy sporządzaniu LPR kierowano się następującymi definicjami i pojęciami.

Interesariusze rewitalizacji - interesariuszami rewitalizacji są:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe,
- mieszkańcy miasta i gminy,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze miasta i gminy działalność gospodarczą,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze miasta i gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej. [2]

LPR - inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. [3]

Obszar zdegradowany - obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów. Obszar znajdujący się w stanie kryzysowym -- obszar miasta lub gminy, na którym występuje co najmniej jedno z negatywnych zjawisk, o których mowa w definicji obszaru zdegradowanego, ale na którym nie występują lub nie zidentyfikowano jeszcze w procesie programowania rewitalizacji negatywnych zjawisk społecznych, o których mowa w definicji obszar kryzysowy. Obszar taki może wejść w skład obszaru zdegradowanego w sytuacji, kiedy przewidziane na nim działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji lub w procesie programowania rewitalizacji zidentyfikowano występowanie na nim negatywnych zjawisk społecznych.[4]

[2] Ustawa z 9 października 2015 r. o rewitalizacji, (Dz. U. RP. z 3.11.2015 r. poz. 1777 z późn. zm.).
[3] Ibidem
[4] Ibidem str. 6

Obszar rewitalizacji - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (stan kryzysowy), na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojskowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji. [5]

Projekt rewitalizacyjny - projekt w rozumieniu art. 2 pkt 18 Ustawy z 9 października 2015 r. o rewitalizacji, (Dz. U. RP. z 3.11.2015 r. poz. 1777), wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu rewitalizacji, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.[6]

Rewitalizacja -- to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.[7]

Stan kryzysowy - stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych

[5] Ibidem
[6] Ibidem, str. 6
[7] *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* MR/H 2014-2020/20(2)08/2016

usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych).[8]

[8] Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 MR/H 2014-2020/20(2)08/2016

1. OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY

Modelowa rewitalizacja ma charakter procesu przemian przestrzennych, społecznych oraz ekonomicznych w zdegradowanych częściach miast, celem wyprowadzenia ich ze stanu kryzysowego. Obszary zdegradowane mogą zostać zrewitalizowane pod warunkiem zastosowania kompleksowych działań w celu pobudzenia ich endogenicznego potencjału.

Priorytety zdefiniowane w *„Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Warka na lata 2016-2023”* są zbieżne z kluczowymi celami nakreślonymi w dokumentach strategiczno-planistycznych o zasięgu ogólnokrajowym, regionalnym oraz lokalnym.

„Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Warki”

W powyższym dokumencie misja rozwoju miasta została opisana następująco: ” *dzięki zrównoważonemu rozwojowi gospodarczemu zapewnione zostaną nowe miejsca pracy dla mieszkańców. Inwestycje zewnętrzne i lokalny rozwój MSP możliwy będzie dzięki stworzeniu przez Miasto optymalnych warunków, jednocześnie rozwinięta infrastruktura techniczna stworzy warunki do prowadzenia działalności gospodarczej. Miasto i Gmina dzięki posiadaniu walorów turystycznych sprzyjać będzie mieszkańcom i przyjezdnym do uprawiania sportów i rekreacji.”* Strategia określa cele strategiczne dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie misji.

1. Rozwój rynku pracy poprzez pozyskiwanie inwestycji i wspieranie lokalnych MSP.
2. Rozwój funkcji rekreacyjnej.
3. Restrukturyzacja i rozwój sadownictwa i przetwórstwa spożywczego.

W ramach realizacji celów strategicznych należy wykonać szereg zadań Zadania zbieżne z Programem Rewitalizacji to w szczególności:

1. Powołanie instytucji wspierania przedsiębiorczości,
2. Wspieranie rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej,
3. Wsparcie organizacyjne dla powstających grup producenckich w ramach rozwoju MSP,
4. Wsparcie organizacyjne – inkubator przedsiębiorczości.

Realizacja powyższych zadań przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców gminy i miasta Warki. Część powyższych zadań można będzie realizować bezpośrednio na terenie obszaru rewitalizacji, co pozwoli na podniesienie poziomu aktywności społecznej mieszkańców zagrożonych wykluczeniem.

„Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Warka na lata 2014 – 2020”

Zgodnie z zapisami „Planu Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Warka na lata 2014 – 2020 przyjętego uchwałą Nr LVI/393/14 RADY MIEJSKIEJ W WARCE z dnia 26 czerwca 2014 r. cały dokument na etapie przygotowania został poddany merytorycznym konsultacjom z interesariuszami z terenu gminy i miasta Warki. Dokument wskazuje główne walory miasta oraz charakteryzuje cele rozwoju, w tym podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności. Dokument został opracowany w oparciu o perspektywę finansowania UE na lata 2014 – 2020. PRL opisuje specyfikę gminy i miasta oraz określa wyzwania i potrzeby przed nimi stojące. Główne założenia misji rozwoju Miasta i Gminy Warka zostały określone w następujący sposób: „*kreowanie Miasta i Gminy Warka jako środowiska lokalnego przyjaznego mieszkańcom, turystom i przedsiębiorcom, znanego z bogatej oferty kulturalnej i rekreacyjnej dbającego o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz skutecznie promującego swoje walory*”. W PRL można wskazać wiele odniesień do działań rewitalizacyjnych. Pojawiają się one w wielu miejscach Planu Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Warka na lata 2014 – 2020 i odnoszą się do opisanych działań w sferze przestrzennej miedzy innymi takich jak:

- budowa i remont komunalnych zasobów mieszkaniowych,
- budowa ciągów pieszo-rowerowych,

Należy wskazać na komplementarność działań w następujących obszarach zaplanowanych: edukacja, włączenie społeczne, usługi czasu wolnego, zatrudnienie i przedsiębiorczość, rozwój infrastruktury społecznej, bezpieczeństwo publiczne. W sferze społecznej komplementarność z założeniami niniejszego dokumentu należy wskazać na poziomie następujących działań:, wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży poprzez dodatkowe zajęcia, wprowadzenie partycypacyjnych konsultacji budżetowych z mieszkańcami, wspieranie tworzenia grup producenckich. Realizacja wskazanych działań w znaczący sposób przyczyni się do poprawy konkurencyjności i atrakcyjności gminy.

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Warka 2014-2020”

Z założenia dokument ten stanowi podstawę do wsparcia w realizacji interwencji społecznych. W dokumencie określono cele strategiczne uwzględniając kluczowe problemy z terenu miasta i gminy. Realizacja tych celów ma w głównej mierze przyczynić się do podniesienia poziomu życia mieszkańców. Misja strategii ma na celu systemowe podejście do rozwiązywania zdefiniowanych problemów społecznych, tj. przeciwdziałanie marginalizacji, wykluczeniu społecznemu, patologiom społecznym oraz dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców. Jako główne cele strategiczne dla określonych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Warka 2014 -2020” obszarów problemowych, (które zarazem są komplementarne z następującymi celami w LPR: CS2 CO2 „Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej”) wymieniono:

Cel strategiczny 1

Problem: Pogłębiający się obszar ubóstwa stwarza realne zagrożenie dla poprawnie funkcjonującej na tym obszarze wspólnoty lokalnej, a jest wynikiem przede wszystkim bezrobocia, które przyczynia się i uniemożliwia realizację celów osobistych oraz zawodowych znacznej grupy mieszkańców.

Redukowanie zjawiska ubóstwa oraz budowanie systemu wsparcia na rzecz osób bezrobotnych możliwe będzie dzięki realizacji poniżej opisanych celów szczegółowych.

Cele szczegółowe i kierunki działań:

a) rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa i poprawy warunków życia osób i rodzin żyjących w biedzie:

 przeprowadzenie diagnozy potrzeb i możliwości wsparcia osób i rodzin żyjących w niedostatku;

 udzielanie w miarę możliwości wsparcia materialnego;

 ustalenie sposobów na aktywizowanie środowiska lokalnego w zakresie inicjowania oraz promowania samopomocowych form wsparcia osób i rodzin ubogich;

 stworzenie i realizacja programów na rzecz wsparcia osób i rodzin żyjących w ubóstwie;

 stworzenie warunków do współpracy z instytucjami i organizacjami charytatywnymi w zakresie pomocy rzeczowej osobom najuboższym.

b) tworzenie warunków wychodzenia z bezdomności:

 monitorowanie zjawiska bezdomności w gminie;

 podjęcie pracy socjalnej na rzecz osób bezdomnych;

 pomoc w zapewnieniu osobom bezdomnym i zagrożonych bezdomnością zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych.

c) przeciwdziałanie zjawisku długotrwałego bezrobocia i eliminowanie jego negatywnych skutków:

 praca socjalna z bezrobotnymi i ich rodzinami;

 współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy;

 organizacja różnego rodzaju prac społeczno-użytecznych;

 wsparcie zatrudnienia poprzez tworzenie prac interwencyjnych i robót publicznych;

 podnoszenie kompetencji zawodowych bezrobotnych;

 udzielenie pomocy materialnej osobom i rodzinom dotkniętych długotrwałym bezrobociem

Cel strategiczny 2

Problem: Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc. Tylko silna rodzina jest w stanie spełnić taki obowiązek. W związku z czym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające ją powinny być rozpoznawane na pierwszym etapie.

Należy zbudować zintegrowany system pomocy dziecku oraz rodzinie z uwzględnieniem rodzin niepełnych i wielodzietnych. Cele szczegółowe i kierunki działań:

a) wspieranie rodzin z dziećmi w celu prawidłowego funkcjonowania w środowisku:

 świadczenie wsparcia finansowego rodzinom żyjącym w niedostatku;

 prowadzenie systematycznej pracy socjalnej z rodzinami;

 tworzenie świetlic środowiskowych;

 wprowadzenie pracy asystenta rodziny do rodzin tego potrzebujących;

 stworzenie systemu organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży;

 współpraca ze szkołami w celu określenia i zdiagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją;

 rozszerzenie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego;

 organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.

Cel strategiczny 3

Problem: Uzależnienia, w szczególności choroba alkoholowa, jest jednym z głównych problemów społecznych spotykanych na terenie gminy. Stając się przyczyną szeregu negatywnych zjawisk, a szczególności przemocy domowej, skutecznie ogranicza wydolność rodzin dotkniętych tym problemem.

Cele szczegółowe i kierunki działań:

a) profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych:

 wdrażanie i realizacja Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;

 tworzenie warunków do prawidłowego funkcjonowania GKRPA;

 prowadzenie i rozwój Punktu Konsultacyjnego;

 zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych;

 tworzenie świetlic socjoterapeutycznych, opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z rodzin uzależnionych;

 organizowanie wypoczynku letniego i właściwego zagospodarowania wolnego czasu dzieciom z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.

a) profilaktyka i rozwiązywanie problemów wynikających z używania narkotyków, innych używek i środków odurzających:

 diagnoza występowania problemu;

 wdrożenie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii,

 realizacja programów profilaktycznych skierowanych głównie do dzieci i młodzieży w szkołach;

 zapewnienie dostępu do poradnictwa i różnych form pomocy dla osób uzależnionych.

a) pomoc osobom i rodzinom doświadczającym przemocy domowej:

 wdrożenie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochronie Jej Ofiar;
 realizacja procedury „Niebieskie Karty”;
 podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z problemem;
 wspieranie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego;
 zapewnienie możliwości profesjonalnego wsparcia dla ofiar i sprawców przemocy;
 zwiększenie dostępności pomocy oraz skuteczności działań interwencyjnych.

Cel strategiczny 4

Problem: Zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym stwarza konieczność zapewnienia w najbliższych latach odpowiednich usług wzmacniających i wspierających tę grupę społeczną. Wraz ze starzeniem się lokalnej społeczności zwiększa się liczba osób niepełnosprawnych.

Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych, starszych i samotnych w społeczności lokalnej oraz integracja społeczna Cele szczegółowe i kierunki działań:

a) rozwijanie działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu ludzi starszych:

 tworzenie i wdrażanie programów na rzecz aktywizacji ludzi starszych i integracji ze środowiskiem;
 współpraca z instytucjami, organizacjami, kościołem w zakresie pomocy osobom starszym;
 wspieranie rozwoju wolontariatu na rzecz osób starszych.

b) poprawa jakości życia osób starszych:

 rozwój pracy socjalnej z osobami starszymi;
 umożliwienie osobom starszym uczestnictwa w imprezach i spotkaniach integracyjnych;
 rozszerzanie oferty usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osoby starszej i chorej.

c) poprawa funkcjonowania i jakości życia osób niepełnosprawnych:

 umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym,
 wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Cel strategiczny 5

Problem: Jakość świadczonych usług społecznych powinna ulegać poprawie, także poprzez współdziałanie z organizacjami pozarządowymi.

Zwiększanie jakości świadczonej pomocy w oparciu o partnerską współpracę z organizacjami pozarządowymi Cele szczegółowe i kierunki działań:

a) monitoring problemów społecznych:

 systematyczne analizowanie istniejących zagrożeń społecznych;

 podnoszenie jakości usług świadczonych przez instytucje samorządowe poprzez systematyczne szkolenie kadry i zwiększanie zatrudnienia o etaty specjalistów.

b) ocena współpracy organizacji pozarządowych na terenie gminy:

 współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie systematycznego monitorowania problemów społecznych na terenie gminy i skutecznego na nie reagowania;

 zwiększanie dostępu do informacji o działalności organizacji pozarządowych na terenie gminy poprzez spotkania z lokalnymi organizacjami oraz Radami Sołeckimi. Końcowymi beneficjentami w procesie rewitalizacji są osoby wykluczone społecznie, dlatego aspekty społeczne wydają się być nadrzędne. Wysoka koncentracja zjawisk negatywnych w obszarze jest podstawową przesłanką do wyznaczenia obszaru rewitalizacji na którym niezbędne jest podjęcie działań w celu eliminacji, zredukowania tych dysfunkcji.

Założenia „*Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Warka na lata 2016 – 2023”* są spójne ze „*Strategią integracji i rozwiązywania problemów społecznych Gminy Warka 2014-2020”* – Cel 2. W obu dokumentach przewidziane zostały działania mające na celu zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy dziecku oraz rodzinie, w głównej mierze polegające na wsparciu rodzin z dziećmi poprzez stworzenie systemu organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, stworzenie świetlicy środowiskowej, współpracę ze szkołami oraz organizację wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych.

„Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Miasta i Gminy Warka”

W „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Miasta i Gminy Warka” określone zostały liczne uwarunkowania oraz kierunki rozwoju polityki przestrzennej miasta i gminy. W głównej mierze polityka ta została opracowana zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a jej głównym celem jest: „określenie długofalowej polityki przestrzennej gminy, poszukiwaniem optymalnych rozwiązań docelowego wyboru poszukiwań charakteru miasta i gminy”. Cel ten może zostać zrealizowany dzięki podjęciu następujących działań: inspirowanie inicjatyw gospodarczych mieszkańców, rozwijanie drobnej wytwórczości w zakresie przetwórstwa owoców jak i obsługi samej produkcji, rozwijania rekreacji biernej (np. domki letnie, hoteliki, zajazdy, pola namiotowe, stanice wędkarskie), jak i czynnej (spływy kajakowe, szlaki rowerowe, jazda konna itp.), inicjowanie działań mających na celu podniesienie historycznej atrakcyjności terenu gminy, by była zachętą do rozwoju turystyki. W dużej części założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji są zgodne z zapisami zawartymi w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Warka”.

„ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Warka”

„Plan Gospodarki Niskoemisyjnej” wykorzystuje rezultaty bazowej inwentaryzacji emisji przeprowadzonej na terenie Gminy Warka, w celu określenia kluczowych obszarów działań oraz

możliwości osiągnięcia przyjętego przez gminę celu w zakresie redukcji emisji CO_2. W dokumencie cel główny określony został jako realizacja pakietu klimatyczno-energetycznego do roku 2020, zaś cele strategiczne są następujące:

1. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych pochodzących ze źródeł niskiej emisji w Gminie Warka.
2. Zwiększenie udziału energii odnawialnej w całkowitym bilansie energetycznym Gminy.
3. Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów z terenu Gminy Warka.
4. Ochrona środowiska, promocja odnawialnych źródeł energii oraz efektywności energetycznej w budynkach prywatnych i przedsiębiorstwach.

Wszystkie powyższe cele strategiczne są zbieżne z zapisanymi działaniami w Programie Rewitalizacji, ich realizacja przyczyni się do podniesienia poziomu życia mieszkańców gminy i miasta Warki. Jednocześnie realizacja powyższych celów wzmocni podejmowane działania w zakresie odbudowy zdegradowanej infrastruktury miejskiej i wpłynie na poprawę warunków *życia i bezpieczeństwa mieszkańców.*

„Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Warka na rok 2016”

Celem „*Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Warka na rok 2016*” jest: „ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania alkoholu i używania innych środków psychoaktywnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców; podejmowanie działań zmierzających do zmiany struktury spożycia napojów alkoholowych oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.” Dodatkowo zostały zdefiniowane szczegółowe zadania:

a) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży – w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych,
b) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,

Analizując zapisane w programie zadania można odnieść wrażenie, że są one skierowane bezpośrednio do mieszkańców obszaru rewitalizacji i prawie w całości pokrywają się lub wchodzą w zakres zdefiniowanych zadań rewitalizacyjnych. Jest to bardzo ważny program, który zajmuje się profilaktyką i pomocą w leczeniu alkoholizmu, który w pośredni sposób wpływa

na całość zjawisk patologicznych i kryzysowych na obszarze rewitalizacji. Działania w tak dużym stopniu nacechowane na walkę z tym zjawiskiem pośrednio przyczynią się w dużej mierze do redukcji zjawisk kryzysowych na tym obszarze.

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016"

W powyższym dokumencie zostały przygotowane i opracowane wszystkie informacje dotyczące zabytków zlokalizowanych na terenie Gminy Warka, dodatkowo dokument zawiera analizę SWOT i jako szanse rozwoju krajobrazu kulturowego wskazuje następujące możliwości:

- plenerowe imprezy, rekonstrukcje historyczne związane z operacjami militarnymi na terenie gminy, jak również Zapilicza, jako element promocji i budowania więzi lokalnych, zarówno ze społecznością jak i sąsiadującymi gminami, z którymi gmina Warka współdzieli część historii.

Ww. możliwości przyczyniają się w dużej mierze do włączenia społecznego poprzez działania kulturalne, co jest zgodne z celami rewitalizacji w zakresie społecznym. Dodatkowo program wskazuje priorytety i działania w ramach nich realizowane:

Priorytet II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej.

Wszystkie wymienionej powyżej działania wpisują się w całość procesów rewitalizacji na płaszczyźnie społecznej. Możliwość opisane w dokumencie pozwolą na aktywizację i poprawę świadomości społecznej mieszkańców gminy.

„Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Warka – opracowane na lata 2014-2030"

Podstawowe cele miasta i gminy Warka w zakresie zaopatrzenia w energię cieplną:

- Kontynuacja prac inwestycyjnych z zakresu termomodernizacji budynków gminnych wraz z modernizacją instalacji grzewczych i źródeł ciepła;
- analiza możliwości i opłacalności wykorzystania alternatywnych źródeł energii dla potrzeb pozyskania energii cieplnej, dążenie do pozyskania środków współfinansujących inwestycje energetyczne z funduszy zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej;
- budowa świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie racjonalnego gospodarowania ciepłem, w tym również dążenie do zminimalizowania zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego (w postaci pyłów i gazów);
- dążenie do zastępowania konwencjonalnych źródeł energii innowacyjnymi sposobami zalecanymi przez politykę energetyczną Polski;

- rozpowszechnianie informacji o odnawialnych źródłach energii i ich efektywnym wykorzystaniu dla potrzeb ciepłowniczych (podniesienie świadomości rolników z zakresu odnawialnych źródeł energii, które mogłyby być wykorzystywane w domach i gospodarstwach oraz promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii jako sposobu na: ochronę środowiska, ograniczenie kosztów utrzymania gospodarstw domowych i przedsiębiorstw oraz źródło dodatkowych dochodów, jak również jako sposób na prowadzenie własnej działalności gospodarczej (plantacje roślin energetycznych);
- upowszechnianie termomodernizacji budynków mieszkalnych oraz możliwości skorzystania z ułatwień finansowych wynikających z ustawy o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych i remontów

Cele dla Gminy i Miasta Warki opisane w *„Założeniach do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Warka – opracowane na lata 2014-2030”* są zbieżne z programami zapisanymi w programie rewitalizacji dla gminy Warka w obszarze zadań dotyczących termomodernizacji budynków oraz budowania świadomości ekologicznej w zakresie racjonalnego gospodarowania ciepłem oraz niskiej emisyjności dwutlenku węgla.

2. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE

Położenie geograficzne

Gmina Warka zlokalizowana jest w województwie mazowieckim, we wschodniej części powiatu grójeckiego.

Ryc. 1 Położenie Miasta i Gminy Warka w Powiecie Grójeckim

źródło: Program ochrony środowiska powiatu grójeckiego

Całkowita powierzchnia miasta i gminy wynosi 20227 ha, z czego 13,23% (2 677 ha) stanowią tereny miejskie, a pozostałe 86,76% tereny wiejskie (17 550 ha). Wartym podkreślenia jest fakt bliskości bardzo ważnego skrzyżowania dróg krajowych. W Grójcu krzyżuje się droga krajowa nr 7 biegnąca z Warszawy do Krakowa (pokrywająca się z transeuropejską trasą E77), z drogą krajową nr 50, która pełni rolę odległego objazdu Warszawy dla ciężkiego transportu kołowego dla kierunku wschód-zachód.

Istotną rolę w komunikacji gminy odgrywa kolej. Warka leży przy szlaku kolejowym Warszawa – Kielce – Kraków – Zakopane, w odległości 53 km od stolicy i 46 km od Radomia. Codziennie przez Warkę przejeżdża ok. 24 pociągi w kierunku Warszawy oraz Radomia.

Miasto i gmina Warka według danych GUS z końca 2015 roku liczyło 19 201 osób, z czego 61,43% zamieszkuje miasto Warka, natomiast pozostałe 38,57% tereny wiejskie gminy, w tym kobiety 9826, mężczyźni 9375; współczynnik feminizacji wynosi 105 (czyli na 100 mężczyzn przypada 105 kobiet). Średni wiek mieszkańców gminy Warki wynosi 39,2 lat (średnia dla Mazowsza wynosi 40,6 lat) Średnia gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosi 95 osób/km2. 4 831 mieszkańców gminy Warka jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 2 353 kobiet oraz 2 477 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 13,1% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,3% wykształcenie policealne, 11,5% średnie ogólnokształcące, a 17,9% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 23,5% mieszkańców gminy Warka, gimnazjalnym 5,1%, natomiast 24,9% podstawowym ukończonym. 1,8% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

Pod względem struktury powierzchni gmina jest gminą rolniczą, użytki rolne zajmują 15,3 tyś hektarów stanowi to 76% powierzchni gminy. Należy zauważyć, że rejon Warki nazywany jest największym sadem Europy.

3. DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

3.1 Metody analizy przestrzennej

W niniejszym opracowaniu w oparciu o sprawdzone rozwiązania zdecydowano się zastosować metodę analizy przestrzennej siatką oraz wykazywać dane kartogramami geometrycznymi. Pod uwagę wzięto zarówno siatkę o oczku kwadratowym, jak i siatkę o oczku sześciokątnym (tzw. „plaster miodu"). Wybrano typ siatki heksagonalnej o oczku obejmującym 20 ha.

Ryc. 2 Podział gminy na „plastry miodu"

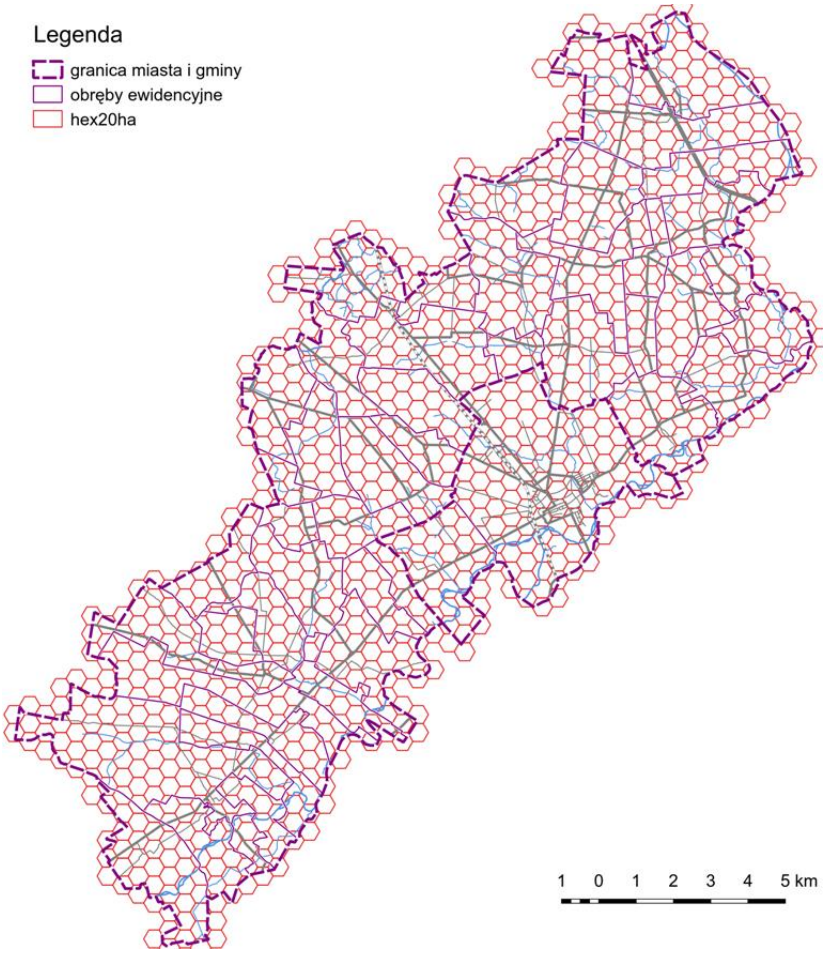

Odstąpiono od analizy w obrębie jednostek urbanistycznych wydzielonych na podstawie *"Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Warka*" z roku 1991. Z uwagi na dużą powierzchnię osiedli stanowiących jednostki pomocnicze samorządu, zrezygnowano także z podziału gminy w oparciu o granice tych jednostek. Odstąpiono także od podziału opartego na obrębach ewidencyjnych, gdyż nie są one prawidłowymi jednostkami

urbanistycznymi, ze względu na fakt, iż wiele z nich obejmuje teren niespójny funkcjonalnie i nie nawiązuje do współczesnej funkcji.

W oparciu o wyżej opisaną siatkę przestrzenną dokonano analizy rozmieszczenia zjawisk społecznych o charakterze negatywnym, przestrzenno-funkcjonalnych i infrastrukturalnych, w tym dotyczących: demografii, ubóstwa, bezrobocia, przestępczości, edukacji, gospodarki, mieszkalnictwa a także poziomu uczestnictwa w życiu publicznym. W kolejnym kroku dokonano porównania każdego negatywnego zjawiska ze średnią w gminie (mapy B.), a następnie wyodrębniono tylko te obszary, gdzie nasilenie negatywnego zjawiska było większe od średniej w gminie (mapy C.). Do zobrazowania kumulacji negatywnych zjawisk posłużono się mapami wskazującymi obszary, na których wskaźnik nasilenia zjawisk był wyższy od średniej w gminie (mapy C.). Każde z analizowanych zjawisk otrzymało wagę 1 pkt. Wyniki zostały przedstawione na mapie zbiorczej, a obszar zdegradowany został wyznaczony na obszarze kumulacji minimum 12 wskaźników. Przy wyznaczaniu obszarów zdegradowanego i rewitalizacji pominięto tereny o niskim zaludnieniu - do 9 os/ha (Ryc. 1 A. Gęstość zaludnienia – osoby na hektar).

3.2 Sytuacja społeczna

3.2.1 Powierzchnia i sieć osadnicza

Według danych GUS (na 31.XII.2015 r.) obszar gminy Warka wynosi 202 km2 (20227 ha), co stanowi 15,9% ogólnej powierzchni powiatu grójeckiego w województwie mazowieckim. Jest to gmina miejsko-wiejska która składa się z miasta Warki oraz 46 sołectw (48 miejscowości), z których największe to:

a. Laski
b. Nowa Wieś
c. Konary
d. Michalczew
e. Piaseczno
f. Stara Warka

Gmina ma charakter rolniczo-przemysłowy. Miasto Warka, podobnie jak inne ośrodki miejskie tego typu w powiecie grójeckim, stanowi ośrodek usługowo-produkcyjny, natomiast w gminie rolnictwo, a ściślej sadownictwo, stanowi podstawową gałąź gospodarki.

3.2.2 **Demografia**

W latach 2013-2015 liczba mieszkańców gminy utrzymywała się na poziomie stabilnym z lekką tendencją do wzrostu osiągając w roku 2015 liczbę 19201. Charakterystykę ludności umieszczono w tabeli poniżej.

Tabela 1. Charakterystyka gminy Warka

2015	**Liczba**	**miejscowości**		**48**
		sołectw		**46**
	Powierzchnia w km²			**202**
WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	2013	2014	2015	Powiat 2015
Ludność	19188	19199	19201	98619
Ludność na 1 km²	95	95	95	78
Kobiety na 100 mężczyzn	104	105	105	103
Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	57,0	57,6	59,3	61,7

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Większość mieszkańców gminy zamieszkuje miasto Warka.

Tabela 2. Wybrane dane demograficzne

WYBRANE DANE DEMOGRAFICZNE W 2015 r.			
	Powiat	Gmina	Powiat=100
Ludność	98619	19201	19,5
W tym kobiety	50095	9836	19,6
Urodzenia żywe	1066	212	19,9
Zgony	1140	235	20,6
Przyrost naturalny	-74	-23	
Ludność w wieku:			
Przedprodukcyjnym	18606	3658	19,7
Produkcyjnym	60987	12058	19,8
Poprodukcyjnym	19026	3491	18,3

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W stosunku do roku 2004 ludność gminy nieznacznie spadła (o 0,2 %),w 2004 roku stan ludności wynosił 19 243 osoby.

Tabela 3. Liczba mieszkańców miasta i gminy Warka w latach 2004-2007

Gmina	Liczba mieszkańców			
	2004	2005	2006	2007
Warka	19243	19190	19118	19201
	Liczba mieszkańców w podziale na:			
Mężczyźni	9392	9374	9355	9406
kobiety	9851	9816	9763	9795

źródło: UM Warka

W 2015 r. 61,6% ludności gminy zamieszkiwało w mieście, a 38,4% na terenach wiejskich. Największa gęstość zaludnienia występuje w centrum Warki, na obszarze ograniczonym ulicami: Wysockiego, Warszawską, Puławską, Filtrową, Cmentarną. Rejon ten charakteryzuje się nowoczesną zabudową osiedli domków jednorodzinnych oraz apartamentowców. Im dalej od centrum, tym gęstość zaludnienia się zmniejsza (ryc. 3).

Ryc. 3 Gęstość zaludnienia (w siatce heksagonalnej 20 ha) w gminie Warka

A. Osoby na hektar na terenie gminy

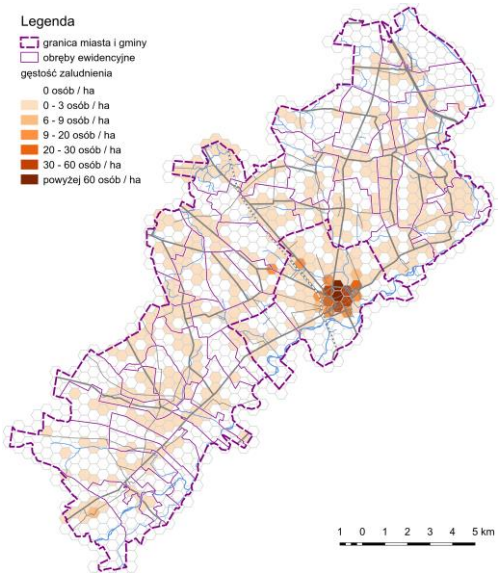

B. Stosunek gęstości zaludnienia na danym obszarze (hex) do średniej gęstości zaludnienia w gminie

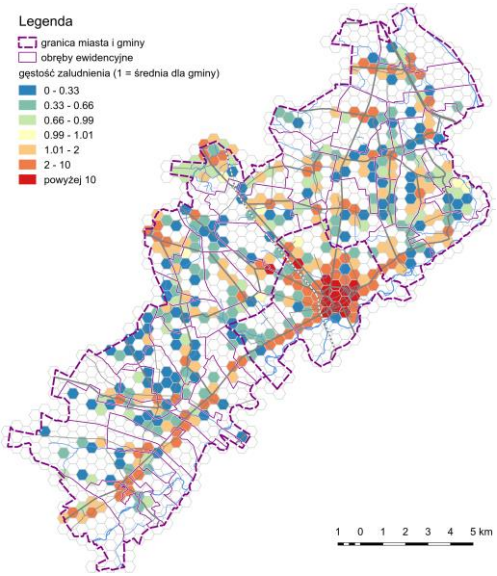

C. Obszary o gęstości zaludnienia powyżej średniej dla gminy

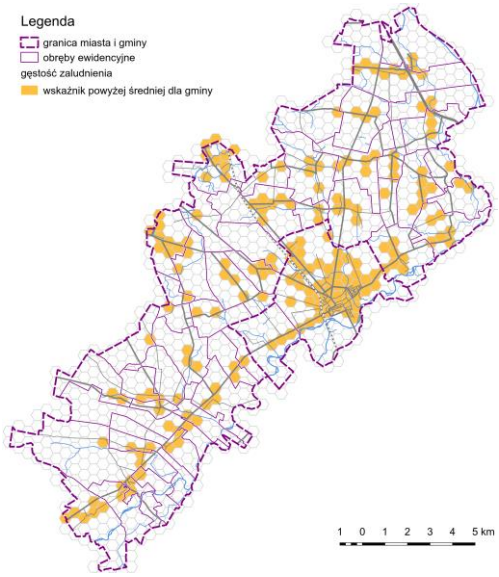

Obszarem najgęściej zaludnionym jest centrum miasta Warki. Obszar ten charakteryzuje się gęstością zaludnienia powyżej średniej dla gminy; zaludnienie w pozostałej części gminy nie odbiega od średniej dla kraju na obszarach wiejskich. Gęstość zaludnienia powyżej średniej dla gminy (średnia dla gminy wynosi 0.94 os / ha) występuje głównie wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 731 oraz w sołectwach: Nowa Wieś, Krześniaków, Michalczew. Średnia gęstość zaludnienia dla miasta Warki wynosi 5,46 osoby/ha. Na dysproporcję w gęstości zaludnienia na terenach wiejskich i centrum miasta wpływ ma m.in. wielorodzinna zabudowa właściwa dla centrum miasta, która na niewielkim obszarze kumuluje dużą liczbę mieszkańców.

3.3 Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych

Poniższa diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych obejmuje kwestie: demografii, przestępczości, edukacji, poziomu uczestnictwa w życiu publicznym, bezrobocia, środowiska oraz gospodarki.

3.3.1 **Starość demograficzna**

Warka jest miastem ludzi młodych i w średnim wieku. W gminie Warka w 2015 r. Udział ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18 - 59 lat, mężczyźni 18 - 64 lata) w populacji ogółem wynosił 62,8 %; odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w tym samym okresie wynosił 19,1%, a w wieku poprodukcyjnym - 18,2%. Wskaźnik obciążenia demograficznego wynosił 29%, co oznacza, że na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada

29 osób w wieku poprodukcyjnym. Na terenie gminy nie występuje więc problem starzejącego się społeczeństwa, który jest charakterystyczny dla całego kraju. Młoda struktura demograficzna jest olbrzymim potencjałem gminy, stanowiącym jeden z kluczowych determinantów rozwoju społeczno-gospodarczego.

Według definicji starość demograficzna to stosunek ludności starej czyli w wieku 60 i więcej lat do ogólnej liczby ludności wyrażony w %. W mieście Warka wskaźnik starości demograficznej jest niższy niż na terenach wiejskich, z których ludzie młodzi migrują do większych ośrodków. Koncentracja ludzi młodych występuje głównie na terenie nowych osiedli w mieście.

Ryc. 4 Starość demograficzna

A. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności

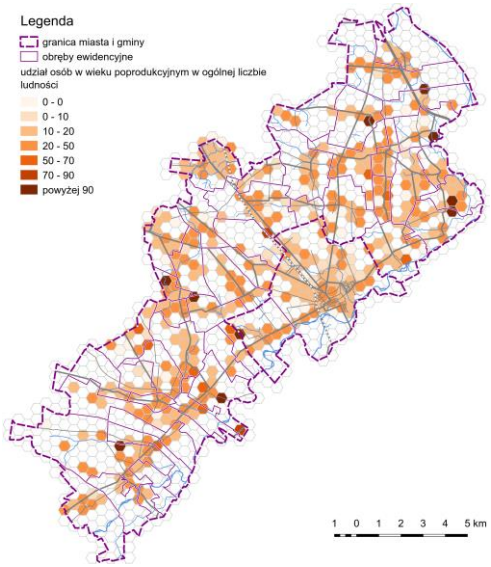

B. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (1 = średnia dla Gminy)

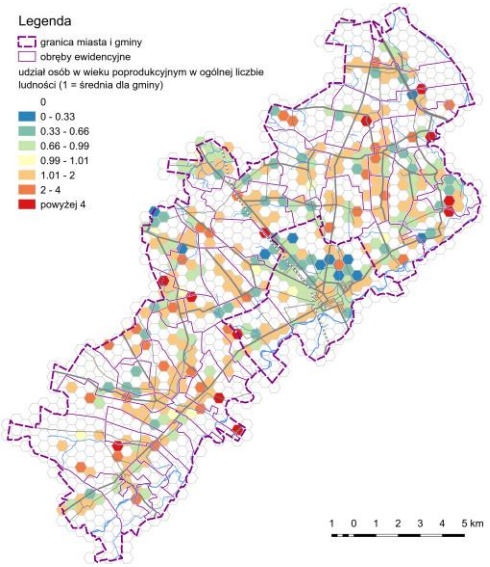

C. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (powyżej średniej dla Gminy)

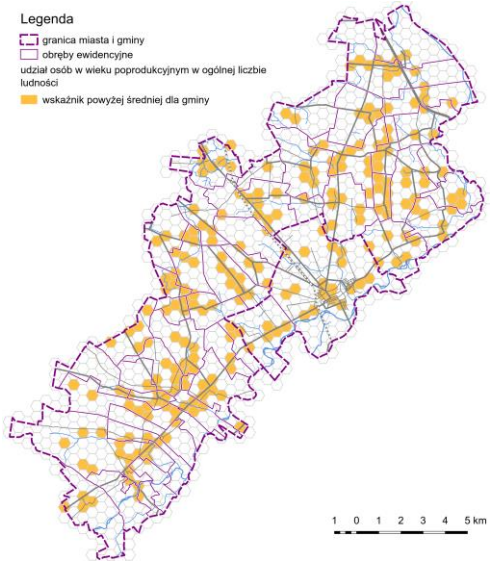

3.3.2 **Zjawisko bezrobocia**

Do analiz wzięto pod uwagę następujące wskaźniki bezrobocia na podstawie danych otrzymanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Grójcu: bezrobocie rejestrowane ogółem oraz długotrwałe bezrobocie (trwające ponad 1 rok). Ponieważ brak jest danych o osobach pracujących ogółem zgodnie z ich adresem zamieszkania, nie było możliwe wyliczenie dokładnej stopy bezrobocia rejestrowanego dla poszczególnych heksagonów siatki analitycznej. Posłużono się więc wskaźnikiem odsetka bezrobotnych w populacji ogółem.

Tabela 4. Charakterystyka gminy Warka bezrobocie

WYBRANE DANE O RYNKU PRACY W 2015 R.		
	Powiat	**Gmina**
Pracujący	17656	2565
Bezrobotni zarejestrowani	1986	407
W tym kobiety w %	47,6	50,4
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	3,3	3,4
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	3,4	3,6

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rozmieszczenie osób bezrobotnych w wieku produkcyjnym ilustrują ryciny zamieszczone poniżej.

Ryc. 5 Osoby bezrobotne w liczbie osób w wieku produkcyjnym

A. Odsetek osób bezrobotnych w liczbie w wieku produkcyjnym

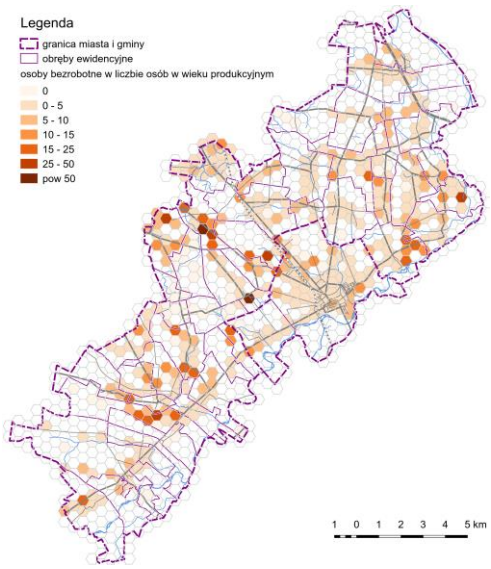

B. Odsetek bezrobotnych z danego obszaru (hex) w liczbie osób w wieku produkcyjnym w gminie (porównanie ze średnią dla gminy)

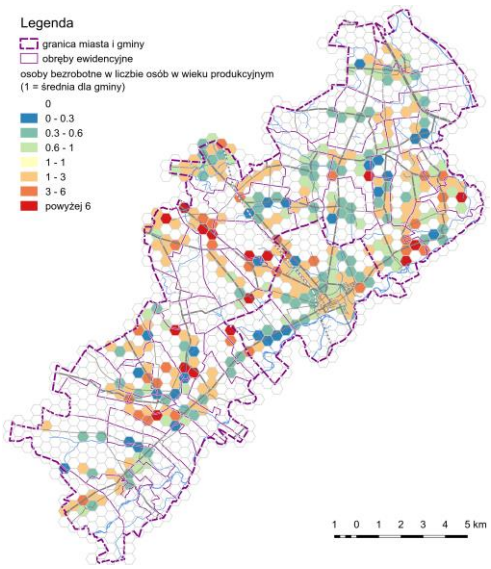

C. Odsetek bezrobotnych z danego obszaru (hex) w liczbie osób w wieku produkcyjnym w gminie (porównanie ze średnią dla gminy)

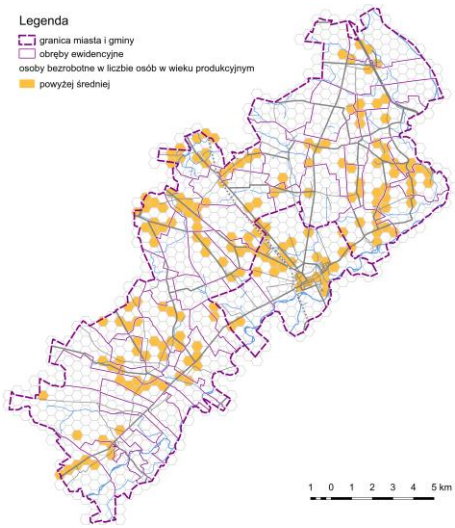

W mieście Warka udział osób bezrobotnych w odsetku osób w wieku produkcyjnym jest proporcjonalnie niższy niż na terenach wiejskich. Koncentracja tego zjawiska dotyczy obszarów z dużą liczbą mieszkań socjalnych z zasobu komunalnego.

Liczba osób długotrwale bezrobotnych (ponad 12 miesięcy) świadczy o szczególnie kryzysowej sytuacji, co przedstawiono na poniższej mapie.

Ryc. 6 Osoby bezrobotne długotrwale w liczbie osób w wieku produkcyjnym

A. *Odsetek osób bezrobotnych długotrwale w liczbie osób w wieku produkcyjnym*

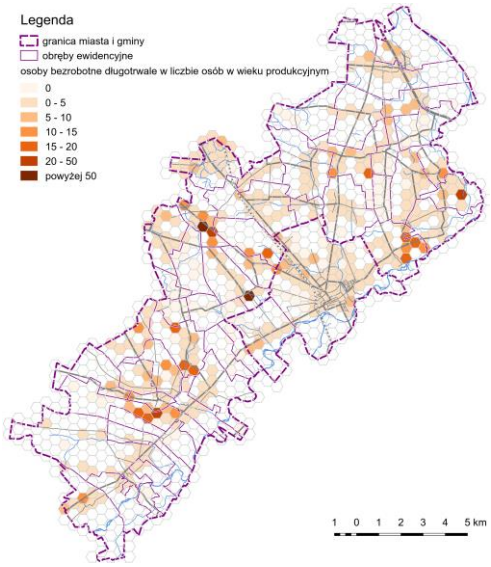

B. *Odsetek długotrwale bezrobotnych z danego obszaru (hex) w liczbie osób w wieku produkcyjnym w gminie (porównanie ze średnią dla gminy).*

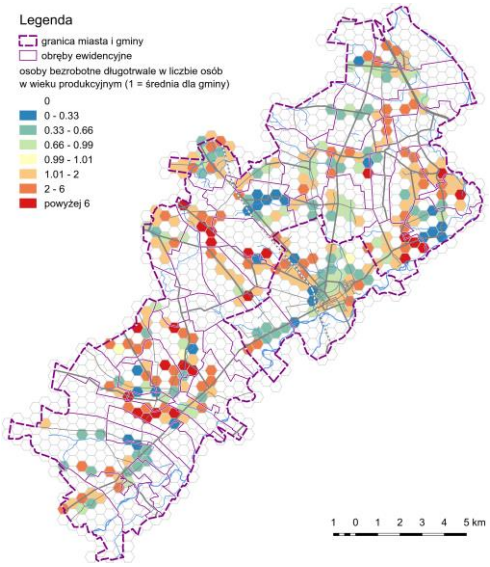

C. *Odsetek długotrwale bezrobotnych z danego obszaru (hex) w liczbie osób w wieku produkcyjnym w gminie (wynik powyżej średniej dla gminy)*

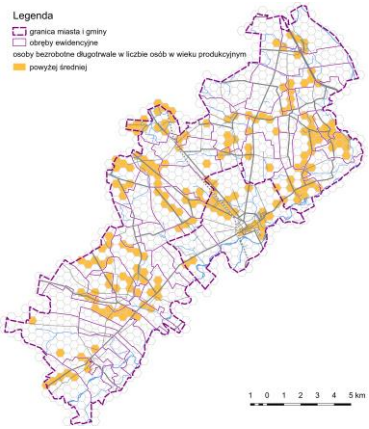

Skala długotrwałego bezrobocia w ujęciu przestrzennym, określona została za pomocą wskaźnika koncentracji osób długotrwale bezrobotnych. Rozkład przestrzenny bezrobocia

długotrwałego wygląda podobnie jak na Ryc. 4. Liczba osób długotrwałe bezrobotnych w wieku produkcyjnym wynosi 234 osoby i dotyczy głównie osób mieszkających na terenach wiejskich – w Niwach Ostrołęckich, Starej Warce, Wichradzu, Gośniewicach, Michalczewie oraz Laskach. W samej Warce odsetek osób długotrwale bezrobotnych wynosi 56% ogółu osób długotrwale bezrobotnych z terenu gminy.

Zasoby pracy są najważniejszym stymulantem rozwoju gospodarczego, aktywnym czynnikiem pobudzającym endogeniczny potencjał, atutem pomnażającym bogactwo społeczne. Rozwój ludzkich talentów i uzdolnień, wiedzy i umiejętności stanowi warunek poprawy jakości życia ludzi i umożliwia pełniejszy udział w życiu społecznym. Z badania pt. ”Opinie na temat miasta i gminy Warka”[9] wynika, iż zdaniem 80 % respondentów gmina Warka się rozwija. Opinie te wydają się potwierdzać niskie wskaźniki bezrobocia na terenie gminy.

3.3.3 **Zjawisko ubóstwa**

Określając dla gminy Warka obszary największego natężenia ubóstwa posłużono się ekonomiczną definicją ubóstwa, która pojęcie ubóstwa ujmuje w kategorię dysponowania środkami w celu zaspokojenia potrzeb. *Ubóstwem będziemy określali sytuację, w której jednostka (osoba, rodzina, gospodarstwo domowe) nie dysponuje wystarczającymi środkami – (zarówno środkami pieniężnymi w postaci dochodów bieżących i dochodów z poprzednich okresów – jak i w formie nagromadzonych zasobów materialnych) pozwalającymi na zaspokojenie jej potrzeb*.[10] Jednym ze wskaźników tak rozumianego ubóstwa jest pobieranie zasiłków z pomocy społecznej. Do zobrazowania ubóstwa na terenie gminy Warka posłużono się czterema wskaźnikami pobieranych zasiłków (w przeliczeniu na 1000 osób): stały, celowy, okresowy i pomoc na dożywianie. Według danych z M-GOPS W 2015 roku na terenie gminy Warka liczba otrzymujących zasiłek stały wynosiła - 88, okresowy – 59, celowy i dożywiania – po 169.

[9] Badanie pt. „*Opinie na temat miasta i gminy Warka*”, zrealizowano w ramach konsultacji społecznych programu rewitalizacji. Badanie zrealizowano techniką ankiety internetowej, zamieszczonej na stronie Urzędu Miejskiego i Gminy Warka w okresie czerwiec – lipiec 2016r. na próbie 364 osób.
[10] T. Panek*, Statystyka społeczna*, PWE, Warszawa 2014, s. 262

Ryc. 7 Osoby korzystające z zasiłków stałych M-GOPS na 1000 mieszkańców

A. Osoby korzystające z zasiłków stałych M-GOPS na 1000 mieszkańców

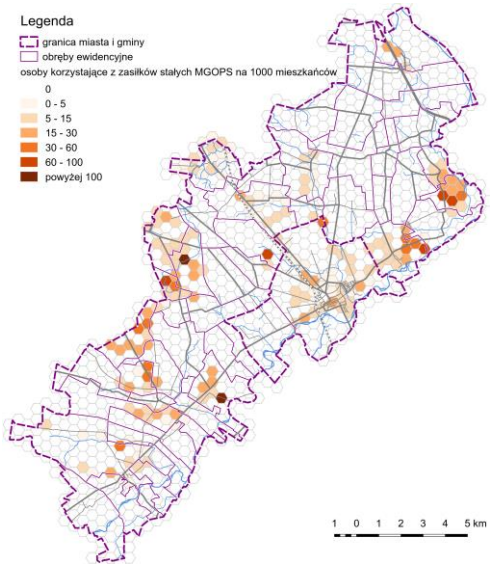

B. Osoby korzystające z zasiłków stałych M-GOPS na 1000 mieszkańców porównanie ze średnią w gminie

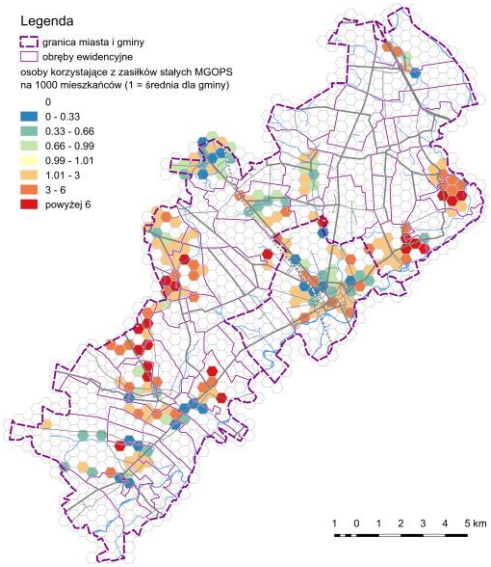

C. Osoby korzystające z zasiłków stałych M-GOPS na 1000 mieszkańców wskaźnik powyżej średniej dla gminy

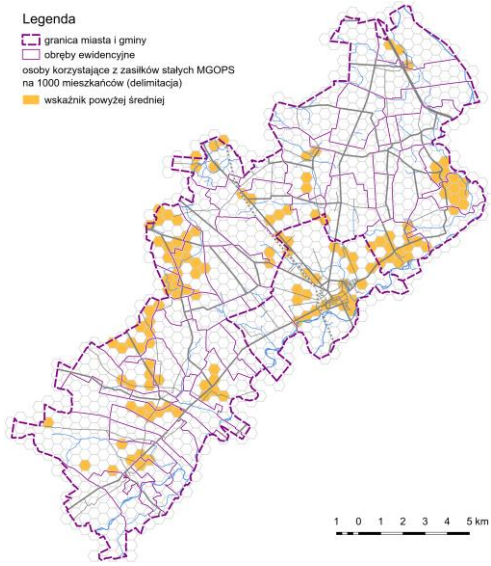

Największa koncentracja korzystających z zasiłków stałych M-GOPS występuje w centrum miasta oraz w niektórych sołectwach (np. Laski, Ostrołęka, Stara Warka).

Ryc. 8 Osoby korzystające z zasiłków okresowych M-GOPS

A. Osoby korzystające z zasiłków okresowych M-GOPS na 1000 mieszkańców

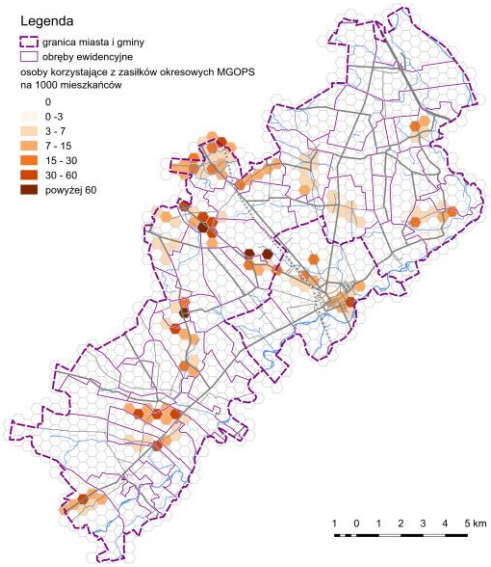

B. Osoby korzystające z zasiłków okresowych M-GOPS na 1000 mieszkańców (1 = średnia dla Gminy)

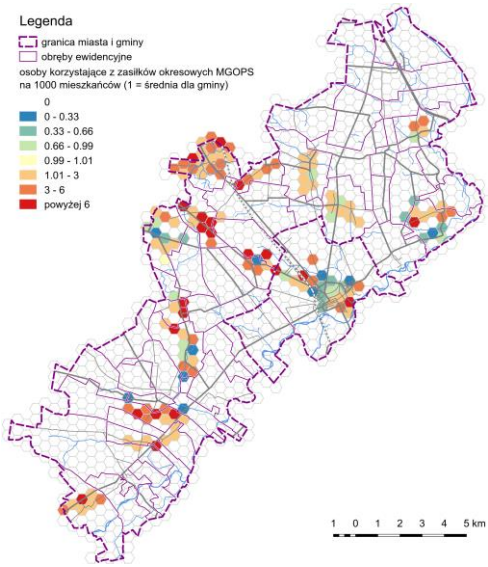

C. Osoby korzystające z zasiłków okresowych M-GOPS na 1000 mieszkańców wskaźnik powyżej średniej dla gminy

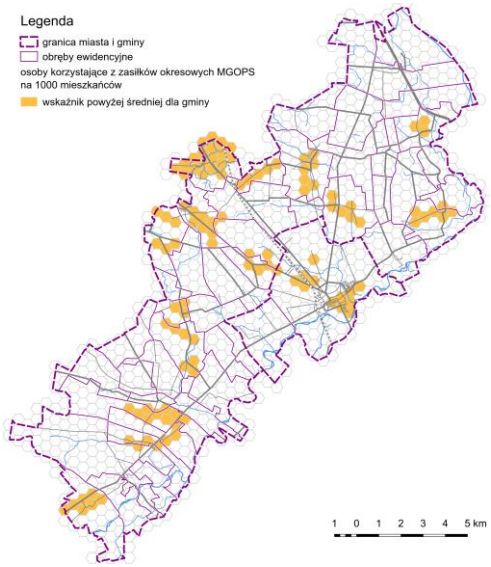

Najwięcej osób pobierających zasiłek okresowy zamieszkuje przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej, które to ulice położone są w Śródmieściu Warki. Do pozostałych obszarów, na których wskaźnik osób korzystających z zasiłków okresowych jest wyższy od średniej dla gminy zaliczyć należą sołectwa Michalczew, Gośniewice, Wichradz, Branków oraz Laski.

Ryc. 9 Osoby korzystające z zasiłków celowych M-GOPS

A. Osoby korzystające z zasiłków celowych M-GOPS na 1000 mieszkańców

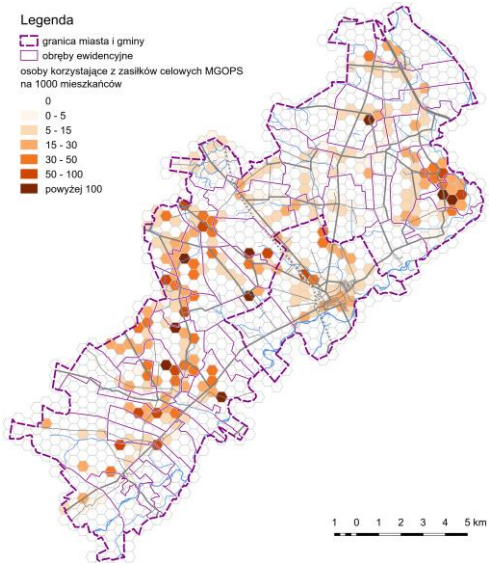

B. Osoby korzystające z zasiłków celowych M-GOPS na 1000 mieszkańców (1 = średnia dla Gminy)

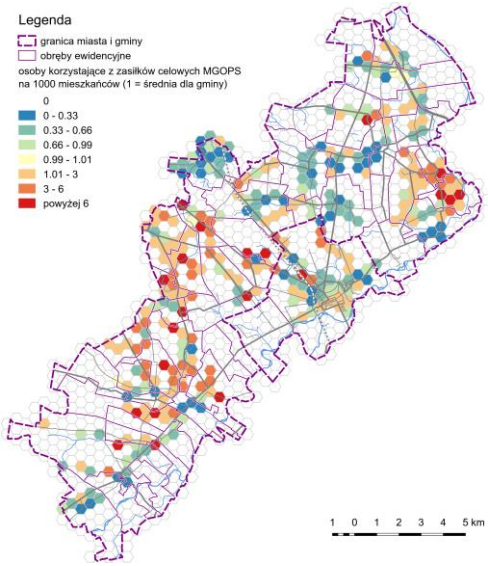

C. Osoby korzystające z zasiłków celowych M-GOPS na 1000 mieszkańców wskaźnik powyżej średniej dla

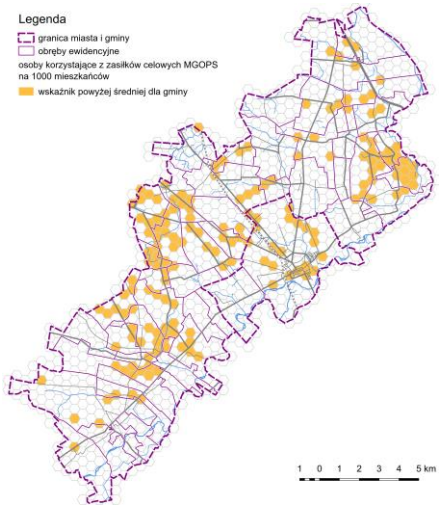

Odsetek osób korzystających z zasiłków celowych, zamieszkałych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej, wynosi 7% wszystkich mieszkańców gminy pobierających tenże zasiłek (dane M-GOPS na dzień 31.12.2015r.). Liczba wypłaconych zasiłków celowych dla osób zamieszkałych na terenie miasta Warka wyniosła 101. Opisywane zjawisko kryzysowe w znacznym stopniu występuje również na terenie gminy. Obszarami, na których liczba osób korzystających z zasiłku celowego przekracza średnią dla gminy są m.in.: Laski, Lechanice, Wrociszew i Niwy Ostrołęckie.

Ryc. 10 Osoby korzystające z zasiłków na dożywianie

A. Osoby korzystające z zasiłków M-GOPS dożywianie na 1000 mieszkańców

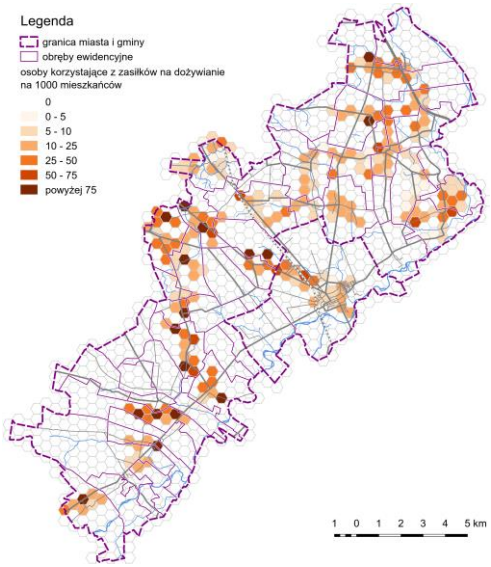

B. Osoby korzystające z zasiłków M-GOPS na dożywianie na 1000 mieszkańców (1 = średnia dla

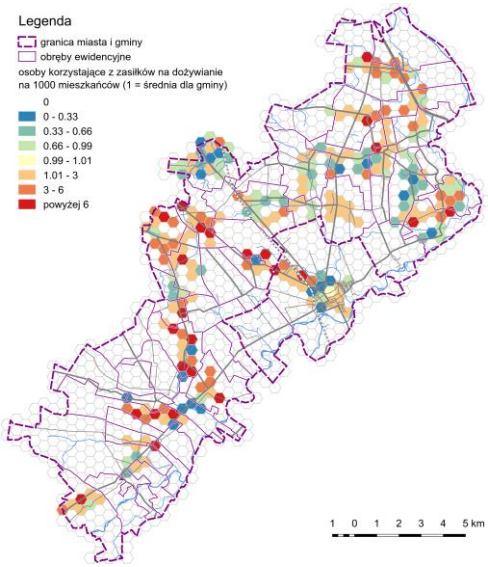

C. Osoby korzystające z zasiłków M-GOPS na dożywianie na 1000 mieszkańców wskaźnik powyżej średniej dla gminy

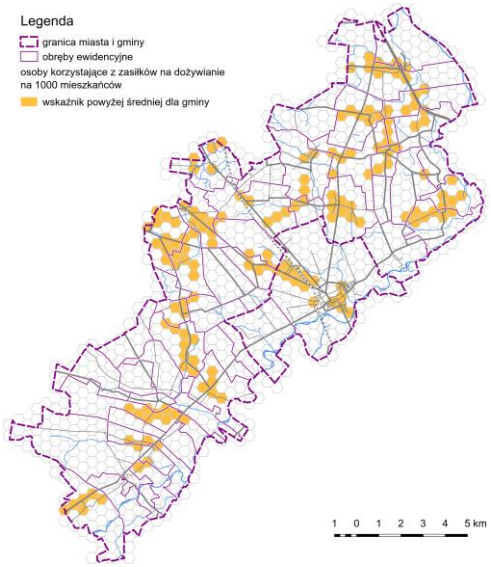

Łącznie M-GOPS wypłacił 169 zasiłków na dożywianie, z czego 75 w mieście Warka, co stanowi 44% ogółu wypłaconych zasiłków. Odsetek osób korzystających z zasiłków na dożywianie zamieszkałych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej stanowi 10% wszystkich mieszkańców gminy pobierających taki zasiłek (dane M-GOPS na dzień 31.12.2015 r.). Zasiłki na dożywianie pobiera także wiele rodzin z Lasek, Konar oraz Nowej Wsi.

W latach 2014 - 2015 około 40% mieszkańców tego obszaru korzystało z różnych form pomocy społecznej (średni wskaźnik dla gminy wynosi 5%).

Na tym terenie obserwowany jest również duży problem dziedziczenia ubóstwa i bezradności życiowej. Zjawisko to, według danych M-GOPS, dotyczy około 20% rodzin.

3.3.4 **Przestępczość**

Problemy przestępczości określone zostaną na podstawie danych dotyczących liczby przestępstw, wykroczeń oraz przestępstw przeciwko rodzinie w 2015 r.

3.3.4.1 **Przestępstwa**

Według danych Komisariatu Policji w Warce ogólna liczba przestępstw na obszarze gminy wyniosła 470 (dane za rok 2015). Ich rozkład przestrzenny obrazują ryciny poniżej.

Ryc. 11 Liczba przestępstw ogółem na 1000 osób

A. *Liczba przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców*

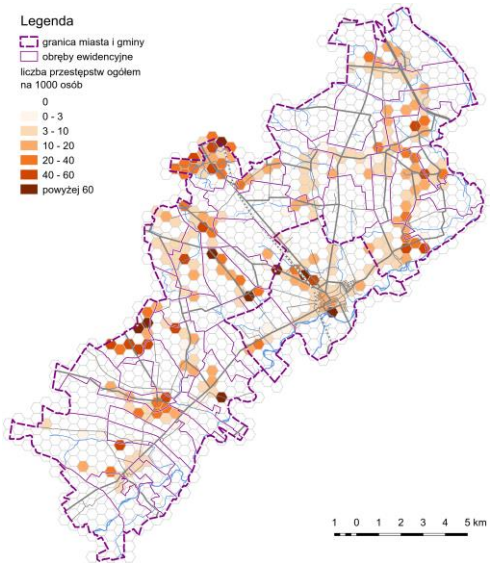

B. *Liczba przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców (1 = średnia dla Gminy)*

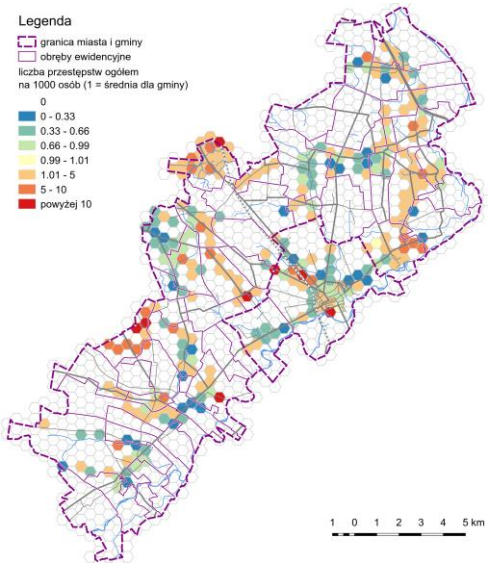

C. Liczba przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców wskaźnik powyżej średniej dla gminy

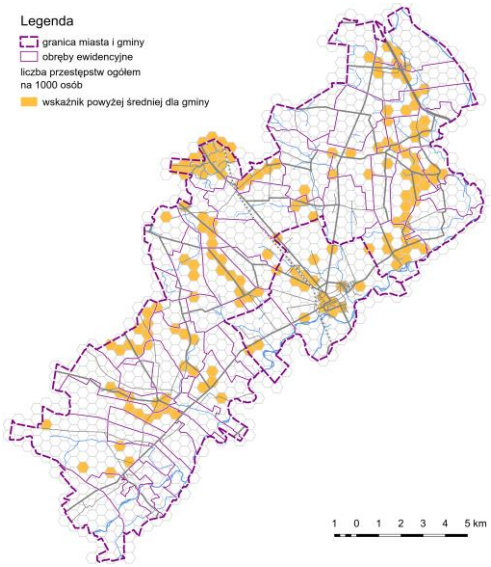

Obszary o największej koncentracji przestępstw to okolice Rynku i dworca PKP. Te same obszary jako cechujące się wysoką przestępczością zostały wskazane w badaniach sondażowych przeprowadzonych w ramach konsultacji społecznych. Jako tereny niebezpieczne, ankietowani wskazali ulicę Niemojewską (18%), Rynek 15 %, tzw. „Pekin" – ulice Franciszkańską i Ogrodową (13 %). Liczba przestępstw w podziale na poszczególne typy kształtuje się następująco:

a. przestępstwa przeciwko rodzinie art. 207 kk. znęcanie się nad rodziną:
   w gminie 7, z tego w mieście 7.
b. przestępstwo art. 209 kk. niedopełnienie obowiązku alimentacyjnego:
   w gminie 10, z tego w mieście 10,
c. przestępstwo kradzieży:
   w gminie 73, z tego w mieście 42,
d. przestępstwo uszkodzenia mienia art. 288 kk.:
   w gminie 40; z tego w mieście 28,
e. wykroczenia:
   w gminie 266 z tego w mieście 260,
f. policyjne interwencje:
   w gminie 393 z tego w mieście 393,

Na pozostałym obszarze Warki wskaźnik przestępczości utrzymuje się poniżej średniej dla gminy. Wyraźna koncentracja tego negatywnego zjawiska widoczna jest również na północno-zachodnim krańcu gminy w sołectwach Michalczew oraz Gucin.

3.3.4.2 Wykroczenia przeciwko porządkowi w przestrzeni publicznej

Do wykroczeń przeciwko porządkowi w przestrzeni publicznej należy spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, zakłócanie porządku, wykroczenia sanitarno-porządkowe oraz wykroczenia związane ze znęcaniem się nad zwierzętami. Według danych Komisariatu Policji w Warce ogólna liczba wykroczeń na obszarze gminy wynosiła 496. Ze względu na ograniczenia systemów informatycznych i policyjnych baz danych kilkadziesiąt spośród wykroczeń nie zostało uwzględnionych w diagnozie z uwagi na brak danych dotyczących dokładnego miejsca zdarzenia; rozkład przestrzenny zjawiska obrazują ryciny poniżej.

Ryc. 12 Liczba wykroczeń na 1000 osób

A. Liczba wykroczeń ogółem na 1000 mieszkańców

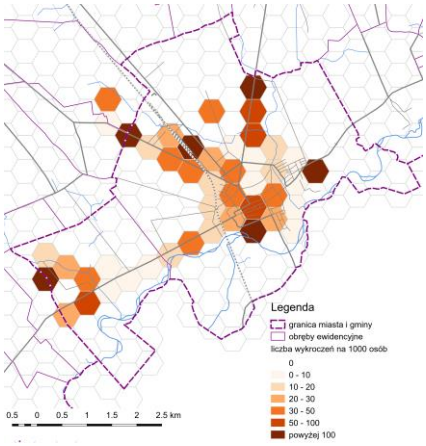

B. Liczba wykroczeń ogółem na 1000 mieszkańców w podziale na mieszkańca

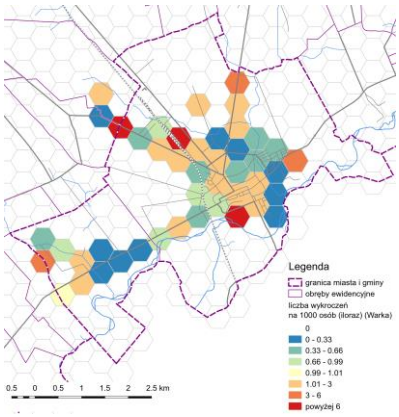

C. Liczba wykroczeń ogółem na 1000 mieszkańców wskaźnik powyżej średniej dla gminy

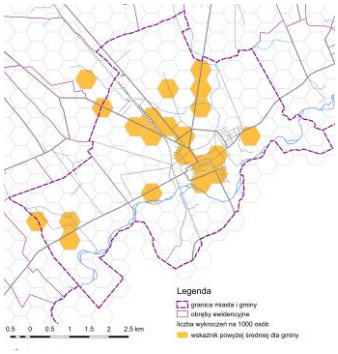

Obszar o szczególnym natężeniu dokonywanych wykroczeń koncentruje się wokół przestrzeni publicznych o dużym zagęszczeniu ludności – centrum miasta, Rynku oraz okolicach dworca PKP i targowiska miejskiego, a także na terenach nadpilicznych, które przez brak zagospodarowania i monitoringu są atrakcyjne dla popełniających drobne przestępstwa.

3.3.4.3 Interwencje

Liczba interwencji policji na terenie miasta w 2015 r. wyniosła 393.

Ryc. 13 Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 osób

A. Liczba przestępstw przeciwko rodzinie ogółem na 1000 mieszkańców

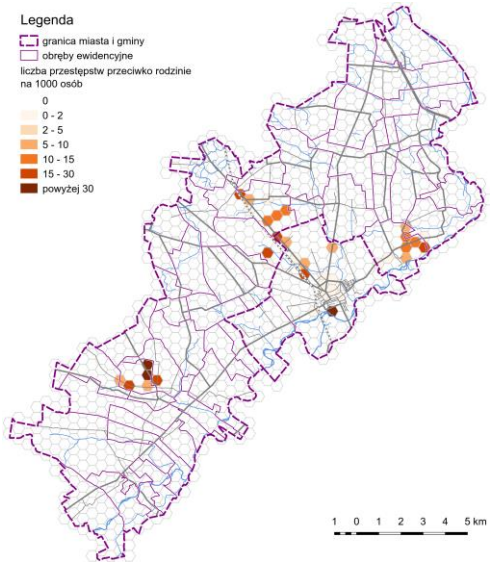

B. Liczba przestępstw przeciwko rodzinie ogółem na 1000 mieszkańców (1 = średnia dla gminy)

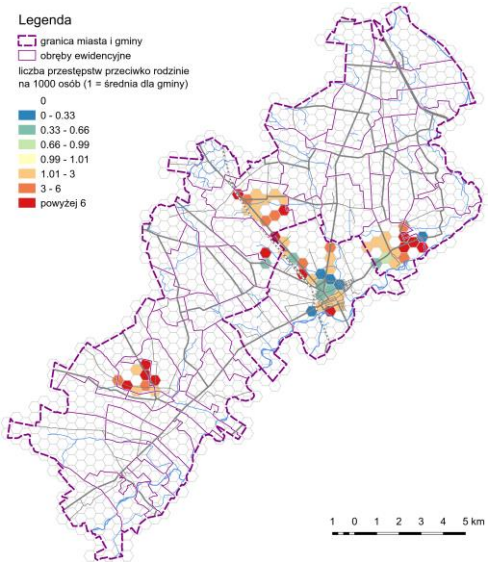

C. Liczba przestępstw przeciwko rodzinie ogółem na 1000 mieszkańców wskaźnik powyżej średniej dla gminy

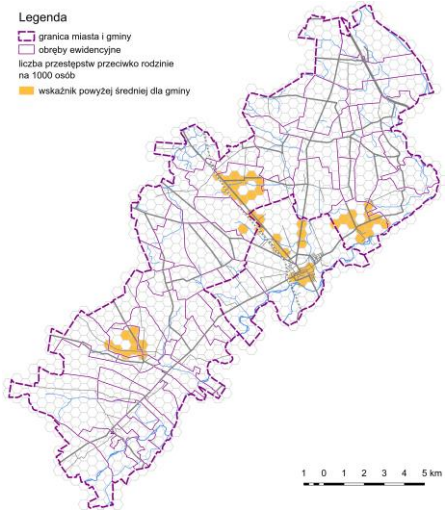

Z powyższych map wynika, że najwięcej przestępstw przeciwko rodzinie odnotowano w Śródmieściu (okolice Rynku), Laskach, Starej Warce, Starych Biskupcach i Gośniewicach. Koncentracja badanego zjawiska przedstawiona na mapach w innych rejonach jest mniej miarodajna, ponieważ dotyczy terenów o bardzo niskim zaludnieniu. W ujęciu dla całej gminy odnotowano 34 tego typu przestępstwa, ale tylko 17 było opisanych w bazie policji w sposób umożliwiający ich lokalizację. W związku z tym tylko te rekordy zostały wzięte pod uwagę do dalszych analiz.

3.3.5 **Edukacja**

Według GUS w roku 2014 w gminie Warka było 3258 dzieci w wieku od 0 do 15 roku życia.

Tabela 5. Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku

LUDNOŚĆ GMINY WEDŁUG EDUKACYJNYCH GRUP WIEKU W 2014 ROKU	
0-2 lat	615
3-6 lat	857
7-12 lat	1190
13-15 lat	596

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Średnia wyników z egzaminu szóstoklasisty w roku 2015, do którego przystąpiło 166 uczniów wyniosła 79,6% dla całej gminy. Najsłabiej wypadła Publiczna Szkoła Podstawowa w Michałowie uzyskując średnią 62,3 % , najlepiej Publiczna Szkoła Podstawowa im. Zygmunta Nowickiego w Konarach ponad 91%. Wyniki osiągnięte przez gimnazjalistów w dwóch gimnazjach na terenie gminy są porównywalne.

Ryc. 14 Wyniki egzaminów w szkołach podstawowych w 2014-2015 r.

A. Wyniki egzaminów w szkołach podstawowych w 2014 – 2015 r.

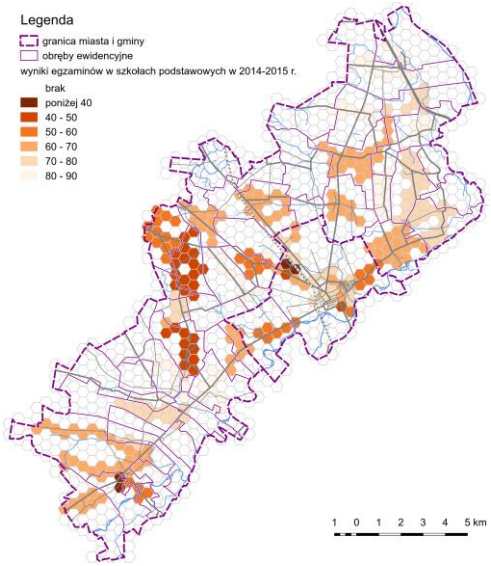

B. Wyniki egzaminów w szkołach podstawowych w 2014 – 2015 r. (1 = średnia dla gminy)

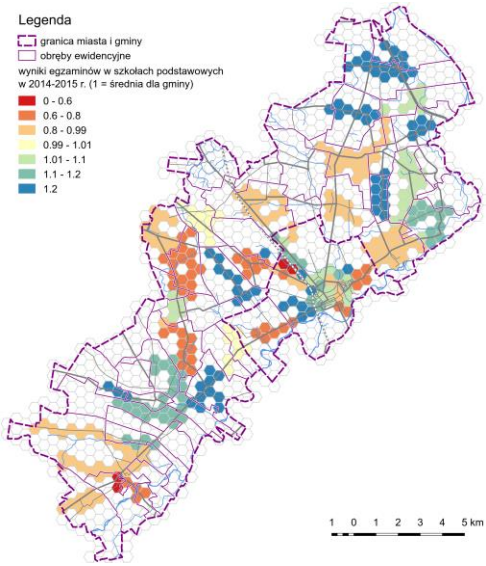

C. Wyniki egzaminów w szkołach podstawowych w 2014 – 2015 r. wskaźnik poniżej średniej dla gminy

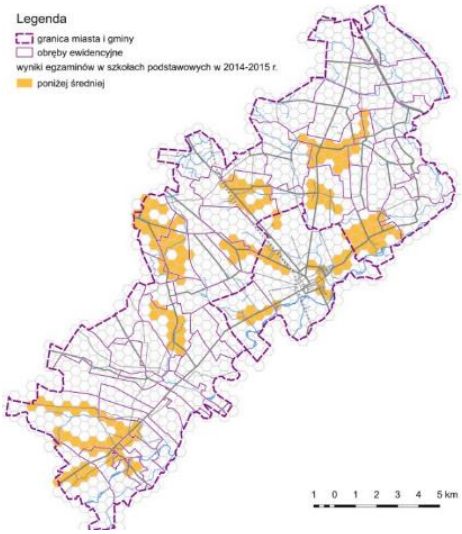

Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty dla całej gminy wyniósł 69,66 %, wynik średni dla miasta to 70,5 %.

Ryc. 15 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2014-2015 r.

A. *Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2014 – 2015 r.*

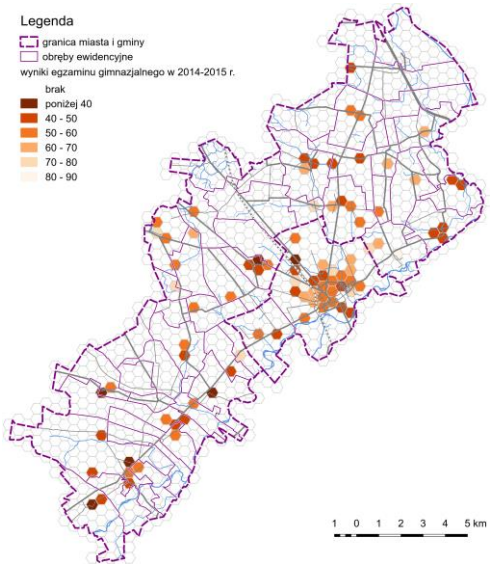

B. *Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2014 – 2015 r. (1 = średnia dla gminy)*

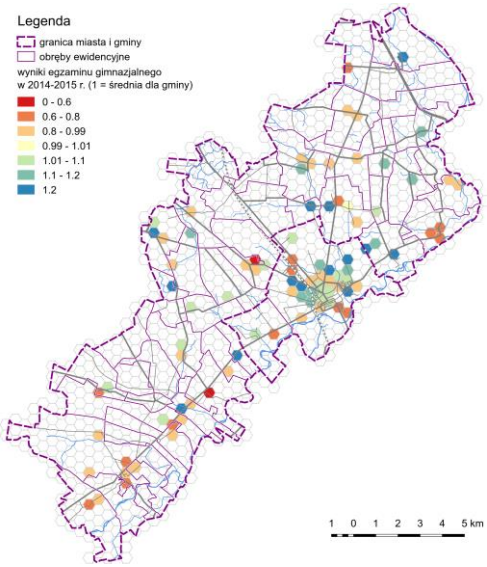

C. *Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2014 – 2015 r. wskaźnik poniżej średniej dla gminy*

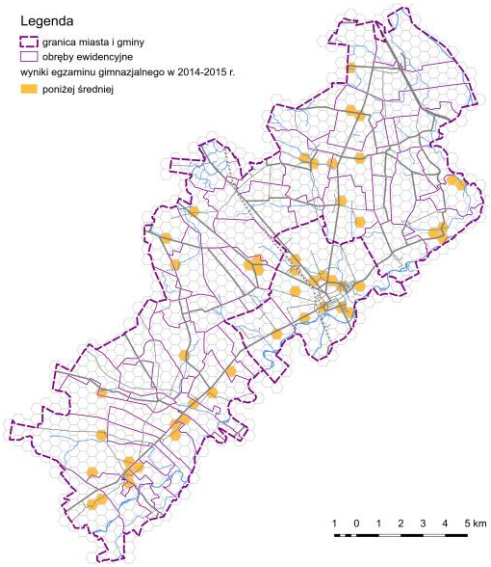

Średni wynik egzaminu gimnazjalnego dla gminy wyniósł 61,85 %, zaś dla miasta 59,95 %.

3.3.6 **Poziom kapitału społecznego**

W analizie brano pod uwagę pośrednią miarę kapitału społecznego, jaką jest aktywność w procedurach demokratycznych (frekwencja w wyborach).

Ryc. 16 Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych do Sejmu w 2015 roku

A. Frekwencja w wyborach parlamentarnych do sejmu 2015 r. gmina.

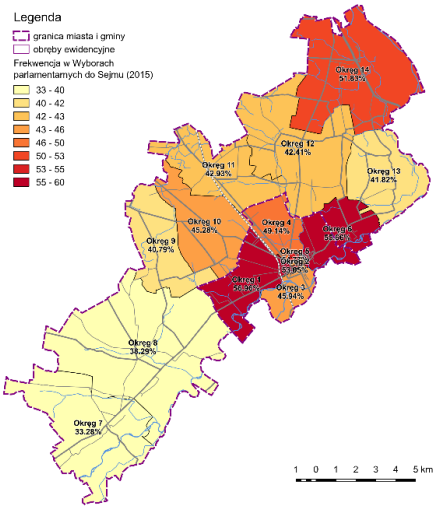

a) Frekwencja w wyborach parlamentarnych do sejmu 2015 r. miasto

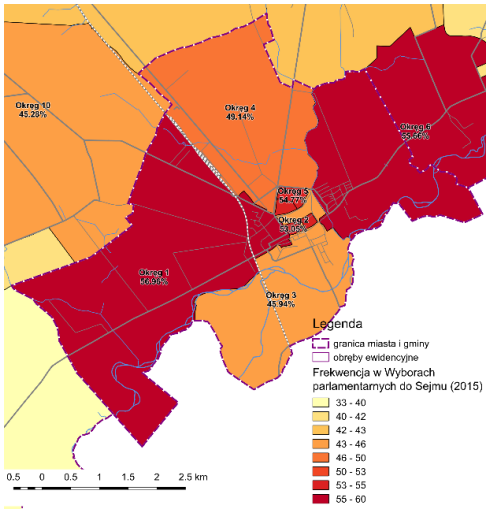

B. Frekwencja w wyborach parlamentarnych do sejmu 2015 r. gmina (1 = średnia dla gminy)

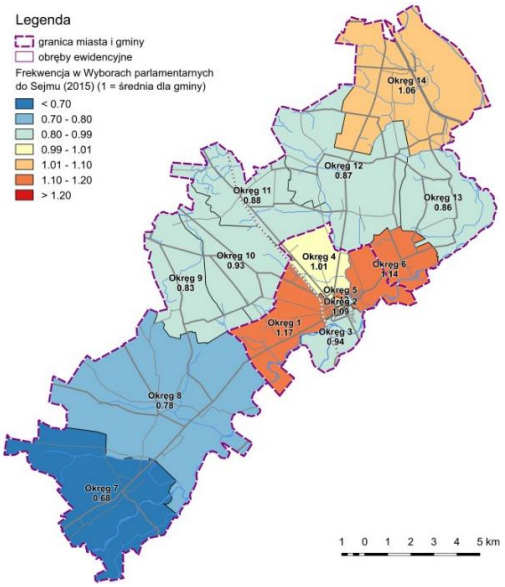

C. Frekwencja w wyborach parlamentarnych do sejmu 2015 r. wskaźnik poniżej średniej dla gminy

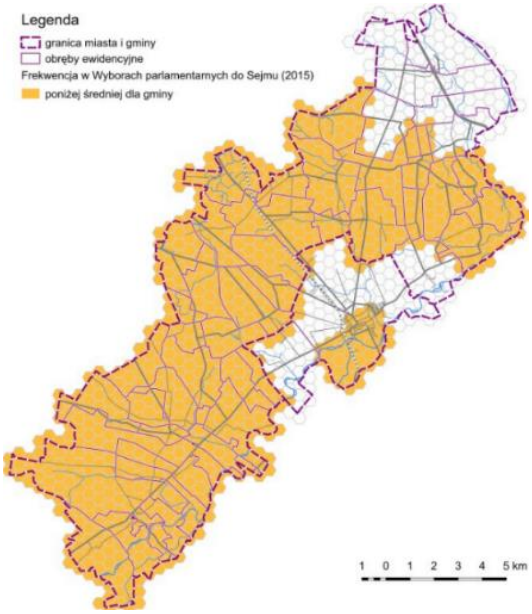

Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych do Sejmu w 2015 r. wg danych Państwowej Komisji Wyborczej na terenie gminy wyniosła 48,88%. Frekwencja na terenie gminy poniżej średniej wystąpiła praktycznie na wszystkich terenach wiejskich z wyjątkiem okręgu nr 14 (51,83%). Najniższa frekwencja na terenie gminy wystąpiła w okręgach nr 7 (33,28%) oraz nr 8 (38,29%). Na terenie miasta Warki najniższa była w okręgu wyborczym nr 3 (45,94%).

O ile niską frekwencję na terenach wiejskich można tłumaczyć problemami logistycznymi, o tyle gorszy wynik na tle zurbanizowanego miasta może świadczyć o niskim poczuciu świadomości obywatelskiej wśród mieszkańców okręgu numer 3 oraz o ich braku zaangażowania w życie społeczne.

3.4 Współwystępowanie negatywnych zjawisk innych, niż społeczne.

3.4.1 Negatywne zjawiska gospodarcze

Zapis ustawy z 9 października 2015 r. o rewitalizacji, (Dz. U. RP. z 3.11.2015 r. poz. 1777) zwraca uwagę w szczególności na dwa rodzaje negatywnych zjawisk gospodarczych:

- niski stopień przedsiębiorczości, oraz:
- słabą kondycję lokalnych przedsiębiorstw.

3.4.1.1 Kondycja przedsiębiorstw

Podstawową miarą stopnia przedsiębiorczości jest informacja statystyczna o liczbie firm działających na danym obszarze. Ta informacja najtrafniej obrazuje bieżący lokalny optymizm gospodarczy i aktualną skłonność do podejmowania ryzyka działalności gospodarczej. Informacji o prowadzonej działalności gospodarczej dostarcza CEIDG (Centralna Ewidencja Informacji o Działalności Gospodarczej).

Liczba firm zarejestrowanych na terenie gminy wynosi 1010, z czego 72% (726 firm) jest zarejestrowanych na terenie miasta Warki.

Ryc. 17 Firmy zarejestrowane w CEIDG na 100 mieszkańców na dzień 31.12.2015 r.

A. Liczba firm zarejestrowanych w CEIDG na 100 mieszkańców

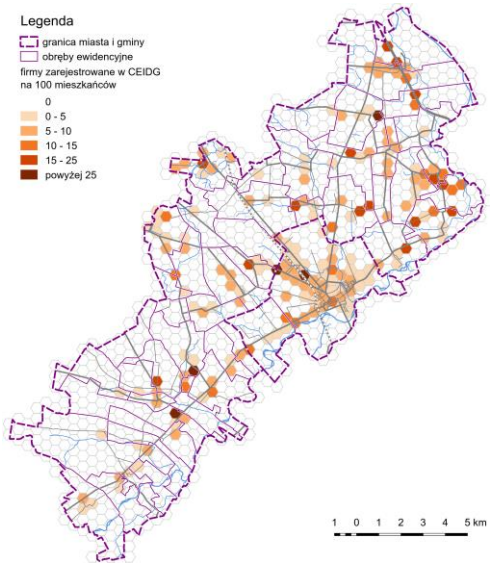

B. Liczba firm zarejestrowanych w CEIDG na 100 mieszkańców (1 = średnia dla gminy)

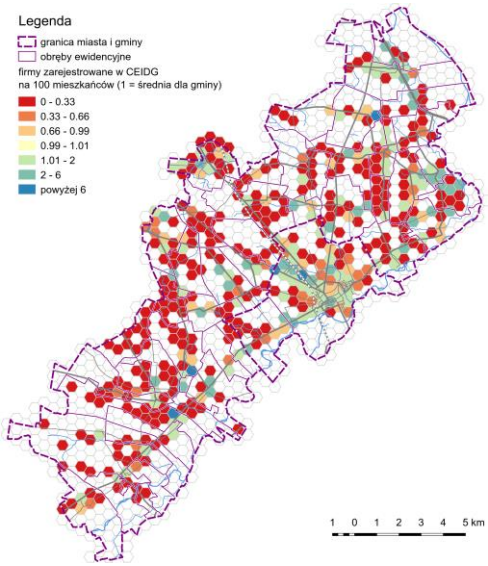

C. Liczba firm zarejestrowanych w CEIDG na 100 mieszkańców poniżej średniej dla gminy

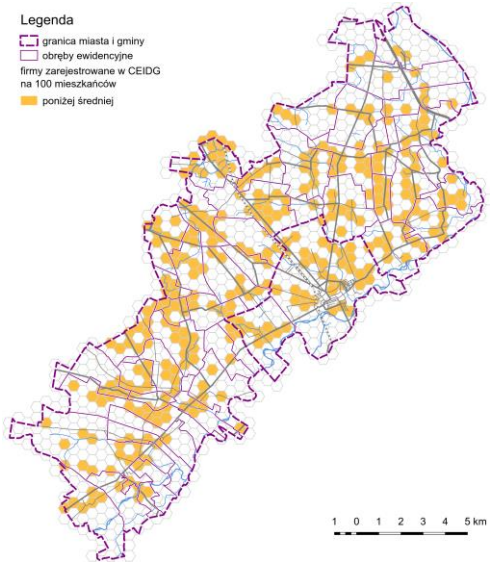

Największa koncentracja firm działających o statusie „aktywny" występuje na terenie miasta ze względu na potencjał ludnościowy, atrakcyjne położenie i pełnioną funkcję administracyjnego centrum gminy i peryferyjnych miejscowości gmin sąsiednich. Łączna liczba firm zarejestrowanych o statusie „aktywny" na terenie gminy wynosi 858, z czego 71% na terenie miasta (608 firm). Liczba firm aktywnych stanowi 85% zarejestrowanych w gminie oraz 84% w Warce.

Ryc. 18 Firmy zarejestrowane w CEIDG na terenie gminy na dzień 31.12.2015r.

a) Firmy zarejestrowane w CEIDG na terenie gminy o statusie: aktywny i zawieszony

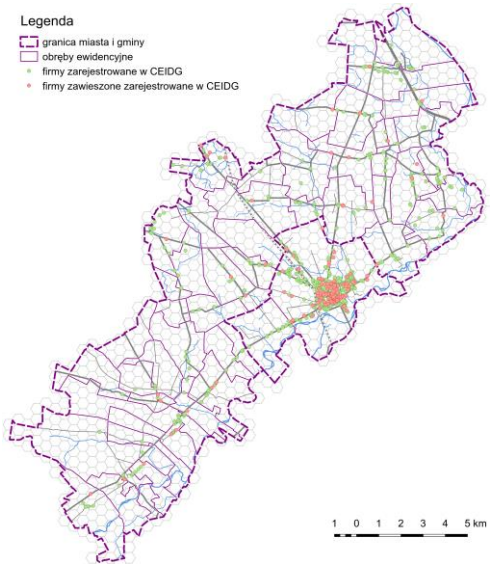

b) Firmy zarejestrowane w CEIDG na terenie miasta o statusie: aktywny i zawieszony

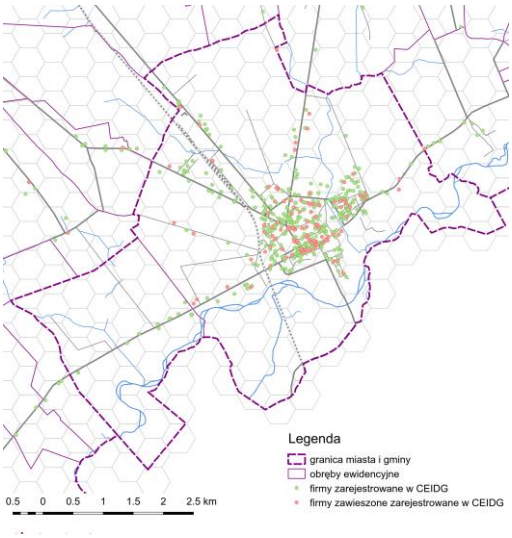

Dużą koncentrację firm można zauważyć w obrębie Śródmieścia oraz wzdłuż głównych dróg na terenie gminy. Jest to charakterystyczne ponieważ tam odbywa się ruch osobowy i w tych lokalizacjach mieszkańcy terenu gminy i miasta Warki przebywają najczęściej.

Ryc. 19 Firmy zarejestrowane w CEIDG zawieszone na 100 mieszkańców na dzień 31.12.2015r.

A. Firmy zarejestrowane w CEIDG o statusie zawieszony na 100 mieszkańców w

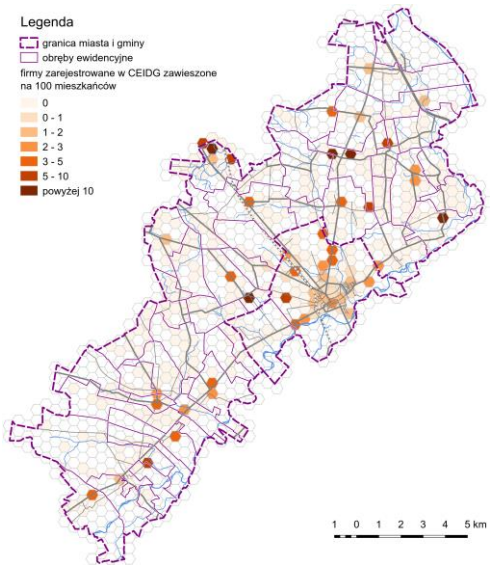

B. Firmy zarejestrowane w CEIDG o statusie zawieszony na 100 mieszkańców 1 = średnia dla gminy

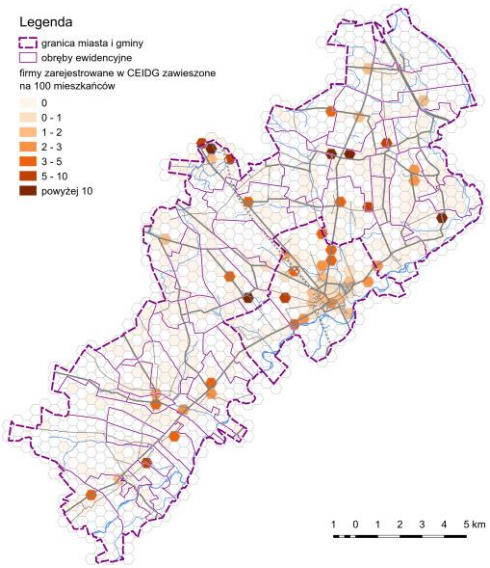

C. Firmy zarejestrowane w CEIDG o statusie zawieszony na 100 mieszkańców poniżej średniej dla gminy

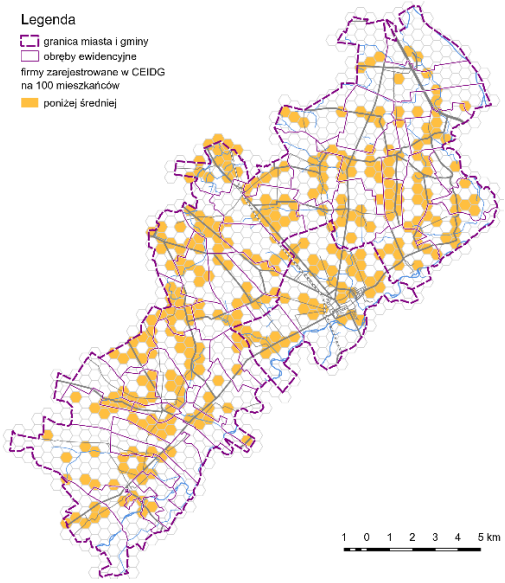

Liczba firm zarejestrowanych w bazie CEIDG o statusie „zawieszony" dla obszaru gminy wynosi 152, w tym 118 (78%) jest zlokalizowanych na terenie miasta. Firmy zawieszone stanową odpowiednio 15% firm zarejestrowanych na terenie gminy i 16% w mieście. Na podstawie ryc. 17- 19 można wyciągnąć wniosek, że kondycja lokalnych przedsiębiorstw i ich potencjał przetrwania na rynku nie jest zbyt wysoki, a działalność koncentruje się w obrębie Śródmieścia.

3.4.2 **Negatywne zjawiska środowiskowe**

Ustawa z 9 października 2015 r. o rewitalizacji, (Dz. U. RP. z 3.11.2015 r. poz. 1777) wskazuje, że wśród negatywnych zjawisk środowiskowych należy w szczególności rozpatrzyć: 1) przekroczenie standardów jakości środowiska oraz (2) obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

3.4.2.1 Stan recyklingu odpadów komunalnych

Recykling odpadów komunalnych jest wskaźnikiem, za pomocą którego można okreslić poziom świadomości społecznej w zakresie działań prośrodowiskowych. Niesegregowane śmieci komunalne stwarzają zagrożenie dla zdrowia i komfortu życia mieszkańców. Analiza map wskazuje, że nie istnieje przestrzenne zróżnicowanie tego zjawiska choć na większości obszaru gminy gospodarstwa domowe przystąpiły do reciklingu. Gospodarstwa domowe

nieprowadzące recyklingu występują zarówno w mieście, jak i w miejscowościach wiejskich na terenie całej gminy.

Ryc. 20 Stan recyklingu odpadów komunalnych

A. Stan recyklingu odpadów komunalnych w ujęciu procentowym

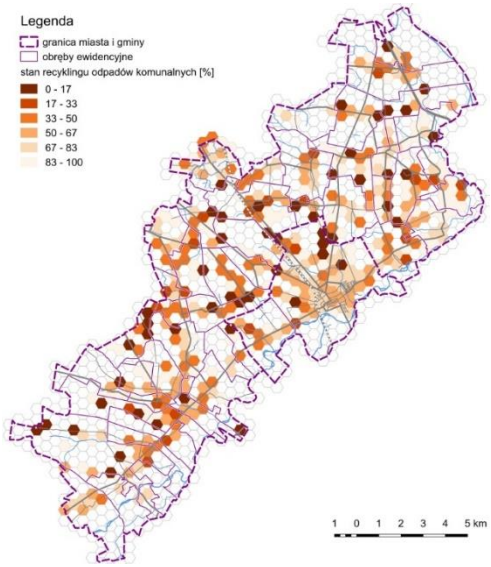

B. Stan recyklingu odpadów komunalnych wskaźnik poniżej średniej dla gminy

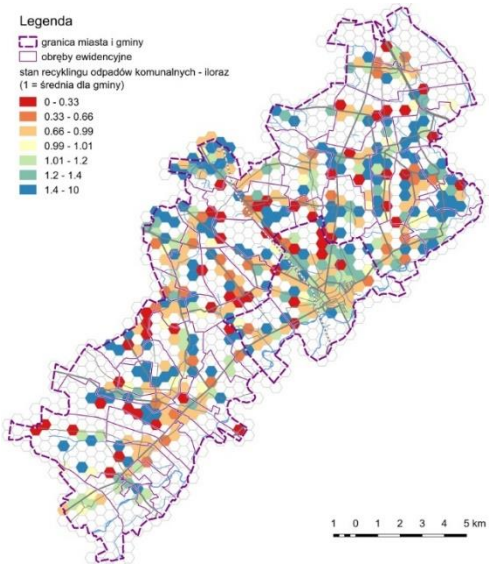

C. Stan recyklingu odpadów komunalnych poniżej średniej dla gminy

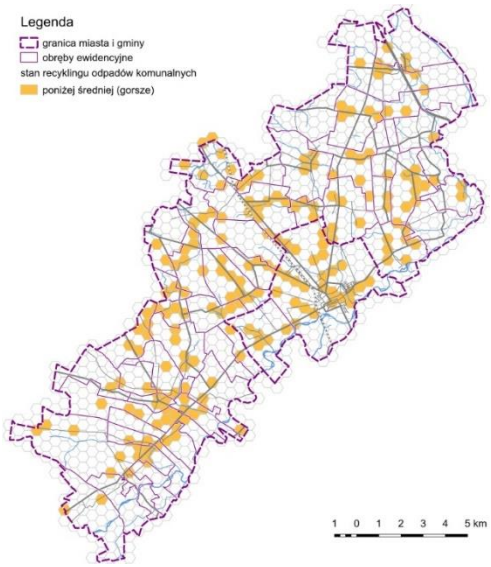

Mieszkańcy miasta Warka na tle gminy wyróżniają się większą świadomością ekologiczną, o czym świadczy większa liczba mieszkańców miasta segregujących odpady.

W mieście poniżej średniej plasują się obszary Śródmieścia. Łącznie na terenie gminy 2416 lokali deklaruje segregację śmieci, na terenie miasta jest to liczba 1065, co stanowi 44 % ogółu badanego zjawiska. Łączna liczba gospodarstw domowych z terenu gminy, które nie segregują odpadów wynosi 1243, co stanowi to 34 % ogółu gospodarstw domowych z terenu gminy. W mieście łączna liczba gospodarstw, które nie segregują odpadów wynosi 482 spośród 1547, co stanowi 31 % ogółu.

3.4.2.2 Problem emisji CO_2

Na terenie Miasta Warki problemem jest wysoka emisja CO_2 wynikająca z niepełnego podłączenia zasobu mieszkaniowego do ciepła sieciowego. Ogrzewanie w domach, zwłaszcza o niskim standardzie jest realizowane przez piece węglowe. Dotyczy to między innymi mieszkań z zasobów komunalnych w rejonie ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej (85% posiada piece węglowe). Zjawisko to w połączeniu z ogólnie stwierdzonym ubóstwem ekonomicznym może determinować negatywne zjawisko zwane ubóstwem energetycznym.

Koniecznym wydaje się wymiana źródeł ciepła w tych mieszkaniach w których wykorzystuje się przestarzała piece węglowe. Jednocześnie powinny być prowadzone działania na rzecz podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców.

3.4.3 Negatywne zjawiska techniczne

3.4.3.1 Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych

Na terenie miasta Warki występuje budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne i wielorodzinne; w miejscowościach gminy dominuje zabudowa zagrodowa. Według „Planu Rozwoju Lokalnego" dla Warki, dominującą formą zabudowy jest budownictwo jednorodzinne. Według tego samego opracowania struktura zasobów mieszkaniowych gminy przedstawia się następująco:

- komunalne zasoby mieszkaniowe - 20,53%,
- zasoby spółdzielni mieszkaniowej - 50,4 %,
- zasoby osób fizycznych - 72,42%,
- zasoby zakładów pracy - 0, 90 %,
- zasoby pozostałych podmiotów - 0, 44%.

W roku 2012, według danych GUS w gminie znajdowało się 6 576 mieszkań o łącznej powierzchni 551 783 m2. W zasobach komunalnych gminy znajduje się zaś 219 mieszkań o łącznej powierzchni 8 208,06 m^2.

Tabela 6. Mieszkania zamieszkane według stopnia wyposażenia w instalacje techniczno-sanitarne

Lokalizacje:	Ogółem	Miasto	Wieś
Instalacja techniczno-sanitarna:			
wodociąg	6133	4168	1965
ustęp spłukiwany	6037	4106	1931
łazienka	5848	3996	1852
centralne ogrzewanie	5425	3822	1603
gaz sieciowy	1080	996	84

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ryc. 21 Stan techniczny obiektów budowlanych

A. *Wiek budynków w podziale na wybudowane przed 1970 r. i wybudowane po roku 1970.*

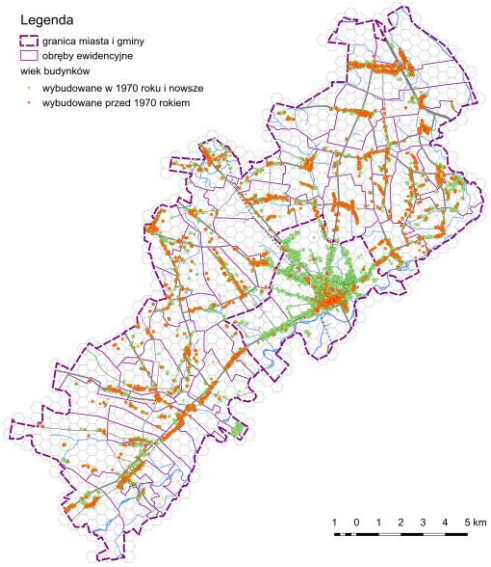

B. *Udział budynków wzniesionych przed rokiem 1970 do ogólnej liczby budynków*

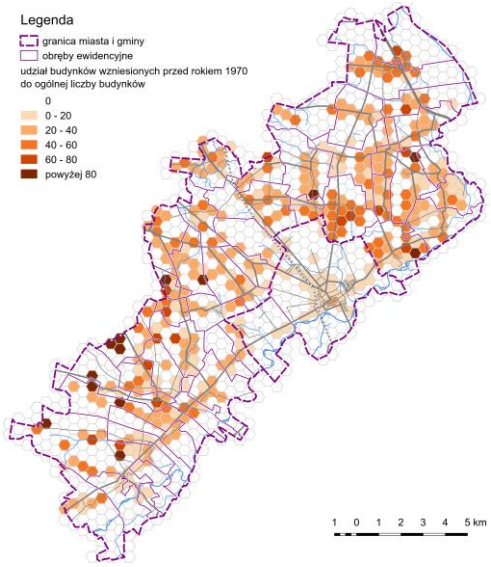

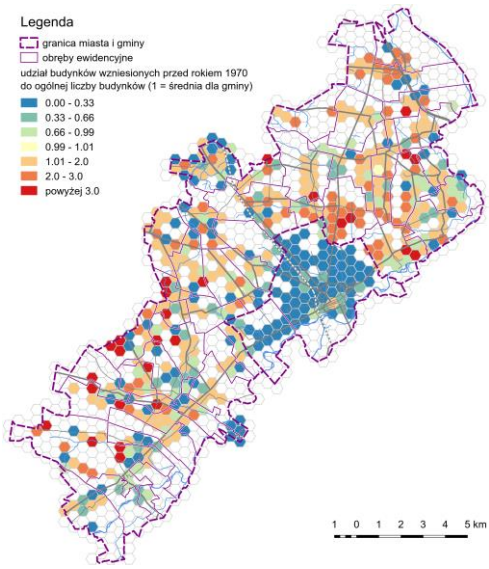

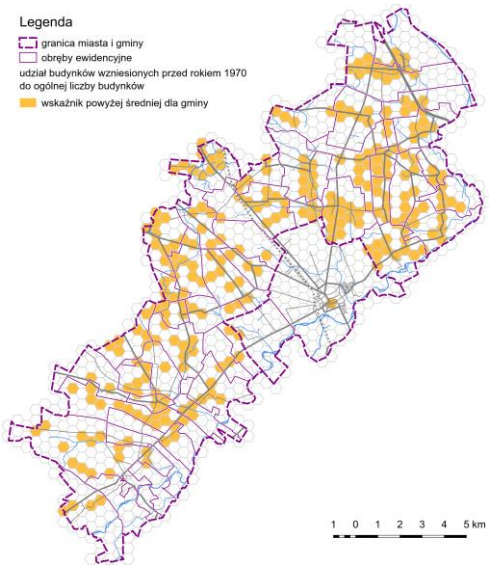

Wyraźna koncentracja budynków wzniesionych przed rokiem 1970 występuje w Śródmieściu, jest to odzwierciedleniem historycznych korzeni miasta, zaś na pozostałym terenie dominuje zabudowa wzniesiona po roku 1970. Poza terenem miasta w przeważającej części budynki zostały wzniesione przed rokiem 1970. W mieście dominuje zabudowa z lat 70., a więc średni wiek zabudowy jest zdecydowanie niższy od średniej wieku budynków dla gminy. Jak wynika z powyższych map, miasto zaczęło się rozwijać po roku 1970, to w I poł. lat 70. zaczął się napływ ludności do miasta, co wpłynęło na podjęcie decyzji o wybudowaniu nowych budynków mieszkalnych zlokalizowanych blisko centrum miasta.

Ryc. 22 Powierzchnia użytkowa budynków

A. Przeciętna powierzchnia użytkowa budynku w na osobę.

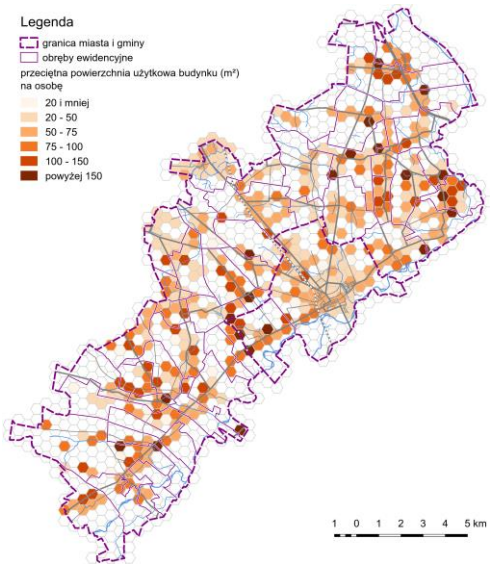

B. Przeciętna powierzchnia użytkowa budynku w m² na osobę gdzie 1 = średnia dla gminy

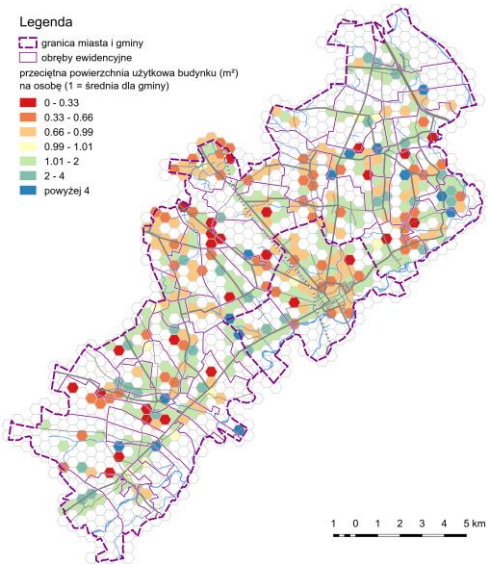

C. Przeciętna powierzchnia użytkowa budynku w m² na osobę wskaźnik poniżej średniej dla gminy

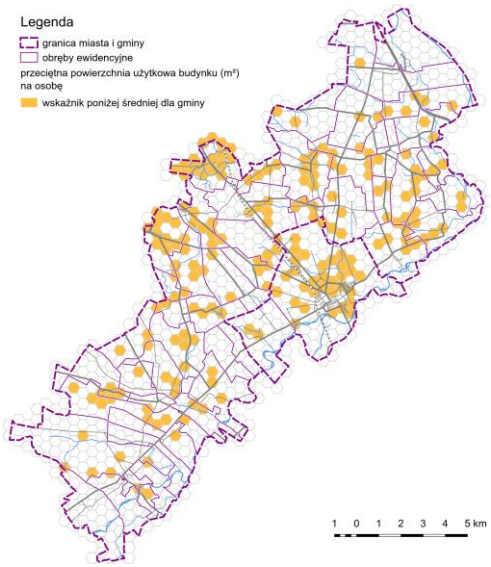

Powierzchnia użytkowa budynku w przeliczeniu na 1 osobę w mieście mieści się w górnej granicy do 50 m ². Zauważyć można, że im dalej od Śródmieścia, tym powierzchnia użytkowa / os. wzrasta. Głównym stymulantem tego zjawiska jest przeważająca zabudowa wielorodzinna na terenie miasta. Nie jest to przypadek incydentalny na mapie kraju, lecz okoliczność charakterystyczna dla miast, w których dominuje zabudowa wielorodzinna. Łączna powierzchnia budynków użytkowych ogółem na terenie gminy wynosi 42 713 m², w mieście -

34 315 m². Wydaje się, że jest to niski udział, ale należy zauważyć, iż udział powierzchni użytkowej miasta w stosunku do całej powierzchni budynków użytkowych gminy wynosi 80%. Teren przynależny do miasta skupia 4/5 powierzchni użytkowej budynków w gminie, co jest czynnikiem wysoce rozwojowym dla miasta.

Ryc. 23 Wykaz budynków na terenie gminy w podziale na ich funkcje

a) Wykaz budynków na terenie gminy w podziale na ich funkcje

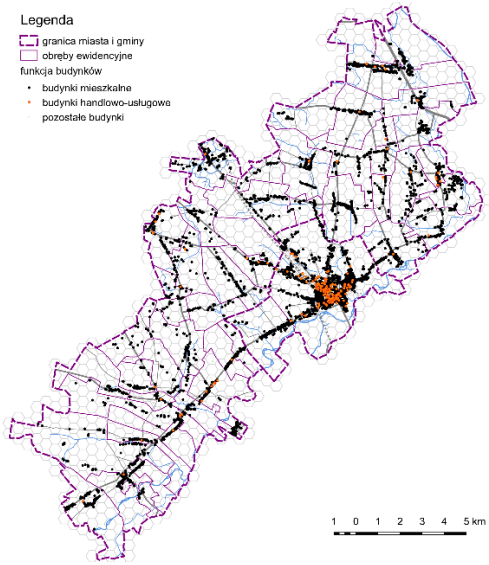

Ryc. 24 Powierzchnia budynków mieszkalnych

A. Powierzchnia budynków mieszkalnych w ogólnej powierzchni budynków

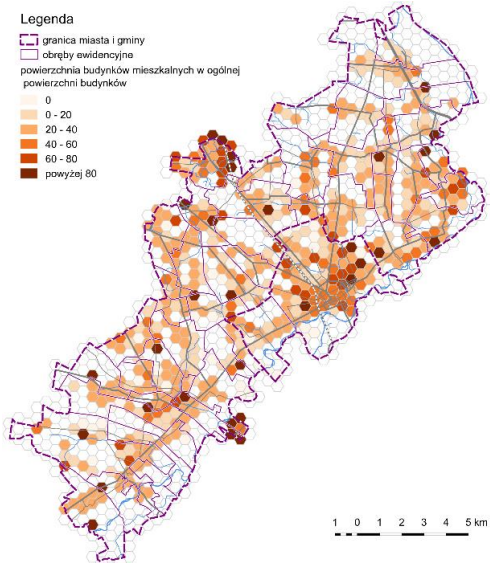

B. Powierzchnia budynków mieszkalnych w ogólnej powierzchni budynków, gdzie 1 = średnia dla gminy

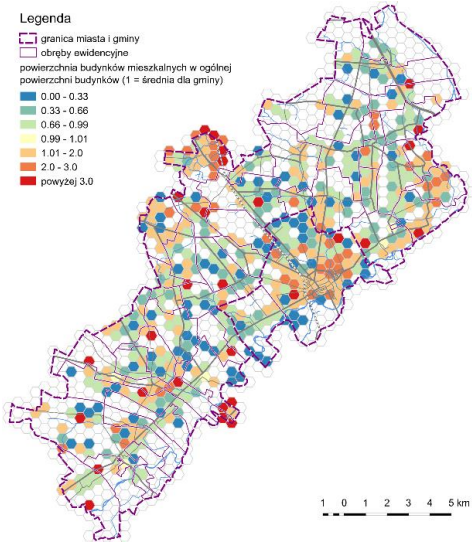

C. Powierzchnia budynków mieszkalnych w ogólnej powierzchni budynków, wskaźnik powyżej średniej dla gminy

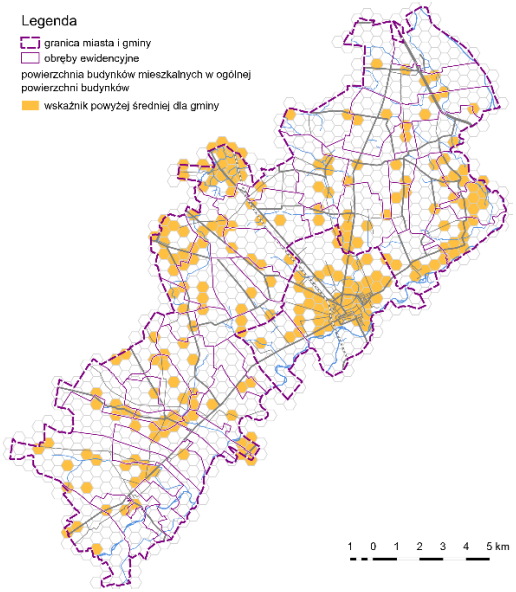

Ryc. 25 Powierzchnia budynków handlowo-usługowych

A. Powierzchnia budynków handlowo - usługowych w ogólnej powierzchni budynków

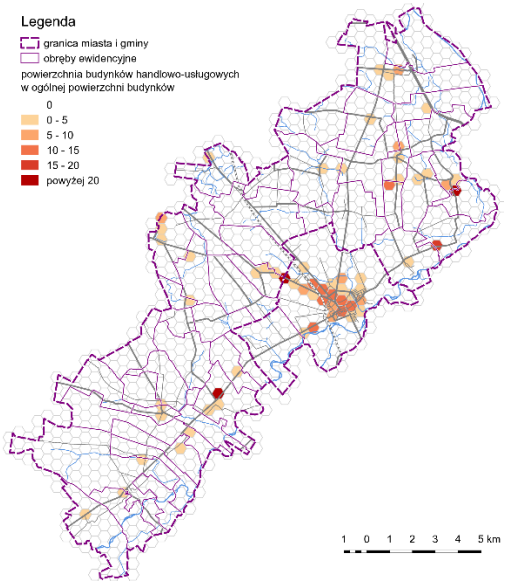

B. Powierzchnia budynków handlowo - usługowych w ogólnej powierzchni budynków gdzie 1 = średnia dla gminy

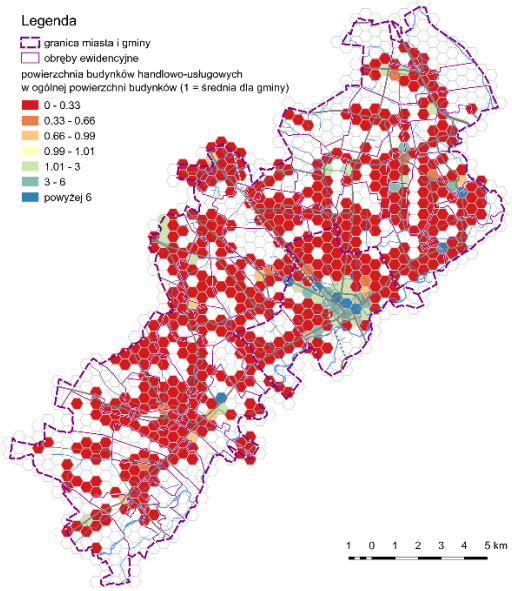

C. Powierzchnia budynków handlowo - usługowych w ogólnej powierzchni budynków, wskaźnik poniżej średniej dla gminy

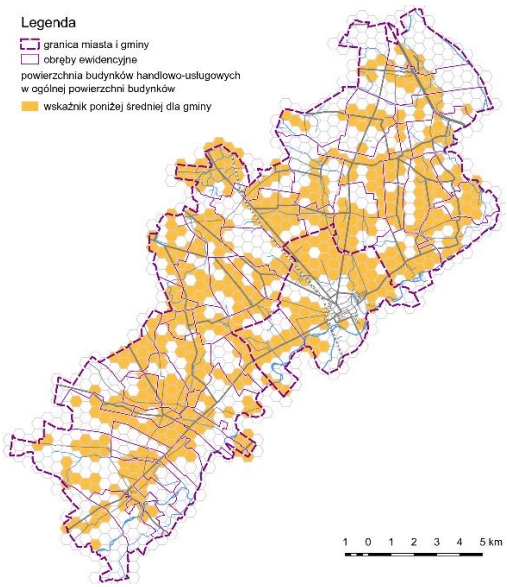

Łączna powierzchnia budynków bez podziału na ich funkcje w gminie wynosi 1 974 300 m², z czego wyodrębnione do analizy zostały powierzchnie budynków mieszkalnych, których łączna powierzchnia wynosi 546 046 m²; a także powierzchnie budynków handlowo-usługowych, których łączna powierzchnia wynosi 42 731 m². Na terenie miasta łączna powierzchnia budynków mieszkalnych wynosi 222 922 m², co stanowi 41 % łącznej powierzchni mieszkalnej w gminie. Łączna powierzchnia budynków handlowo -usługowych na zlokalizowanych na terenie miasta wynosi 34 315 m² i stanowi blisko 80 % całej powierzchni handlowo - usługowej z terenu gminy.

3.5 Suma zjawisk kryzysowych

Ryc. 26 Suma zjawisk niekorzystnych

Suma zjawisk niekorzystnych w gminie

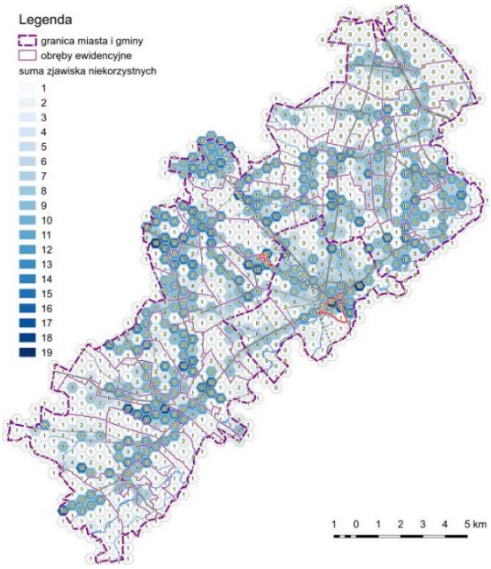

Na rycinie 26 przedstawione zostały sumy zjawisk niekorzystnych dla każdego hexa. Skala zjawisk w każdym hexie została oznaczona kolorem im bardziej niebieski hex tym większe liczba wskazanych zjawisk kryzysowych występujących w danym hexie.

3.6 Charakterystyka poszczególnych obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji

Ustawa z 9 października 2015 r. o rewitalizacji, (Dz. U. RP. z 3.11.2015 r. poz.1777) w art. 9 ust. 1 bezpośrednio wskazuje, że obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1) gospodarczych – w szczególności: niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub:

2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub:

3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub:

4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Zgodnie z przyjętą metodą wyznaczania obszaru zdegradowanego zsumowane zostały wskaźniki z obszarów (hexów) gminy Warka (na których nasilenie negatywnych zjawisk było wyższe od średniego w gminie). Po odrzuceniu obszarów o niskiej gęstości zaludnienia, gdzie wyniki badań na małej próbie dawały nierzeczywisty obraz zjawiska często odnoszonego do pojedynczych przypadków, zostały wyodrębnione dwa obszary zdegradowane o szczególnym natężeniu (równym lub wyższym 12 w jednym hexie) negatywnych zjawisk:

Ryc. 27 Suma zjawisk niekorzystnych (powyżej 12)

b) Kumulacja zjawisk niekorzystnych w gminie (powyżej 12 zjawisk na hex)

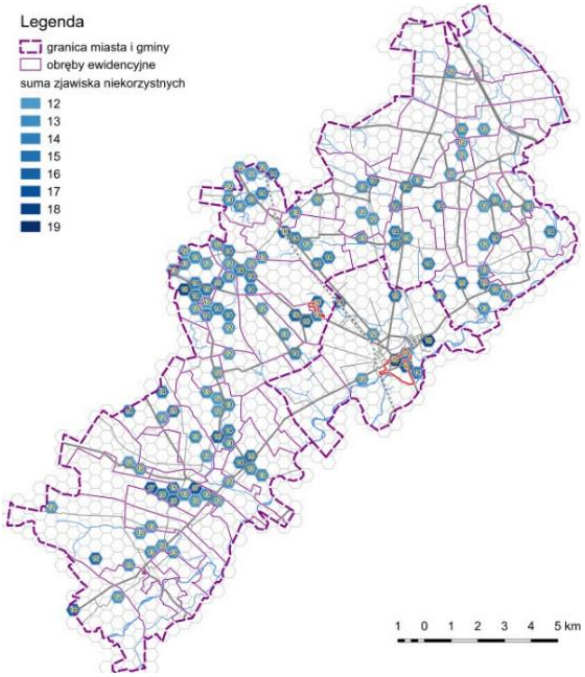

Realny obraz sumy negatywnych zjawisk uzyskano poprzez eliminację obszarów o niskiej gęstości zaludnienia (poniżej 9 osób na 20 ha). Uwzględnienie tych obszarów dałoby nieprawdziwą skalę zjawisk negatywnych. Na poniższej mapie bezspornie ukazuje się obszar przedstawiający najbardziej kryzysowe rejony gminy Warka dla których należy podjąć działania naprawcze aby wyprowadzić obszary ze stanu kryzysowego.

Ryc. 28 Suma zjawisk niekorzystnych na terenach gęściej zaludnionych (powyżej 9 os. /ha)

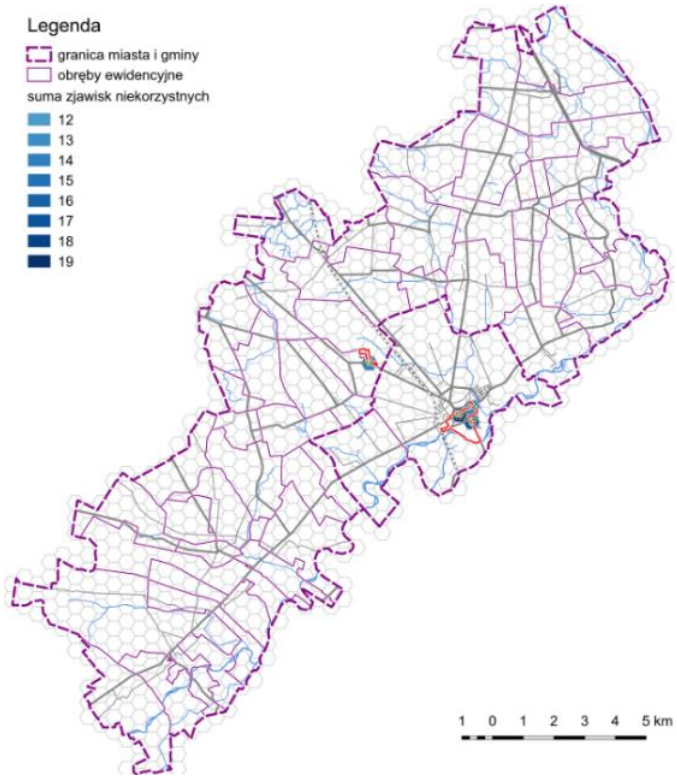

Ryc. 29 Obszary zdegradowane przedstawione w układzie siatki heksagonalnej

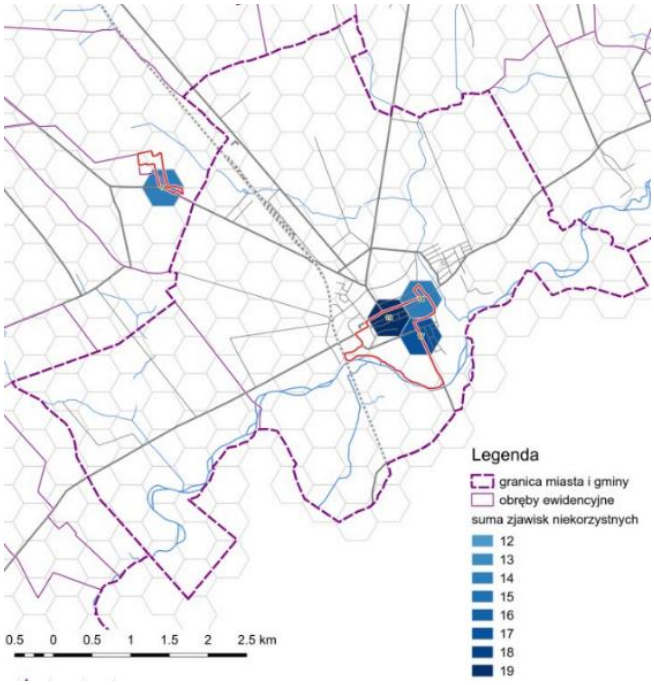

Ryc. 30 Obszar zdegradowany A - Laski

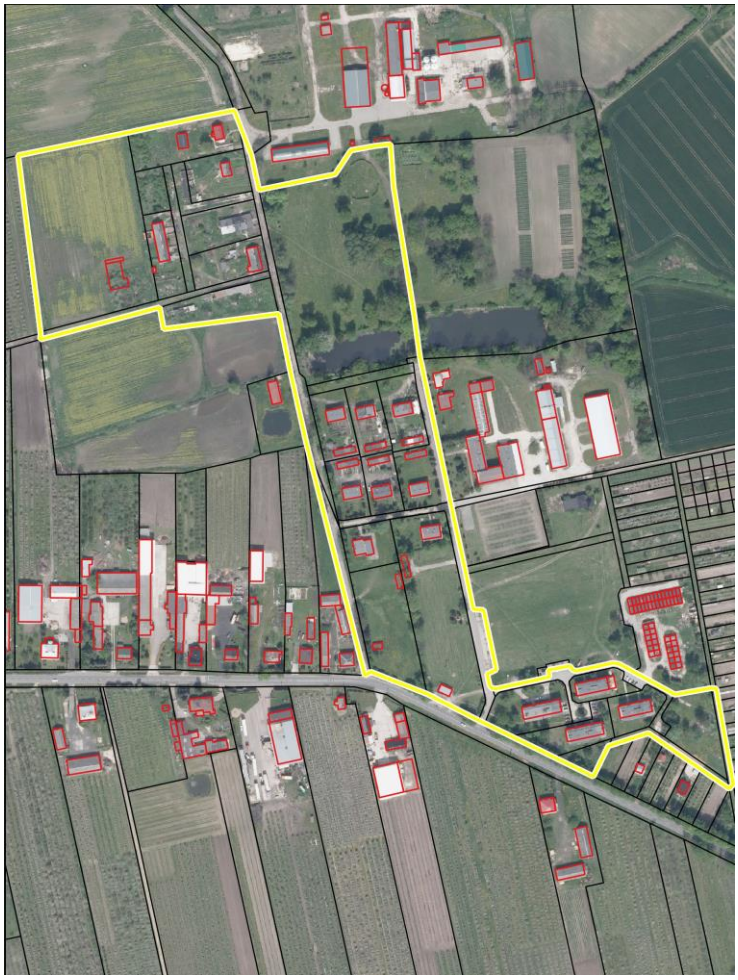

W skład tego obszaru wchodzą nasypujące działki ewidencyjne lub ich części: 30, 31/1, 31/2, 103, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2685, 2686, 2687, 2688, 2689, 2690, 2691, 2692, 2874.

Obszar ten obejmuje 1 jednostkę siatki heksagonalnej zaproponowanej dla Warki. Suma zjawisk niekorzystnych wynosi tutaj 14 wag. Obszar ten obejmuje teren po dawnym PGR. Zamieszkuje go 338 osób. Aż 9 niekorzystnych zjawisk dotyczy tu sfery społecznej, w tym długotrwałego bezrobocia, ubóstwa, co obrazują wskaźniki: liczba osób pobierających zasiłki stałe, okresowe, celowe i na dożywianie, których wartość przekracza średnią dla gminy. Do niekorzystnych zjawisk przekraczających średnią dla gminy zaliczono stosunek do problemów ochrony środowiska wyrażający się niskim stopniem recyklingu. W obszarze tym działa zaledwie 4 firmy. Koncentracja negatywnych zjawisk oraz oddalenie od centrum gminy sprawia, ze obszar ten wymaga podjęcia specjalnych działań zmierzających do aktywizacji mieszkańców.

Ryc. 31 Obszar zdegradowany B - Śródmieścia

W skład tego obszaru wchodzą nasypujące działki ewidencyjne lub ich części:
102, 150, 152/2, 152/4, 152/5, 152/6, 152/8, 152/9, 152/11, 152/12, 152/13, 152/14, 152/16, 152/17, 152/18, 154, 155/2, 155/3, 155/4, 155/5, 1201, 1202/1, 1202/3, 1202/4, 1202/5, 1404/2, 1511/2, 1453/1, 1453/2, 1454/1, 1454/2, 1455/1, 1455/2, 1456, 1457, 1458/1, 1458/2, 1459, 1460/1, 1460/2, 1460/3, 1461/1, 1461/2, 1462/1, 1462/2, 1462/3, 1462/4, 1463, 1464/2, 1464/3, 1464/4, 1465, 1466, 1467/1, 1467/2, 1470/2, 1470/4, 1470/5,1470/7, 1470/8, 1471, 1472/1, 1472/3, 1472/4, 1473/1, 1473/2, 1476/1, 1480, 1481/4, 1481/5, 1482, 1483, 1484, 1486/2, 1486/4, 1486/5, 1486/7, 1486/8, 1486/9, 1486/10, 1487, 1488, 1489/1, 1489/2, 1490/1, 1490/2, 1491/1, 1491/2, 1496/1, 1497/3, 1497/4, 1498/2, 1499, 1500/1, 1500/2, 1500/3, 1501, 1502/2, 1502/3, 1502/4, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509/2, 1509/3, 1509/4, 1509/5, 1509/6, 1510/1, 1511/1, 1511/2, 1516/1, 1516/2, 1517, 1518, 1519/3, 1519/4, 1519/5, 1519/7, 1519/8, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, 1526, 1527, 1528, 1529, 1530, 1531, 1532, 1533, 1535, 1536, 1538, 1539, 1540, 1541, 1542/1, 1542/2, 1543/1, 1545, 1546, 1547, 1548/1, 1548/3, 1548/4, 1548/5, 1548/6, 1548/7, 1549/1, 1549/2, 1550, 1551, 1552/1, 1552/2, 1553, 1554/1,

1554/3, 1554/4, 1554/5, 1555, 1557, 1558, 1559, 1560, 1561, 1562/2, 1562/3, 1562/4, 1563, 1564, 1565/1, 1565/2, 1565/4, 1565/5, 1565/6, 1565/7, 1567, 1568, 1569, 1570, 1572, 1573, 1575, 1577/1, 1577/2, 1579, 1580/1, 1580/2, 1581, 1583, 1586, 1587, 1588/1, 1588/2, 1589, 1590/1, 1591, 1592,1593, 1594, 1595, 1596/1, 1596/2, 1596/3, 1599, 1600/1, 1600/2, 1601, 1602, 1603, 1604/1, 1604/2, 1605, 1606, 1607, 1608, 1609, 1610, 1611, 1612, 1613, 1614/3, 1614/6, 1614/7, 1614/9, 1614/10, 1614/11, 1614/12, 1614/13, 1614/14, 1617/2, 1617/3, 1619/3, 1619/4, 1620/1, 1620/2, 1621, 1622, 1623/2, 1623/3, 1623/4, 1624, 1625, 1627/1, 1627/2, 1628, 1629, 1630, 1631, 1632, 1633/1, 1633/2, 1634/1, 1634/2, 1635, 1636/1, 1636/2, 1638/1, 1638/2, 1639/1, 1639/2, 1640/1, 1640/2, 1641, 1642, 1643/3, 1643/4, 1643/5, 1643/6, 1643/7, 1643/8, 1643/9, 1643/10, 1643/11, 1643/12, 1645, 1721, 1785, 1843, 1876/1, 1876/2, 1877/1, 1877/2, 1887/1, 1889, 1899, 1900/1, 1900/2, 1901/1, 1901/2, 1910/1, 1910/2, 2019/2, 2019/3, 2019/4, 2020, 2200/1, 2200/3, 2200/4, 2201, 2202, 2203, 2204/1, 2204/2, 2205, 2206, 2207/2, 2207/4, 2207/5, 2207/6, 2207/7, 2207/8, 2207/9, 2207/11, 2209/1, 2209/2, 2210/1, 2210/2, 2211, 2212/2, 2212/3, 2212/4, 2212/5, 2212/6, 2212/7, 2212/9, 2212/10, 2212/11, 2212/12, 2212/13, 2212/14, 2212/15, 2212/16, 2213, 2217/2, 2217/6, 2218, 2219, 2220, 2221/1, 2221/2, 2222/1, 2222/2, 2223/1, 2223/2, 2223/3, 2223/4, 2224/1, 2224/2, 2224/4, 2224/5, 2224/6, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2888, 2889, 2899.

W związku z dokonaną analizą oraz na podstawie przeprowadzonych badań wśród mieszkańców zdecydowano aby obszar zdegradowany A nie tworzył obszaru do rewitalizacji. Zdecydowano aby skoncentrować wszystkie działania na obszarze zdegradowanym B i w jego ramach wyznaczyć obszar strefy rewitalizacji. Dlatego w granicach obszaru zdegradowanego B został wyodrębniony obszar rewitalizacji, którego zasięg prezentuje poniższa mapa:

Ryc. 32 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji

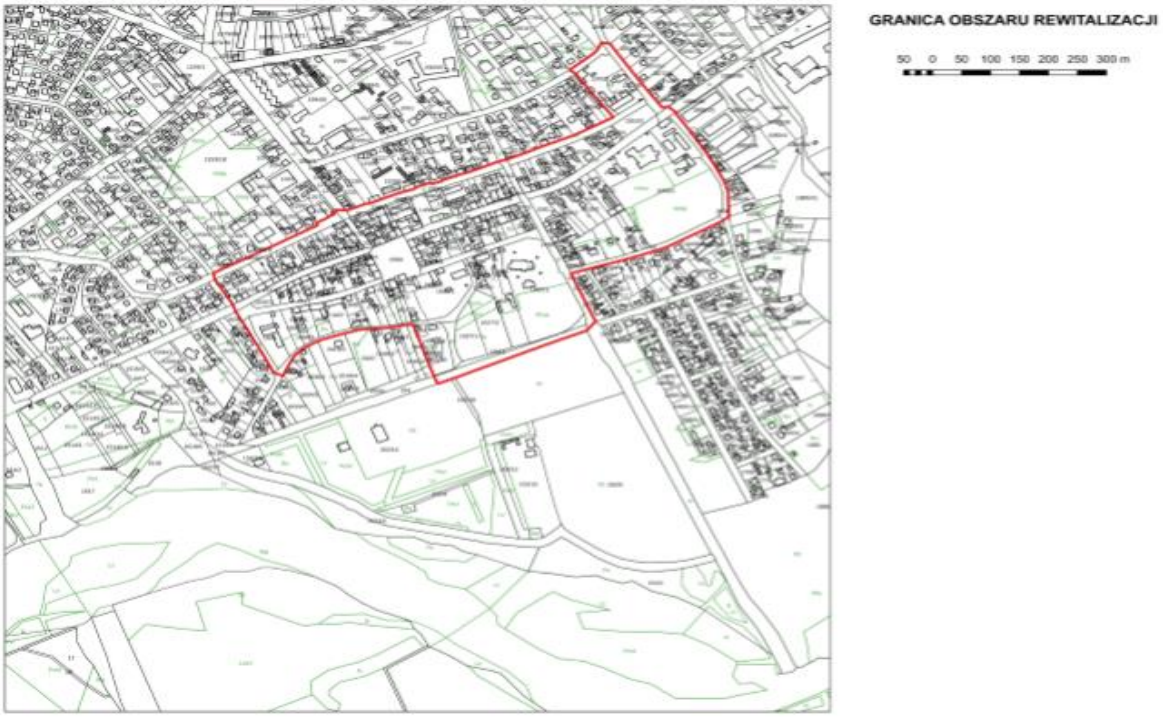

W skład obszaru rewitalizacji wchodzą nasypujące działki ewidencyjne lub ich części: 154, 155/3, 1201, 1202/1, 1202/3, 1202/4, 1202/5, 1404/2, 1453/1, 1453/2, 1454/1, 1454/2,

1455/1, 1455/2, 1456, 1457, 1458/1, 1458/2, 1459, 1460/1, 1460/2, 1460/3, 1461/1, 1461/2, 1462/1, 1462/2, 1462/3, 1462/4, 1463, 1464/2, 1464/3, 1464/4, 1465, 1466, 1467/1, 1467/2, 1470/2, 1470/4, 1470/5, 1470/7, 1470/8, 1471, 1472/1, 1472/3, 1472/4, 1473/1, 1473/2, 1476/1, 1480, 1481/4, 1481/5, 1482, 1483, 1484, 1486/2, 1486/4, 1486/5, 1486/7, 1486/8, 1486/9, 1486/10, 1487, 1488, 1489/1, 1489/2, 1490/1, 1490/2, 1491/1, 1491/2, 1496/1, 1497/3, 1497/4, 1498/2, 1499, 1500/1, 1500/2, 1500/3, 1501, 1502/2, 1502/3, 1502/4, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509/2, 1509/3, 1509/4, 1509/5, 1509/6, 1510/1, 1511/2, 1541, 1542/1, 1542/2, 1543/1, 1545, 1546, 1547, 1548/1, 1548/3, 1548/4, 1548/5, 1548/6, 1548/7, 1549/1, 1549/2, 1550, 1551, 1552/1, 1552/2, 1553, 1554/1, 1554/3, 1554/4, 1554/5, 1555, 1557, 1558, 1559, 1560, 1561, 1562/2, 1562/3, 1562/4, 1563, 1564, 1565/1, 1565/2, 1565/4, 1565/5, 1565/6, 1565/7, 1567, 1568, 1569, 1570, 1572, 1573, 1575, 1577/1, 1577/2, 1579, 1580/1, 1580/2, 1581, 1583, 1586, 1587, 1588/1, 1588/2, 1589, 1590/1, 1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1596/1, 1596/2, 1596/3, 1599, 1600/1, 1600/2, 1601, 1602, 1603, 1604/1, 1604/2, 1605, 1606, 1607, 1608, 1609, 1610, 1611, 1612, 1613, 1614/3, 1614/6, 1614/7, 1614/9, 1614/10, 1614/11, 1614/12, 1614/13, 1614/14, 1617/2, 1617/3, 1619/3, 1619/4, 1620/1, 1620/2, 1621, 1622, 1623/2, 1623/3, 1623/4, 1624, 1625, 1627/1, 1627/2, 1645, 1721, 1785, 1843, 1876/1, 1876/2, 1877/1, 1877/2, 1887/1, 1889, 1900/1, 1900/2, 1901/1, 1901/2, 1910/1, 1910/2, 2207/2, 2207/4, 2207/5, 2207/6, 2207/7, 2207/8, 2207/9, 2207/11, 2209/1, 2209/2, 2210/1, 2210/2, 2211, 2212/2, 2212/3, 2212/4, 2212/5, 2212/6, 2212/7, 2212/9, 2212/10, 2212/11, 2212/12, 2212/13, 2212/14, 2212/15, 2212/16, 2213, 2217/2, 2217/6, 2218, 2219, 2220, 2221/1, 2221/2, 2222/1, 2222/2, 2223/1, 2223/2, 2223/3, 2223/4, 2224/1, 2224/2, 2224/4, 2224/5, 2224/6, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2888, 2889, 2899.

W celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji posłużono się tylko tymi hexami, dla których suma zjawisk niekorzystnych była wyższa lub równa 12 – rycina 27. Jednakże w dalszym ciągu wyznaczenie obszaru rewitalizacji i degradacji było niemożliwe z uwagi na ilość hexów, w których suma zjawisk niekorzystnych była =>12. Po dokonaniu głębszej analizy tych obszarów okazało się, że niektóre zjawiska niekorzystne są niemiarodajne ze względu na niski stopień zaludnienia np. liczba wypłaconych zasiłków celowych w hexie, gdzie mieszka 2 osoby wyniosła 1, czyli statystycznie 50 % osób pobrało zasiłek. Aby uniknąć tego typu anomalii, do wyznaczenia obszaru zdegradowanego dodano kryterium gęstości zaludnienia w danym hexie, ujęte to zostało w ryc. 28

Biorąc pod uwagę liczbę występujących zjawisk negatywnych oraz ze względu na politykę rozwoju gminy, wyniki badań i analiz, obszarem rewitalizacji zdecydowano się objąć teren Śródmieścia wraz z Rynkiem oraz przyległymi ulicami. Od wschodu granicą będą bloki socjalne przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej, od zachodu granica przebiegać będzie przez ulice: Wąwóz, Solec i Nowy Zjazd aż do ulicy Lotników i Długiej, z kolei na północy - odcinek ulicy Cmentarnej i Piotra Wysockiego i ul. Długiej, na południe zaś - granice obszaru stanowić będą ulice Mostowa, Świętego Ducha i Nowy Zjazd.

Wyodrębniony obszar o dużym natężeniu zjawisk negatywnych obejmuje 5 jednostek tworzących zwarty obszar w centrum miasta. Suma zjawisk niekorzystnych na tym obszarze waha się od 12 do 18 wag. Największa koncentracja występuje w rejonie Rynku.

Średnia gęstość zaludnienia dla miasta Warki wynosi 5,46 osoby/ha, zaś dla obszaru rewitalizacji 10,92 osoba/ha. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji średnia gęstość zaludnienia jest dwukrotnie wyższa niż średnia dla miasta, a ponad dwudziestokrotnie wyższa niż średnia dla gminy.

Na obszarze rewitalizacji w 2015 r. zameldowanych było 699 osób, co stanowi 3,7% ludności gminy. 62,5 % populacji tj. 437 osób stanowiła ludność w wieku produkcyjnym, 17,3% - w wieku przedprodukcyjnym, a 20 % w wieku poprodukcyjnym. Dane te potwierdzają potencjał demograficzny Warki oraz stanowią bardzo cenny zasób kapitału ludzkiego, który jest głównym czynnikiem wzrostu i tworzenia przewagi konkurencyjnej jednostki terytorialnej. Można stwierdzić, że jest to obszar demograficznie młody. Wysoki poziom kapitału ludzkiego wpływa na wzrost gospodarczy, powstawanie nowych przedsiębiorstw, przyciąganie inwestycji, rozwój lokalnego rynku pracy oraz społeczeństwa obywatelskiego.

Na terenie obszaru rewitalizacji również zrealizowano badanie ankietowe wśród mieszkańców budynków komunalnych. Główną grupę wiekową respondentów zamieszkałych teren rewitalizacji stanowili 40 i 50 latkowie - 54,5 % ankietowanych, zaś pozostali, czyli 20 i 30 latkowie stanowili 33,3 %; 60 latkowie stanowili 9,1 % badanych. Z powyższych danych można wyciągnąć wniosek, że obszar rewitalizacji zamieszkują osoby w przeważającej części w wieku produkcyjnym.

Koncentracja bezrobotnych z terenu miasta występuje w wyznaczonym obszarze rewitalizacji i wynosi 32 osoby, to jest 8 % ogółu bezrobotnych z gminy Warka oraz 13 % ogółu bezrobotnych zamieszkałych na terenie miasta. Jest to wysoki odsetek populacji Warki, zamieszkujący stosunkowo niewielki obszar miasta, potwierdzając tym samym nasilenie zjawiska kryzysowego. Dodatkowo w obszarze rewitalizacji, 19 osób jest długotrwale bezrobotne, stanowi to 15 % osób długotrwale bezrobotnych zamieszkujących teren miasta i aż 8 % osób długotrwale bezrobotnych z terenu całej gminy. Liczby te potwierdzają koncentrację bezrobocia (powyżej 12 miesięcy) na obszarze rewitalizacji.

Kolejnym negatywnym zjawiskiem występującym na terenie obszaru rewitalizacji jest wysoka koncentracja gospodarstw domowych utrzymujących się w dużej mierze z pomocy świadczonej przez M-GOPS. Na terenie obszaru rewitalizacji liczba wypłacanych zasiłków stałych wynosi 20% wszystkich zasiłków wypłacanych na terenie gminy, zaś liczba wypłacanych zasiłków okresowych wynosi 37% wszystkich wypłacanych na terenie miasta. Na terenie obszaru rewitalizacji wypłacono 31 zasiłków celowych, co stanowi 30% wszystkich wypłaconych zasiłków celowych z terenu miasta. Kolejną formą pomocy finansowej świadczonej przez M-GOPS jest zasiłek na dożywianie i również ten wskaźnik dla obszaru rewitalizacji osiągnął wartość wyższą od średniej z terenu miasta; w sumie 25 % zasiłków na dożywianie zostało wypłaconych dla osób zamieszkujących obszar rewitalizacji. W latach 2014 – 2015 około 40% mieszkańców terenu rewitalizacji skorzystało z jakiejś formy pomocy świadczonej przez

M-GOPS (średnia dla gminy wynosi 5%). Podsumowując: z danych zebranych z M-GOPS wynika, iż obszarami o wyraźnej koncentracji ubóstwa są obszary które w znaczącym stopniu pokrywają się z obszarem rewitalizacji (Śródmieście Warki). To na tych obszarach wskaźnik ubóstwa wyrażony poprzez wypłacane zasiłki z M-GOPS jest najwyższy i wyróżnia się z pozostałych obszarów gminy.

Statystyki policyjne potwierdzają również nasilenie zjawiska degradacji tego obszaru. Prawie 30% wykroczeń w 2015 r. zarejestrowanych zostało na obszarze rewitalizacji, udział procentowy interwencji policji był jeszcze wyższy i wyniósł 43 %. Na terenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji zarejestrowano 7 przestępstw kradzieży, co stanowi 10% ogółu przestępstw i stanowi aż 17% przestępstw kradzieży z terenu miasta. Skala tego zjawiska i jego koncentracja na tym terenie jest nadzwyczaj wysoka i wymaga interwencji.

Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty dla całej gminy wyniósł 69,66 %, wynik średni dla miasta to 70,5 %, zaś dzieci zamieszkujące na terenie obszaru rewitalizacji osiągnęły średnią na poziomie 67, 5 %. Jest to wynik o prawie 2 % niższy niż średnia dla całej gminy i o 3 % niższy niż średni wynik dla miasta.

Średni wynik egzaminu gimnazjalnego dla gminy wyniósł 61,85 %, zaś dla miasta 59,95 %, natomiast w obszarze rewitalizacji 55,51 % i jest niższa od średniej dla miasta o ponad 4 %, zaś od średniej dla gminy o ponad 6%.

Podsumowując: dzieci zamieszkujące na wyznaczonym obszarze rewitalizacji osiągają gorsze wyniki zarówno egzaminów gimnazjalnych, jak i szóstoklasistów od ich rówieśników z terenu gminy. Słabsze wyniki w nauce mają znaczenie w kreowaniu przyszłych karier zawodowych tych dzieci. Zasoby edukacyjne należą do kapitału kulturowego, na który składają się m.in. takie czynniki, jak wykształcenie rodziców, ich poziom intelektualny, przekazywane wzorce, aspiracje życiowe. Jeżeli nikt nie zadba o właściwą edukację tych dzieci, prawdopodobnie nastąpi zjawisko tzw. „błędnego koła", czyli dziedziczenia ubóstwa przez następne pokolenie.

Na obszarze rewitalizacji zarejestrowanych i aktywnych jest 114 firm - prawie 19% wszystkich firm o statusie „aktywnym" z terenu miasta. Porównując obszar rewitalizacji z obszarem gminy należy stwierdzić, że 13 % wszystkich firm aktywnych na terenie gminy to firmy prowadzące działalność w obszarze rewitalizacji. Świadczy to o dużym potencjale tego terenu do prowadzenia i rozwijania aktywności gospodarczej.

Jak wynika z ryc. 15, frekwencja wyborcza na obszarze rewitalizacji (okręg 3) była ponad 10% niższa od frekwencji wyborczej w pozostałych okręgach na terenie miasta (okręgi 1, 2, 4, 5, 6). Średnia dla wszystkich sześciu okręgów wynosi 52,58 % zaś, okręg wyborczy nr 3, który swym zakresem obejmuje obszar rewitalizacji osiągnął 45,94 %. Średnia dla wymienionych okręgów bez nr 3 wynosi 53,91 %. Ponad 8 % różnica pomiędzy tymi okręgami może świadczyć

o niskim poczuciu świadomości obywatelskiej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz o ich braku zaangażowania w życie społeczne.

Ze 165 gospodarstw zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji 50 nie zgłosiło deklaracji dot. segregacji śmieci, stanowi to 30 % i jest to wynik zbliżony do wyniku z terenu miasta. Prawdopodobnie wynika to z faktu niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji, co jest niekorzystnym zjawiskiem społecznym.

Obszar Śródmieścia to także koncentracja starej zabudowy - 212 budynków powstało tam przed 1970 rokiem. Wiele z nich wymaga remontu lub modernizacji. Taka sytuacja dotyczy na przykład budynków mieszkalnych przy ul. Franciszkańskiej oraz Ogrodowej.

Przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji posłużono się także badaniami socjologicznymi. Wśród mieszkańców bloków komunalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej przeprowadzono ankiety, w których zapytano m.in. o ocenę warunków mieszkaniowych, standard mieszkań socjalnych, sytuację ekonomiczną mieszkańców. Badania przeprowadzono na próbie gospodarstw domowych. Uzyskano 20 wypełnionych ankiet. Najważniejsze dla niniejszych analiz wyniki przedstawiono poniżej.

Wykres 1. Wyposażenie w instalacje budynków socjalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej

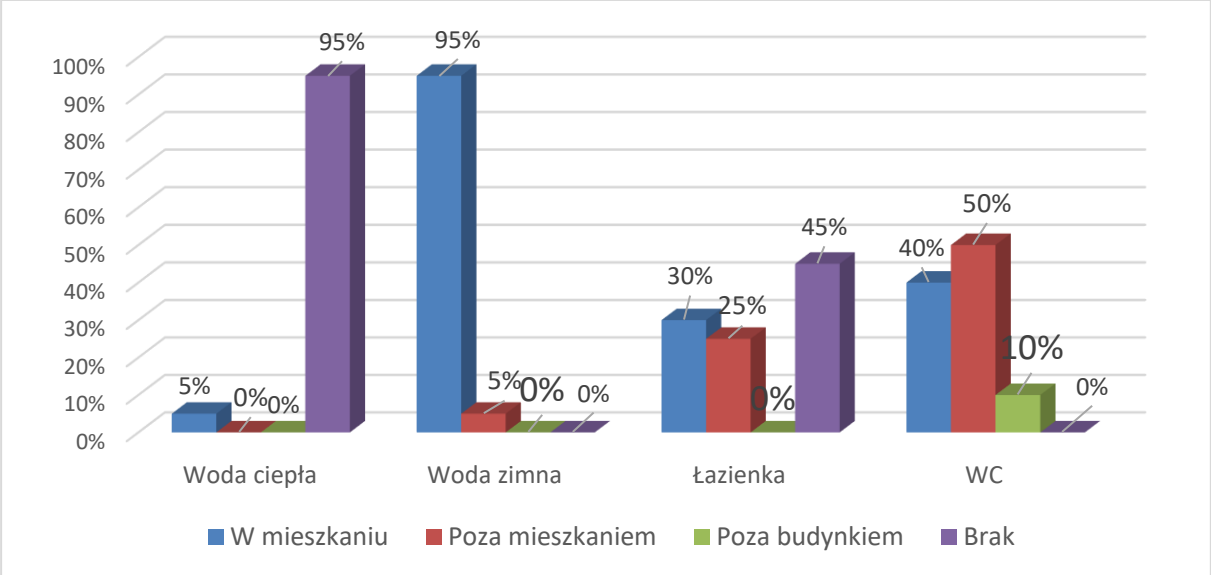

źródło: badania własne

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne jest niedostateczne. Wyjątkiem jest dostęp do bieżącej zimnej wody w mieszkaniu - 95% respondentów ma zimną wodę w mieszkaniu. 95% respondentów nie ma dostępu do bieżącej ciepłej wody w mieszkaniu; 45%

nie ma w mieszkaniu łazienki, a niewiele mniej (40%) deklaruje brak toalety w mieszkaniu. Jedynie 10% respondentów użytkuje mieszkania wyposażone w instalację gazową[11].

Wykres 2. Ocena warunków mieszkaniowych przez mieszkańców budynków socjalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej

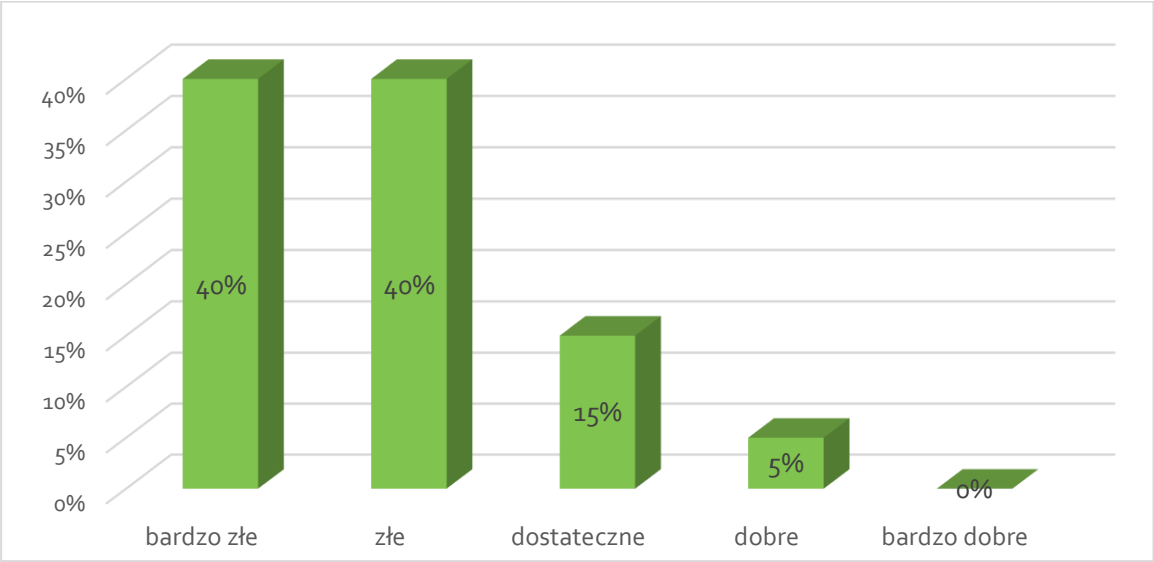

źródło: badania własne

80% respondentów ocenia warunki zamieszkania jako ‚bardzo złe' i ‚złe' (po 20%), 15% jako ‚dostateczne'; jedynie co 20. respondent ocenia warunki zamieszkania jako 'dobre' (Wykres 2).

Jedynie co 6. respondent ‚bardzo dobrze' (5%) i ‚dobrze' (10%) ocenia wielkość mieszkania w stosunku do potrzeb (wykres 3). Co 2. ocenia tę kategorię ‚źle' (30%) i ‚bardzo źle' (25%). 75% badanych bardzo źle ocenia instalację grzewczą w mieszkaniu pod kontem komfortu ogrzewania w stosunku do kosztów. 75% badanych negatywnie ocenia także sąsiadów ze względu na częste kłótnie i awantury domowe. Jedynie 10% badanych pozytywnie oceniło swoich sąsiadów. Najgorzej respondenci ocenili estetykę elewacji budynku – aż 85% ten element ocenia ‚bardzo źle' (65%) i , źle' (20%). 15% respondentów nie ma zdania na ten temat. 90% respondentów ‚bardzo źle' (40%) i ‚źle' (50%) ocenia technologię wykonania budynku, czyli jego jakość i trwałość. Co 10. respondent nie ma zdania na ten temat. 85% badanych ‚bardzo źle' (50%) i ‚źle' (35%) ocenia stan techniczny budynku – elewacje, klatki schodowe, piwnice, dach rynny; a 65% ‚bardzo źle' (35%) i ‚źle' (30%) ocenia stan techniczny mieszkania (instalacje, ściany, podłogi, okna).

[11] Część ankietowanych wskazała gaz z butli jako posiadanie instalacji gazowej.

Wykres 3. Ocena poszczególnych cech/elementów mieszkań socjalnych

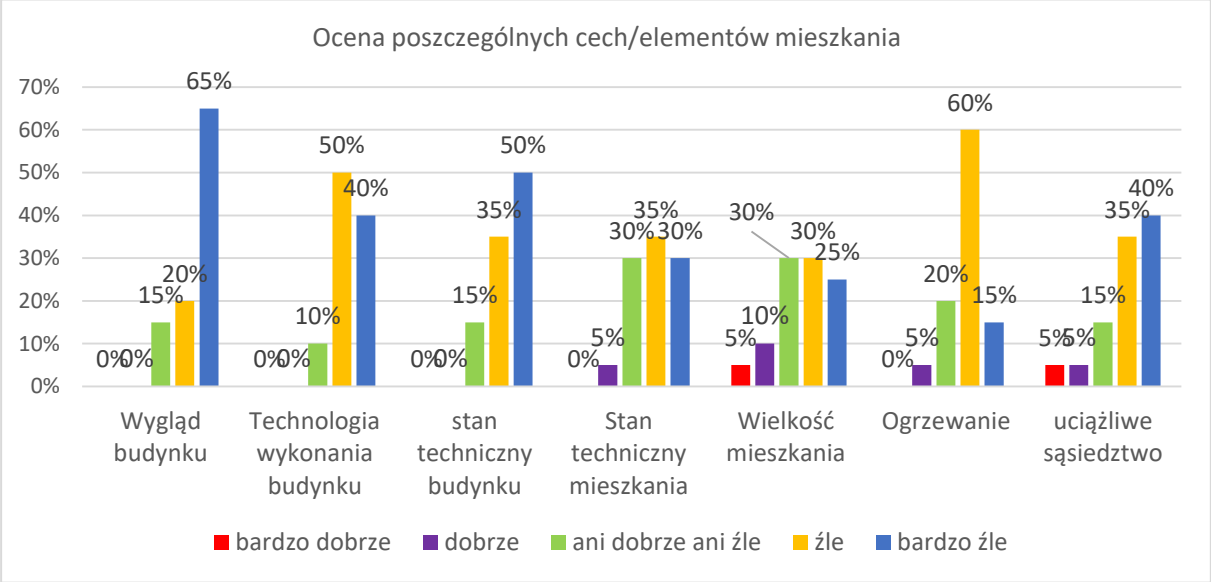

źródło: badania własne

Należy zaznaczyć, że cały obszar wskazany do rewitalizacji jest obszarem zdegradowanym, jednak obszar Śródmieścia poza niewątpliwym nagromadzeniem zjawisk negatywnych, charakteryzuje się dużą aktywnością mieszkańców oraz organizacji, dzięki czemu ma większą szansę, aby wyjść ze stanu kryzysowego. Jest to również obszar o dużym potencjale społeczno-gospodarczym, co zwiększa prawdopodobieństwo wygenerowania endogenicznych impulsów rozwojowych wskutek m.in. interwencji publicznej w ramach programu rewitalizacji.

3.7 Diagnoza potrzeb obszaru rewitalizowanego

Potrzeby w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i przywracania spójności społecznej

- Opierając się na danych społeczno – gospodarczych oraz uwzględniając wnioski z badań socjologicznych mieszkańców, za główny problem obszaru rewitalizacji należy uznać wykluczenie społeczne i ubóstwo w szczególności mieszkańców budynków komunalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej. W celu rozwiązania tego problemu należy podjąć kompleksowe działania, zmierzające do poprawy sytuacji materialnej i mieszkaniowej, ale także budowania spójności społecznej poprzez rozwój kapitału społecznego pomostowego, którego istota polega na nawiązywaniu więzi społecznych poza najbliższym otoczeniem, takich, jak wspólnota sąsiedzka, parafialna, czy też szkolna.

- Potrzeba promowania postaw społecznych opartych na współpracy, wzajemnej pomocy i zaufaniu.
- Wspieranie i tworzenie organizacji działających dla dobra lokalnych społeczności.
- Konieczne jest przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu mieszkańców obszaru rewitalizowanego.
- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy, które dadzą możliwość rozwoju zawodowego.
- Ważne są wielotorowe działania, mające na celu wspieranie rodzin: tworzenie grup wsparcia, poradnictwo prawne i psychologiczne, programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży, czy też programy prozdrowotne, np. zajęcia sportowe dostosowane programowo do potrzeb dzieci i młodzieży z tzw. „trudnych" środowisk. Zdiagnozowano także potrzebę zwiększenia skali świadczenia usług przez asystentów rodzin.
- Ważna jest także rozbudowa placówek pomocy społecznej w celu przeciwdziałania ubóstwu oraz jego dziedziczeniu, poprzez tworzenie świetlic środowiskowych, socjoterapeutycznych itp.
- Potrzeba budzenia postaw patriotyzmu lokalnego poprzez angażowanie mieszkańców w działania na rzecz lokalnej społeczności, wzmacnianie więzi sąsiedzkich.

Potrzeby w zakresie poprawy warunków i jakości życia

- Pierwszym krokiem do rozwiązania problemów obszaru rewitalizacji powinny być inwestycje w podniesienie standardów mieszkaniowych mieszkań komunalnych poprzez wyposażenie ich w podstawowe instalacje i udogodnienia. Konieczne są także zmiany typu ogrzewania oraz poprawa efektywności energetycznej i termomodernizacja.
- Bardzo ważne jest zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom, szczególnie w najbardziej newralgicznym miejscu, jakim jest Rynek. W związku z tym należy zwiększyć obszar monitoringu tego terenu oraz liczbę patroli policji.
- Ważne jest także podniesienie jakości przestrzeni publicznych, tworzenie placów zabaw, terenów rekreacyjnych, zieleńców, parkingów na terenie obszaru rewitalizacji.

Potrzeby w zakresie ożywienia gospodarczego

- Konieczna jest rozwój funkcji gospodarczych obszaru rewitalizacji. Miasto potrzebuje inwestycji dostosowujących przestrzeń miejską do potrzeb przedsiębiorców, m.in. w zakresie: przygotowania obiektów oraz aranżacja przyległych terenów na potrzeby rozwoju drobnej przedsiębiorczości w zakresie handlu i usług,

- budowa infrastruktury dla dużych inwestorów, zwiększenie dostępności transportowej do terenów inwestycyjnych oraz miejsc koncentracji przedsiębiorstw handlowo-usługowych
- Powinny być wprowadzone ulgi dla podmiotów gospodarczych, które będą chciały prowadzić działalność na obszarze rewitalizowanym oraz stworzą nowe miejsca pracy dla tutejszych mieszkańców.
- Dla mieszkańców zajmujących lokale socjalne pomocna w poprawie sytuacji materialnej byłaby możliwość podjęcia pracy w ramach robót publicznych organizowanych przez gminę.
- Bardzo ważne będzie propagowanie postaw przedsiębiorczych w szkołach, tak aby wzrastała świadomość ekonomiczna wśród mieszkańców terenu rewitalizacji oraz całej gminy.
- Niezbędna będzie współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w celu aktywizacji zawodowej mieszkańców z terenu obszaru rewitalizacji.

Potrzeby w zakresie ograniczenia emisji CO2 i ochrony środowiska

- Niezbędne będzie wspieranie działań z zakresu prowadzonych prac związanych z termomodernizacją budynków komunalnych, socjalnych i użyteczności publicznych z OR
- Potrzeba informowania mieszkańców o prowadzonych naborach w ramach działań NFOŚiGW z zakresu wymiany źródeł ogrzewania itp.

3.8 Analiza SWOT

Obszar rewitalizacji obejmuje tereny zróżnicowane pod względem funkcjonalnym i przestrzennym. Składa się z najbardziej reprezentacyjnej części miasta - Rynku wraz z układem odchodzących od niego ulic oraz zaniedbanego infrastrukturalnie osiedla budynków komunalnych przy zbiegu ulic Franciszkańskiej i Ogrodowej. W celu zbadania mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń posłużono się analizą SWOT.

Tabela 7. Analiza SWOT obszaru rewitalizacji

SŁABE STRONY	MOCNE STRONY
• przestarzałe, niefunkcjonalne i zdegradowane budynki socjalne, pozbawione instalacji wodno-sanitarnych oraz grzewczych • zły stan techniczny budynków • mieszkania pozbawione wygód: łazienek, ciepłej wody, centralnego ogrzewania • dzieci i młodzież pozbawione dobrych wzorców postępowania • hermetyczne, zamknięte środowisko mieszkańców mieszkań socjalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej • zanik więzi sąsiedzkich, kłótnie i awantury • problemy alkoholowe, wychowawcze, rodzinne niektórych rodzin zamieszkałych na terenie rewitalizacji • słabe wyniki w nauce dzieci i młodzieży • koncentracja problemów społecznych: problemy dziedziczenia ubóstwa, dużo rodzin utrzymujących się z zasiłków pomocy społecznej, bezrobocie • tereny niebezpieczne (drobne wykroczenia, hałas, zakłócanie porządku) • zły stan techniczny infrastruktury komunalnej (drogi, chodniki, parkingi) • zły stan estetyki przestrzeni publicznej (zaniedbane elewacje, brudne otoczenie, zniszczone obiekty i przestrzeń wspólna) • niezadowalający stan zabudowy mieszkaniowej • obszar niedoinwestowany, źle skomunikowany, z ograniczoną siecią usług/sklepów • niska atrakcyjność terenu wokół lokali socjalnych na Franciszkańskiej/Ogrodowej dla przedsiębiorców • niechęć mieszkańców obszaru rewitalizacji do zmiany sytuacji życiowej,	• położenie w centrum miasta, • dobre skomunikowanie z całą gminą, • Rynek – najbardziej atrakcyjna część miasta z zabytkami, symbolami miasta oraz infrastrukturą gastronomiczną • wysoka dostępność do usług publicznych w zakresie kultury, zdrowia, pomocy społecznej, edukacji • dostęp do zróżnicowanej oferty handlowej i gastronomicznej, • dostęp do terenów zielonych, skwerów, parków, placów zabaw, • dogodny dostęp do instytucji publicznych • potencjał demograficzny – przewaga ludności w wieku produkcyjnym, • koncentracja drobnej przedsiębiorczości – handlu i usług w okolicach Rynku
Szanse	**Zagrożenia**

• duża aktywność obywatelska mieszkańców Warki, skłonność do działań dla dobra wspólnego w organizacjach pozarządowych i grupach nieformalnych • duży potencjał deweloperski oraz biznesowy terenu rewitalizacji • sąsiedztwo nowoczesnych osiedli mieszkaniowych, • różnorodne formy interwencji publicznej w ramach projektów rewitalizacyjnych	• możliwość nieuzyskania dotacji na projekty rewitalizacyjne, • brak możliwości pokrycia wkładu własnego projektów rewitalizacyjnych,

źródło: opracowanie własne

Bogaty materiał do analizy obszaru rewitalizacji pod kątem mocnych i słabych stron dostarczyły badania socjologiczne.

Za największy potencjał tej części miasta ankietowani uznali odrestaurowany Rynek wraz z budynkami użyteczności publicznej zlokalizowanymi w tej części miasta. Bliska odległość do Rynku, który jest postrzegany przez mieszkańców jako centrum miasta stanowi dla nich decydujący czynnik atrakcyjności miejsca zamieszkania (ok. 18 % ankietowanych wskazało to jako główny czynnik decydujący o atrakcyjność miejsca zamieszkania), duże zagęszczenie na terenie obszaru rewitalizacji wszelkiego rodzaju usług publicznych i sklepów wymieniono jako drugi czynnik decydujący o atrakcyjności (blisko 17 % ankietowanych).

Wynika z tego, że mieszkańcy Warki pomimo wskazywanych dysfunkcji na terenie obszaru rewitalizacji dostrzegają na tym obszarze duży potencjał, który po redukcji zjawisk kryzysowych może stanowić czynnik rozwoju dla wskazanego obszaru rewitalizacji.

Do słabych stron mieszkańcy budynków komunalnych na obszarze rewitalizacji zaliczyli bardzo zły stan techniczny budynków oraz mieszkań. Aż 85 % ankietowanych wskazało na „zły" lub „bardzo zły" wygląd zewnętrzny tych budynków, podobnie oceniono stan techniczny budynków, technologię wykonania i sposób ogrzewania. Jednocześnie ankietowani wskazują, że oprócz działań polegających na odnowie elewacji budynków, dokonania głębokiej termomodernizacji oraz remontu budynków potrzebna jest modernizacja otoczenia, polegająca na podjęciu działania mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa .

Napływ do miasta przyjezdnych, dla których Warka stanowi rynek prac sezonowych przy zbiorach w licznie otaczających Warkę sadach i plantacjach., jest czynnikiem negatywnie wpływającym na poziom bezpieczeństwa zwłaszcza w centrum miasta. Do prac sezonowych werbowani są ludzi przyjezdni, często bez żadnych kwalifikacji zawodowych, a nawet ukrywający się przed wymiarem sprawiedliwości. Taki stan rzeczy sprzyja licznym wykroczeniom polegającym na libacjach alkoholowych na terenach śródmieścia, koczowaniu

w centrum miasta osób bezdomnych, którym nie powiodło się poszukiwanie pracy w Warce. Jednocześnie brak możliwości skutecznego wyegzekwowania nałożonych kar obniża efektywność działań prewencyjnych podejmowanym przez policję.

Prawie 45% ankietowanym mieszkańców Warki wskazało na niskie poczucie bezpieczeństwa w centrum miasta. Ze zjawiskiem tym wiąże się potrzeba zwiększenia patroli policji lub podjęcie działań mających na celu lepszy monitoring tego terenu, zdaniem mieszkańców w gminie zbyt często zdarzają się przestępstwa polegające na kradzieży lub uszkodzeniu mienia. Ankietowani wskazywali, że zjawiska patologiczne koncentrują się wokół licznych całodobowych sklepów monopolowych, zlokalizowanych w okolicach Rynku. Prawie 75% ankietowanych wskazało, że główną przyczyną zaniedbania terenów w obszarze rewitalizacji są wykroczenia osób tam przybywających (polegające na: wybrykach chuligańskich, kradzieżach, libacjach alkoholowych itp.), nieestetyczne otoczenie (zniszczone obiekty, brak zagospodarowania przestrzeni wspólnych) oraz ogólne zaniedbanie tego terenu polegające na braku inwestycji miejskich

4. WIZJA WYPROWADZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO ZE STANU KRYZYSOWEGO

Poprzez wizję należy rozumieć stan docelowy po zrealizowaniu wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Obszar po przeprowadzeniu procesów rewitalizacji jest obszarem funkcjonującym prawidłowo w czterech głównych aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym i techniczno-budowlanym. Poprawiły się standardy mieszkaniowe – wyremontowano budynki socjalne oraz wyposażono je w brakujące instalacje techniczno-sanitarne, dokonano termomodernizacji budynków użyteczności publicznej na terenie obszaru rewitalizacji, uporządkowano przestrzeń publiczną wokół budynków socjalnych – zbudowano plac zabaw, uporządkowano tereny zielone, postawiono ławki, zbudowano parking, dzieci i młodzież z terenu obszaru rewitalizacji w znaczącym stopniu otrzymały wsparcie w zakresie edukacyjnym i społecznym oraz zagospodarowany został ich czas wolny.

Została wzmocniona i odnowiona spójność społeczna i więzi sąsiedzkie. Mieszkańcy aktywnie włączyli się w działania na rzecz lokalnej społeczności .Zmniejszyła się liczba osób trwale bezrobotnych. Dorośli i dzieci korzystają ze świetlic środowiskowych, biorą udział we wspólnych zajęciach integracyjnych oraz sportowych. Osoby potrzebujące pomocy z powodu alkoholizmu oraz innych uzależnień otrzymują niezbędne wsparcie. Wzrosła świadomość społeczna i odpowiedzialność za wspólne otoczenie. Domy mieszkalne, wyremontowane i wyposażone w konieczne urządzenia sanitarne, są zadbane. Po zakończeniu procesu

rewitalizacji obszar nie odbiega swoim wyglądem od okolicznych osiedli. Nastąpiła integracja tego terenu z pozostałą częścią Warki. Zjawiska związane z wykluczeniem społecznym niemal zupełnie zostały wyeliminowane. Poprawił się poziom bezpieczeństwa w centrum miasta i przywrócono Rynek jego mieszkańcom.

Wzmocniła się zaradność gospodarcza mieszkańców. Obszar stał się atrakcyjny dla rozwoju usług i niewielkich przedsięwzięć gospodarczych. Powstają obiekty handlowe i usługowe. Ludzie spędzają wspólnie czas, odpoczywają, uprawiają sport. Na obszarze rewitalizowanym poprawiła się jakość życia.

5. MISJA REWITALIZACJI GMINY I MIASTA WARKA

Przyjęta misja dla procesu rewitalizacji opisywanego obszaru brzmi:

Podniesienie jakości życia i budowanie spójności społecznej mieszkańców gminy

Misja rozumiana jest w tym wypadku jako postawa otwartości wspólnoty jaką stanowią mieszkańcy gminy wobec mieszkańców obszaru zdegradowanego. Jest to rodzaj otwartości nastawionej na wszechstronną pomoc osobom, które znajdują się w trudnych sytuacjach życiowych. Będzie utrwalać i rozwijać wśród mieszkańców poczucie wspólnoty i współodpowiedzialności za swoje otoczenie najbliższe oraz to dalsze. Wspierać edukacyjnie ,pomagać rozwijać własną inicjatywę w sferze społecznej oraz gospodarczej. Poprawiać jakość życia na obszarze podlegającym rewitalizacji.

6. CELE REWITALIZACJI

Z określonej powyżej misji wynikają cztery podlegające jej cele strategiczne, którym podporządkowane są cele operacyjne

Cel strategiczny 1 Podniesienie warunków życia mieszkańców

Cel operacyjny 1	Poprawa standardu technicznego mieszkań komunalnych z uwzględnieniem tworzenia przestrzeni wspólnych.
Cel operacyjny 2	Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w centrum miasta.

Cel operacyjny 3 Poprawa funkcjonalności przestrzeni publicznych.

Kierunek działania: poprawa standardu technicznego mieszkań socjalnych i budynków komunalnych poprzez remonty, termomodernizację, zagospodarowanie terenu wokół budynków komunalnych w celu większej integracji mieszkańców.

Cel strategiczny 2 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i budowa spójności społecznej

Cel operacyjny 1 Rozwój kapitału społecznego (współpraca, wzajemna pomoc, zaufanie)

Cel operacyjny 2 Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej

Cel operacyjny 3 Wspieranie rozwoju tożsamości lokalnej i patriotyzmu lokalnego

Kierunek działania: przeciwdziałanie ubóstwu i jego dziedziczeniu, podjęcie współpracy ze szkołami, prowadzenie warsztatów i szkoleń tematycznych, budowanie zaangażowania obywatelskiego w dobro wspólne, stworzenie warunków do prowadzenia spotkań, organizowania czasu wolnego oraz organizacji wydarzeń, aktywacja mieszkańców, motywowanie ich do zmiany sposobu życia, przedstawianie prawidłowych wzorców życia rodzinnego i społecznego, propagowanie zachowań prozdrowotnych, walka z uzależnieniami, wspieranie organizacji pozarządowych i nieformalnych grup działających dla dobra wspólnego, promowanie dialogu społecznego, zwiększanie oferty specjalistycznej pomocy, aktywizacja bezrobotnych, wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy edukacyjne, zdrowotne, uczestnictwo w kulturze, podnoszenie kwalifikacji (staże, praktyki, szkoły), rozwój usług społecznych, budowanie zaangażowania obywatelskiego w dobro wspólne, wzmacnianie więzi sąsiedzkich, krzewienie tolerancji i postaw altruistycznych (wolontariat), prowadzenie działań mających na celu wsparcie finansowe dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji.

Cel strategiczny 3 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości

Cel operacyjny 1 Budowanie klimatu rozwoju przedsiębiorczości

Cel operacyjny 2 Tworzenie funkcji gospodarczych przestrzeni wokół budynków komunalnych na obszarze rewitalizacji.

Kierunki działania: stwarzanie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, współpraca z przedsiębiorcami, kreowanie postawy przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży, promocja gospodarcza, wprowadzenie działań preferencyjnych dla przedsiębiorców inwestujących w obszarze rewitalizacji, organizowanie szkoleń dla przedsiębiorców, włączanie lokalnego biznesu do opracowywania kierunków rozwoju gminy oraz programów gospodarczych, poprawa atrakcyjności gospodarczej przestrzeni publicznej, modernizacja infrastruktury drogowej.

Cel strategiczny 4. Skuteczna ochrona i świadome korzystanie z zasobów środowiska naturalnego

Cel operacyjny 1 Zwiększenie jakości powietrza poprzez obniżenie poziomu zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery

Cel operacyjny 2 Kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy

Kierunek działania: podjęcie działań z zakresu redukcji emisji poprzez realizację „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Warki", wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w ramach prowadzonych inwestycji publicznych, termomodernizacja budynków, w tym budynków użyteczności publicznej, wymiana źródeł ogrzewania w budynkach komunalnych oraz użyteczności publicznej z obszaru rewitalizacji, działania informacyjne na rzecz podniesienia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Misja i cele strategiczne powinny pozostać stałe w całym okresie obowiązywania programu rewitalizacji. Cele operacyjne mogą być dołączane w toku trwania programu lub z niego wykreślane gdy zostaną zrealizowane. Przyjęte kierunki działań odpowiadają celom rewitalizacji.

Kierunki działań są elementem programu rewitalizacji służącym eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych wcześniej negatywnych zjawisk. Kierunki te odpowiadają przyjętym celom rewitalizacji. Jednocześnie na etapie tworzenia LPR odpowiadają możliwościom finansowym gminy.

7. PODSTAWOWE PROJEKTY REWITALIZACYJNE I RAMY FINANSOWE

Lista projektów zawiera przedsięwzięcia realizowane przez gminę, powiat oraz stronę społeczną, reprezentowaną przez organizacje pozarządowe.

Koncentracja działań na mieszkańcach domów komunalnych położonych u styku ulic Franciszkańskiej i Ogrodowej, jest poparta analizami oraz badaniami społecznymi, a także opiniami pracowników socjalnych G-MOPSu, którzy na co dzień pracują z mieszkańcami tychże domów, a także polityką rozwoju gminy, której jednym z priorytetów jest zrównoważony rozwój całej gminy oraz eliminacja obszarów wykluczenia społecznego. Jedną z głównych barier uniemożliwiającą włączenie mieszkańców Franciszkańskiej i Ogrodowej w życie lokalnej społeczności, zacieśnianie kontaktów społecznych z sąsiadami, zawieranie przyjaźni dzieci z tego terenu z innymi dziećmi; jest poczucie wstydu i związanego z nim wykluczenia z powodu złego stanu technicznego budynków i mieszkań, które nie mają zapewnionych podstawowych udogodnień w rodzaju ciepłej wody, łazienki, WC czy ogrzewania. Wydaje się – co potwierdzają opinie pracowników G-MOPSu- że wyremontowanie tych mieszkań oraz uporządkowanie przestrzeni wokół nich poprzez wybudowanie placu zabaw, ławeczek, terenów zielonych przyjaznych mieszkańcom, spowoduje integrację mieszkańców tej dzielnicy z pozostałą częścią miasta.

Komplementarność wsparcia zapewniono poprzez realizację różnorodnych tematycznie projektów miękkich, których zadaniem jest integracja mieszkańców, włączenie poprzez kulturę, sport rekreację, uruchomienie świetlicy środowiskowej, specjalistyczne wsparcie dla mieszkańców.

Jednym z celów strategicznych programu rewitalizacji jest budowa spójności społecznej, stąd włączanie do działań o charakterze społecznym mieszkańców obszaru zdegradowanego. Beneficjentami pośrednimi działań rewitalizacyjnych będą także pozostali mieszkańcy gminy, dzięki czemu szybciej nastąpią procesy zawierania kontaktów społecznych, budowanie więzi, a w dalszej przyszłości – podejmowanie wspólnych działań na rzecz społeczności lokalnej. Wszystkie wymienione działania w znaczący sposób przyczynią się do niwelowania wykluczenia społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji i zdegradowanego oraz integracji z pozostałymi mieszkańcami gminy.

Działania społeczne będą wzmacniane przez gospodarczą aktywizację obszaru rewitalizacji. Wśród podstawowych inwestycji najważniejszą jest ożywienie gospodarcze ulicy Niemojewskiej poprzez rozbudowę i adaptację budynku oraz budowę infrastruktury dla rozwoju przedsiębiorczości oraz utworzenie miejsc parkingowych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej, co będzie magnesem przyciągającym lokalny biznes do ekspansji na tym terenie. Dodatkowo

zaplanowano kreowanie podstaw przedsiębiorczych wśród młodzieży w ramach zajęć edukacyjno-kulturalno-sportowych.

Projekty realizujące cele środowiskowe skupiają się przede wszystkim na podniesieniu efektywności energetycznej budynków komunalnych oraz na edukacji ekologicznej wśród najmłodszych.

Wykaz projektów:

- Podniesienie atrakcyjności mieszkaniowej mieszkań komunalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej.
- Uporządkowanie przestrzeni i zagospodarowanie terenu przy ulicy Franciszkańskiej i Ogrodowej.
- Ożywienie przestrzeni publicznej wokół bloków socjalnych przy ul. Fabrycznej i Ogrodowej.
- Integracja dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji poprzez zajęcia rekreacyjne, kulturalne i sportowe.
- Wsparcie usług społecznych z obszaru rewitalizacji poprzez prowadzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży oraz wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób dorosłych.
- Objęcie wsparciem specjalistycznym dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.
- Organizacja wydarzeń otwartych dla lokalnej społeczności z terenu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego w celu aktywizacji społecznej.
- Realizacja Lokalnego Programu Stypendialnego dla młodzieży.
- Pobudzenie tożsamości lokalnej w ramach podnoszenia świadomości ekologicznej oraz wiedzy o regionie wśród dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji.
- Rozwój dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych z obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przez organizację wyjazdów, wycieczek i rajdów o charakterze turystyczno-krajoznawczym.
- Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
- Oświetlenie terenów użyteczności publicznej jako źródło niskoemisyjnej energii na terenie gminy Warka.
- Ożywienie gospodarcze ulicy Niemojewskiej poprzez rozbudowę i adaptację budynku oraz budowę infrastruktury dla rozwoju przedsiębiorczości.
- Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie grójeckim.
- Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie grójeckim (II).

Głównym źródłem współfinansowania projektów rewitalizacyjnych z funduszy UE są środki Regionalnego Programu Operacyjnego (EFS i EFRR). Dodatkowym, komplementarnym źródłem ich współfinansowania są środki KPO (Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusze Spójności). Ponadto źródłem współfinansowania projektów rewitalizacyjnych będą środki budżetu państwa oraz budżet gminy, a także pozostałe np. prywatne. Projekty główne oraz uzupełniające finansowane będą z różnych źródeł, w szczególności:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Europejski Fundusz Społeczny
- budżet gminy
- dotacje dla organizacji pozarządowych (np. krajowe, regionalne, gminne, prywatne itp.)
- instrument finansowy JESSICA
- Fundusz Poręczeń Unijnych
- Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG
- kredyty komercyjne
- Szwajcarsko – Polski Program Współpracy
- Fundusze celowe Banku Gospodarstwa Krajowego (m.in.: Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych, Fundusz Termomodernizacji i Remontów)
- dotacje krajowe
- Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
- Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach Programu „Działaj Lokalnie”
- Fundacji im. S. Batorego

Tabela 8. Szczegółowy wykaz projektów wraz ze źródłami finansowania.

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
1.	**Podniesienie atrakcyjności mieszkaniowej mieszkań komunalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej**	*Gmina Warka*	1. Termomodernizacja budynków, w tym: - docieplenie ścian, - docieplenie dachów, - wymiana pokryć dachowych, - wymiana stolarki okiennej, - wymiana stolarki drzwiowej; 2. Malowanie dachu (ul. Franciszkańska 26); 3. Remont części wspólnych budynków: - malowanie klatek schodowych, - malowanie łazienek, - remont i wymiana schodów, - wymiana instalacji elektrycznej, - wymiana instalacji wodno-kanalizacyjnej	05-660 Warka, ul. Franciszkańska 26 , 26A; Ogrodowa 2	400.000	**wskaźniki produktu**: - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków (3 szt.); - powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji (865 m2); - powierzchnia wymienionych pokryć i ocieplonych dachów (693 m2); - powierzchnia docieplonych ścian (820 m2); - powierzchnia odmalowanego dachu (230 m2); - ilość wymienionej stolarka budowlanej: ● okna (30szt.), ● drzwi (32szt.); - powierzchnia odmalowanych ścian i sufitów wspólnych łazienek (130 m2); - powierzchnia odmalowanych ścian i sufitów klatek schodowych (350m2); - ilość budynków, w których wyremontowano schody (1 szt.); - ilość budynków, w których wymieniono schody (1 szt.); - ilość wymienionej instalacji elektrycznej w częściach wspólnych (100 mb); - ilość wymienionej instalacja wodno-kanalizacyjnej w części wspólnej (260mb);	CS-1 CO-1	Działanie 6.2. RPO WM Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych lub: Działanie 4.2. RPO WM Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wartość/udział środków UE(EFRR): 320.000(80%) wartość/udział środków z innych źródeł: 80.000(20%)	2016 – 2023

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
						wskaźniki rezultatu: - liczba osób korzystających ze zmodernizowanych budynków: 60 os. **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne			
2.	**Uporządkowanie przestrzeni i zagospodarowanie terenu przy ulicy Franciszkańskiej i Ogrodowej**	*Gmina Warka*	1. Budowa: parkingu, chodnika; 2. Urządzanie trawników (zasiewanie, zasadzanie drzew)	05-660 Warka (działka: 1889)	300.000	**wskaźniki produktu:** powierzchnia użytkowa poddana zagospodarowaniu (1000 m2): - ilość i powierzchnia utworzonych miejsc parkingowych (16 szt., 400m2), - powierzchnia wybudowanych chodników (300 m2), - powierzchnia utworzonych trawników (300 m2), - ilość zasadzonych drzew (20szt.); **Wskaźniki rezultatu:** Liczba mieszkańców budynków komunalnych korzystających ze zrewitalizowanej przestrzeni: 30/dziennie Liczba mieszkańców gminy korzystających ze	CS-1 CO-3	Działanie 6.2 " Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych" wartość/udział środków UE(EFRR): 240.000(80%) wartość/udział środków z innych źródeł: 60.000(20%)	2016 - 2023

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
						zrewitalizowanej przestrzeni: 5 osób/dziennie **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne			
3.	**Ożywienie przestrzeni publicznej wokół bloków socjalnych przy ul. Fabrycznej i Ogrodowej**	*Gmina Warka*	Budowa: - placu zabaw, - fontanny	05-660 Warka, park u zbiegu ulic Franciszkańskiej i Cmentarnej (działka: 1510/2)	30.000	**wskaźniki produktu:** - ilość wybudowanych obiektów: (2szt.), - plac zabaw, fontanna; **Wskaźniki rezultatu:** - Liczba mieszkańców budynków komunalnych korzystających ze zrewitalizowanej przestrzeni: 30/dziennie - Liczba mieszkańców gminy korzystających ze zrewitalizowanej przestrzeni: 5 osób/dziennie **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne	CS-1 CO-3 CS-2 CO-2	Działanie 6.2. RPO WM " Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych" wartość/udział środków UE(EFRR): 24.000(80%) wartość/udział środków z innych źródeł: 6.000(20%)	2016 - 2023

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
4.	**Integracja dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji poprzez zajęcia rekreacyjne, kulturalne i sportowe**	*Gminna Instytucja Kultury* *„Dworek na Długiej”,* *Centrum Sportu i Rekreacji w Warce* *M-GOPS*	Rozwój dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji poprzez pobudzenie świadomości tożsamości lokalnej, kreowanie podstaw przedsiębiorczych, pobudzenie do zaangażowania na rzecz rówieśników i społeczności, rozwój talentów i pasji związanych ze sportem, kulturą, nauką a także umiejętnościami społecznymi i w ramach prowadzonych zajęć, warsztatów, wyjazdów oraz konkursów.	Obszar rewitalizacji	20.000	**wskaźniki rezultatu:** - liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, która wzięła udział w zajęciach (10 os.); **Wskaźniki produktu:** Liczba przeprowadzonych zajęć: 15/ miesiąc **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne	CS-2 CO-1 CS-2 CO-3	Budżet jednostek realizujących wartość/udział środków UE(EFRR/EFS/FS): 0(0%) wartość/udział środków z innych źródeł: 20.000(100%)	2017- 2018
5.	**Wsparcie usług społecznych z obszaru rewitalizacji poprzez prowadzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży oraz wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób dorosłych**	*Centrum Sportu i Rekreacji w Warce*	1. Modernizacja świetlicy 2. Prowadzenie zajęć związanych z nauką funkcjonowania w społeczeństwie w świetlicy środowiskowej dla dziecii młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, mających na celu aktywizację społeczną i integrację z lokalnym środowiskiem. Zajęcia będą obejmowały	Obszar rewitalizacji	20.000	**wskaźniki rezultatu:** **-** liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, która wzięła udział w zajęciach (10 os.); - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, które skorzystały z doradztwa (20 os.); - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie	CS-2 CO-1 CS-2 CO-2	Budżet jednostek realizujących wartość/udział środków UE(EFRR/EFS/FS): 0(0%) wartość/udział środków z innych źródeł: 20.000(100%)	2018-2019

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
			m.in. poprzez współpracę międzypokoleniową, warsztaty psychospołeczne, naukę poprzez praktyczne zajęcia związane z pełnieniem ról społecznych m.in. w gospodarstwie domowym i społeczności lokalnej. 3. Prowadzenie szkoleń i poradnictwa związanego z funkcjonowaniem w rodzinie i społeczeństwie.			społecznym, które wzięły udział w szkoleniach (20 os.) **Wskaźniki produktu:** - liczba przeprowadzonych szkoleń: 4/miesiąc - liczba godzin poradnictwa psychologicznego: 16/miesiąc - liczba warsztatów psychospołecznych – 8/miesiąc Liczba zmodernizowanych budynków – 1 szt. **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne			
6.	**Objęcie wsparciem specjalistycznym dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji**	*Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Aktywności Społecznej ANIMATOR*	Działania na rzecz dzieci i młodzieży będących w najtrudniejszej sytuacji jeśli chodzi o wykluczenie społeczne na zewnątrz tj. poprzez poza instytucjonalne formy wsparcia. Projekt obejmuje objęcie wsparciem w postaci socjoterapii, arteterapii oraz elementów streetworkingu. Formy te pozwalają na nawiązanie kontaktu bezpośredniego z tymi osobami, które nie korzystają z form wsparcia	Obszar zdegradowany ze szczególnym uwzględnieniem ul. Fabrycznej /Ogrodowej w Warce	10.000	**wskaźniki rezultatu:** - liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem (10 os.); **wskaźniki produktu:** liczba godzin socjoterapii – 10 liczba godzin arteterapii - 10 **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania	CS-2 CO-1 CO-2	środki w ramach konkursu ofert dla organizacji pozarządowych samorządu gminy Warki oraz Województwa Mazowieckiego w ramach polityki społecznej/ Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich wartość/udział	2019

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
			dotychczas proponowanych z uwagi na głębokie wycofanie z życia społecznego oraz problemy rodzinne.			z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne		środków UE(EFRR/EFS/FS): 0(0%) wartość/udział środków z innych źródeł: 10.000(100%)	
7.	**Organizacja wydarzeń otwartych dla lokalnej społeczności z terenu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego w celu aktywizacji społecznej**	*Stowarzyszenie W.A.R.K.A.*	organizacja pikników, festynów, zawodów i innych działań otwartych mających na celu włączenie społeczne mieszkańców z obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w życie społeczne mieszkańców w ramach programu „Działaj Lokalnie”	Obszar zdegradowany ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji	10.000	**wskaźniki rezultatu:** liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, która wzięła udział w wydarzeniach (70 os.); **wskaźniki produktu:** - liczba pikników – 4 szt. - liczba festynów – 4 szt. **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne	CS-2 CO-1 CO-2 CO-3	środki konkursu ofert samorządu gminy Warki oraz Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach Programu „Działaj Lokalnie” wartość/udział środków UE(EFRR/EFS/FS): 0(0%) wartość/udział środków z innych źródeł: 10.000(100%)	2017 - 2020

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
8.	**Realizacja Lokalnego Programu Stypendialnego dla młodzieży**	*Stowarzyszenie W.A.R.K.A.*	przyznawanie stypendiów dla młodzieży z Gminy Warka, w szczególności z obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z organizacja warsztatów rozwojowych z umiejętności psychospołecznych	Obszar rewitalizacji oraz zdegradowany ze szczególnym uwzględnieniem ul. Fabrycznej /Ogrodowej w Warce oraz obszaru nadpilicznego w Warce	10.000	**wskaźniki produktu:** **-** liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, które otrzymały stypendia (5 os.); - liczba warsztatów – 10 szt. **Wskaźniki rezultatu:** - liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które wzięły udział w warsztatach (10 os.); **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne	CS-2 CO- 1 CS - 2 CO-2	środki konkursu ofert samorządu gminy Warki oraz Fundacji im. S. Batorego wartość/udział środków UE(EFRR/EFS/FS): 0(0%) wartość/udział środków z innych źródeł: 10.000(100%)	2016 - 2017
9.	**Pobudzenie tożsamości lokalnej w ramach podnoszenia świadomości ekologicznej oraz wiedzy o regionie wśród dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji**	*Gmina Warka*	Zajęcia obejmujące m.in. edukację ekologiczną związaną z gatunkami chronionymi w ramach ochrony bioróżnorodności.	Obszar rewitalizacji i zdegradowany	40.000	**wskaźniki rezultatu:** liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, które wzięły udział w zajęciach (10 os.); **Wskaźnik produktu:** Liczba zorganizowanych zajęć ogółem: 50 **sposób oceny i zmierzenia:** sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne	CS-2 CO-3 CS -4 CO- 2	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Działanie 5.4. Ochrona bioróżnorodności wartość/udział środków UE(EFS): 32.000(80%)	2017

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
								wartość/udział środków z innych źródeł: 8.000(20%)	
10.	**Rozwój dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych z obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przez organizację wyjazdów, wycieczek i rajdów o charakterze turystyczno-krajoznawczym**	*Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze im. W. Krawczyka w Warce*	Organizacja turystycznych zlotów młodzieży, rajdów, wycieczek, gier terenowych dla mieszkańców obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Poznawanie historii i tożsamości kulturowej własnej miejscowości przyczyni się do lepszej integracji i poczucia dumy, a udział w wydarzeniach zewnętrznych będzie okazją do edukacji i nabywania umiejętności społecznych związanych z uczestnictwem w zbiorowych wydarzeniach.	Obszar zdegradowany ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji	5.000	**wskaźniki rezultatu: -** liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, które wzięły udział w wydarzeniach (10 os.); **wskaźnik produktu:** - liczba zorganizowanych rajdów: 2 szt. - Liczba zorganizowanych wycieczek – 2 szt. - Liczba zorganizowanych gier terenowych – 2 szt. **sposób oceny i zmierzenia:** - sprawozdania z realizacji projektów, raporty ewaluacyjne	CS-2 CO-1 CS-2 CO-2 CS-2 CO-3	środki konkursu ofert samorządu Gminy Warka wartość/udział środków UE(EFRR/EFS/FS): 0(0%) wartość/udział środków z innych źródeł: 5.000(100%)	2018

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
11.	**Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym**	*Gmina Warka* *MGOPS,*	1. warsztaty: warsztaty z pracy nad budowaniem samooceny, radzenia sobie ze stresem, nauki komunikacji, autoprezentacji, sztuki ubioru i zachowania, savoir vivre, kształtowanie postawy pro aktywnej poprzez naukę aktywnego poszukiwania pracy oraz wiedzy o rynku Pracy , tworzenia dokumentacji aplikacyjnej, symulacji rozmów kwalifikacyjnych, 2. poradnictwo psychologiczne: przywrócenie zdolności do prawidłowego wypełniania ról społecznych, indywidualna ścieżka pomocy, diagnoza potencjałów i potrzeb uczestników projektu 3. Szkolenia zawodowe, podniesienie umiejętności i kwalifikacji zawodowych;	Obszar zdegradowany ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji	500.000	**Wskaźnik rezultatu:** liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym aktywnie poszukujących pracy po zakończeniu projektu (30) ; liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po zakończeniu projektu (10); liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które nabyły nowe kwalifikacje (100) ; liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w projekcie (10) **Wskaźniki produktu:** Liczba zorganizowanych cyków szkoleniowych: 4	CS-2 CO-2	Działanie 8.2 Aktywizacja zawodowa osób nieaktywnych zawodowo RPO WM wartość/udział środków UE(EFS): 400.000(80%) wartość/udział środków z innych źródeł: 100.000(20%)	2017

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
12.	**Oświetlenie terenów użyteczności publicznej jako źródło niskoemisyjnej energii na terenie gminy Warka**	*Gmina Warka*	energooszczędne oświetlenie zewnętrzne (ulic, placów i dróg) – montaż i modernizacja oświetlenia zewnętrznego (m.in. wymiana źródeł światła, opraw, zapłonników, kabli zasilających, słupów, montaż nowych punktów świetlnych w ramach modernizowanych ciągów oświetleniowych; montaż urządzeń do inteligentnego sterowania oświetleniem, montaż sterowalnych układów redukcji mocy oraz stabilizacji napięcia zasilającego.	Obszar rewitalizacji	500.000	**Wskaźnik rezultatu:** Zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię elektryczną pochodzącą ze źródeł nieodnawialnych dla lamp objętych projektem – 100%. **Wskaźnik produktu:** - Liczba lamp energooszczędnych zamontowanych na obszarze rewitalizacji – 30 szt. - Liczba lamp wymienionych na energooszczędne na obszarze rewitalizacji – 20 szt. - Zmniejszenie liczby wykroczeń na terenie objętym wsparciem – 10%/rocznie	CS-1 CO-2 CS-1 CO-3 CS-4 CO-1	4.3.1 RPOWM Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza i rozwój mobilności miejskiej wartość/udział środków UE(EFRR): 400.000(80%) wartość/udział środków z innych źródeł: 100.000(20%)	2018
13.	**Ożywienie gospodarcze ulicy Niemojewskiej poprzez rozbudowę i adaptację budynku oraz budowę infrastruktury dla rozwoju przedsiębiorczości**	*Gmina Warka*	- budowa infrastruktury drogowej (stanowiącej jedynie element projektu), - budowa infrastruktury technicznej oraz zarządzanie projektem - adaptacja budynku na cele gospodarcze	Obszar rewitalizacji	1.000.000	**Wskaźnik rezultatu:** Spadek bezrobocia **Wskaźnik produktu:** Liczba zmodernizowanych budynków Liczba km przebudowanej drogi	CS-3 CO-1 CS-3 CO-2	Działanie 6.2. RPO WM Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych lub: Działanie 4.2. RPO WM Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	2016 - 2018

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
								wartość/udział środków UE(EFRR): 800.000(80%) wartość/udział środków z innych źródeł: 200.000(20%)	
14.	**Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie grójeckim**	**PUP w Grójcu**	Projekt skierowany jest do osób bezrobotnych w wieku 30 lat i powyżej zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Grójcu, dla których ustalony został I lub II profil pomocy należące do jednej z niżej wymienionych grup: - kobiet, - osób długotrwale bezrobotnych, - osób o niskich kwalifikacjach – tj. posiadających wykształcenie nie wyższe niż średnie, - osób powyżej 50 roku życia, - osób niepełnosprawnych.	Powiat grójecki	1.976.000	**Wskaźnik rezultatu:** Spadek bezrobocia **Wskaźnik produktu:** Liczba osób korzystających ze wsparcia 177 osób	CS-2 CO-2 CS-3 CO-1	Oś Priorytetowa VIII Rozwój Rynku Pracy, Działanie 8.1 Aktywizacja osób bezrobotnych przez PUP – projekty pozakonkursowe wartość/udział środków UE(EFS): 1.580.800(80%) wartość/udział środków z innych źródeł: 395.200(20%)	01.01.2015 – 31.12.2016

Lp.	Nazwa	Podmiot realizujący	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Wartość projektu (w zł)	Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Cele programu rewitaliza-cji	Źródło Finansowania	Okres realizacji
15.	**Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie grójeckim (II)"**	**PUP w Grójcu**	Projekt skierowany jest do osób młodych w wieku 18-29 lat zarejestrowanych w PUP w Grójcu, należących do I lub II profilu pomocy, które nie pracują, nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET) zgodnie z definicją osoby z kategorii NEET przyjętą w Programie Operacyjnym POWER 2014-2020	Powiat grójecki	2.515.977	**Wskaźnik rezultatu:** Spadek bezrobocia **Wskaźnik produktu:** Liczba osób korzystających ze wsparcia 238 osób	CS-2 CO-2 CS-3 CO-1	Oś Priorytetowa I- Osoby młode na rynku pracy. Działanie 1.1 – Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe Poddziałanie: 1.1.1 POWER wartość/udział środków UE(EFS): 2.012.781,60 (80%) wartość/udział środków z innych źródeł: 503.195,40(20%)	01.01.2016 r. – 31.12.2017 r.

8. PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE

Degradacja tkanki miejskiej, zarówno pod względem społecznym, jak i infrastrukturalnym, jest jednym z najważniejszych problemów z jakim musi zmierzyć się miasto Warka. W celu poprawy wizerunku miasta oraz poprawy jakości życia jego mieszkańców planuje się realizację szeregu przedsięwzięć infrastrukturalnych i adaptacyjnych, które w sposób bezpośredni oddziałują na obszary zdegradowane, podnosząc miejską estetykę i tworząc atrakcyjny krajobraz miejski przy zachowaniu podstawowych walorów miasta.

Pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie wymagają szczegółowego opisu oraz ustalania indykatywnych ram finansowych. Zostaną sfinansowane, jeżeli pojawią się jakieś nadwyżki finansowe w budżecie gminy lub środki finansowe z innych źródeł.

Zgodnie z polityką rozwoju gminy oraz potrzebami rewitalizacyjnymi, miasto Warka będzie realizować i wspierać następujące typy projektów:

- Przedsięwzięcia wspierające rozwój lokalnej gospodarki, w tym:
  - programy promocji gospodarczej gminy i jej produktów;
  - przedsięwzięcia dostosowujące programy edukacyjne do potrzeb rynku pracy;
  - programy nastawione na tworzenie praktyk i staży dla młodych ludzi wchodzących na rynek pracy;
  - programy wspierające rozwój start-upów oraz inkubatorów przedsiębiorczości;
  - programy wspierające rozwój współpracy między uczelniami wyższymi a biznesem;
  - programy wspierające walkę z bezrobociem i tworzenie nowych miejsc pracy;
  - programy promujące postawy proprzedsiębiorcze wśród dzieci i młodzieży;
  - projekty mające na celu przygotowanie terenów inwestycyjnych.
- Przedsięwzięcia wspierające włączenie społeczne, w tym:
  - programy ukierunkowane na budowaniu kapitału kulturowego w celu przeciwdziałania dziedziczeniu ubóstwa i wykluczenia społecznego;
  - programy ukierunkowane na budowanie spójności społecznej, w tym budowanie kapitału społecznego pomostowego, poprzez tworzenie sieci współpracy, zaufania, więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami oraz budowanie postaw prospołecznych;
  - rozwijanie podmiotów ekonomii społecznej;
  - wspieranie inicjatyw społecznych, w szczególności organizacji pozarządowych działających na rzecz lokalnych społeczności, na zasadach subsydiarności;
  - wspieranie inicjatyw rozwiązujących problemy społeczne mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez uczestnictwo w kulturze, programy sportowe, prozdrowotne i edukacyjne;
  - projekty mające na celu tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w formie: żłobków, klubów dziecięcych, zatrudnienie dziennego opiekuna, zatrudnienie niani.

- Przedsięwzięcia edukacyjne, nastawione na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci, młodzieży oraz dorosłych mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym:

- programy wspierające kształcenie w zakresie nowych technologii i języków obcych;
- programy rozwijające i wdrażające innowacyjne metody nauczania;
- powstawanie nowych szkół i przedszkoli z programami nastawionymi na integrację dzieci ze środowisk „trudnych”,
- programy wspierające kształcenie ustawiczne oraz poszerzanie kompetencji i zdobycie nowych kwalifikacji zawodowych.

- Przedsięwzięcia poprawiające jakość przestrzeni publicznych oraz miejsc zamieszkania, w tym:

- podniesienie standardu technicznego mieszkań i budynków;
- podniesienie efektywności energetycznej budynków;
- aranżacja przestrzeni publicznych, w szczególności terenów wokół szkół, przedszkoli, osiedli mieszkaniowych;
- tworzenie lokalnych systemów bezpieczeństwa (alarmów, monitoringu) zintegrowanych z siecią monitoringu miejskiego;
- poprawa jakości i dostępności do opieki medycznej oraz rozwój aptek całodobowych;
- poprawa infrastruktury drogowej, w tym wspieranie ruchu rowerowego jako alternatywy dla transportu samochodowego i miejskiego;
- projekty przyczyniające się do rewitalizacji i zagospodarowania przestrzeni, poprzez stworzenie miejsc spotkań, rekreacji, kultury, w tym miejsc w otwartej przestrzeni dostępem do Internetu (tzw. hot- spoty) place zabaw, zielone ekologiczne skwery itp., w tym inwestycje dotyczące infrastruktury służącej działalności kulturalnej, zachowaniu dziedzictwa i zwiększeniu dostępności do jego zasobów;
- projekty przyczyniające się do podniesienia walorów gospodarczych i turystycznych obszaru rewitalizacji i zdegradowanych, w tym działania skoncentrowane na realizacji projektów z zakresu ochrony obiektów zabytkowych ważnych z punktu widzenia rozwoju regionu, a także na rozwoju zasobów kultury;
- projekty mające na celu podniesienie dostępu do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, w tym przedsięwzięcia mające na celu ratowanie, przywracanie wartości i ochronę charakterystycznych zabytków lub ich zespołów wraz z otaczającym je kontekstem krajobrazowym.
- projekty zakładające poprawę jakości transportu publicznego, inwestycje poprawiające warunki ruchu dla transportu niezmotoryzowanego, m.in. inwestycje w parkingi, ścieżki rowerowe;

- projekty zakładające poprawę dostępności transportowej poprzez inwestycje w drogi lokalne wraz z infrastrukturą, m.in. modernizacją oświetlenia zewnętrznego (ulic, placów i dróg) na energooszczędne.

Przedsięwzięcia na rzecz ochrony środowiska, w tym:

- programy wspierające przyłączenie do sieci ciepłowniczej, wodno-kanalizacyjnej;
- rozwój rozwiązań opartych o OZE, w tym: domów pasywnych, przydomowych elektrowni fotowoltaicznych, słonecznych, solarnych itp.;
- programy wspierające termoizolację budynków;
- programy mające na celu ochronę oraz promocję dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na obszarach rewitalizacji; w tym działania podnoszące świadomość mieszkańców w zakresie walorów kulturowych i przyrodniczych najbliższego sąsiedztwa, w tym budowa ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych, opracowanie wydawnictw, planów ochrony dla obszarów cennych przyrodniczo;
- projekty zakładające budowę i przebudowę infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych;
- działania przynoszące jak najwyższą efektywność energetyczną i ograniczających zapotrzebowanie na energię w budynkach;
- projekty wspierające ograniczenie niskiej emisji poprzez poprawę efektywności wytwarzania i dystrybucji ciepła;
- projekty wspierające inwestycje w nowoczesne systemy ostrzegania przed katastrofami naturalnymi; w tym inwestycji mających na celu ochronę obszarów szczególnego zagrożenia powodzią;
- inwestycje wspierające doposażenie służb w zakresie zakupu średnich i ciężkich wozów ratowniczo-gaśniczych;
- inwestycje wspierające rozwój instalacji przetwarzania i selektywnego zbierania odpadów komunalnych z uwzględnieniem budowy i modernizacji Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych;
- projekty dotyczące czynnej ochrony zagrożonych gatunków i siedlisk wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze.

9. MECHANIZMY KOMPLEMENTARNOŚCI

Komplementarność przestrzenna

Pomiędzy wszystkimi zaplanowanymi do realizacji projektami zlokalizowanymi na obszarze rewitalizacji zachodził będzie efekt synergii. Dzięki czemu przedsięwzięcia zaplanowane zostały w taki sposób, który umożliwi wzajemne dopełnianie się. Realizacja zakładanych przedsięwzięć

wpływać będzie na cały obszar rewitalizacji. Kompleksowe podejście do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów zapobiegnie rozprzestrzenianiu i przenoszeniu się zjawisk kryzysowych na inne obszary miasta. Poniższa mapa przedstawia rozmieszczenie przestrzenne projektów zaplanowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Warki.

Ryc. 33 Rozmieszczenie przestrzenne projektów zaplanowanych w ramach LPR

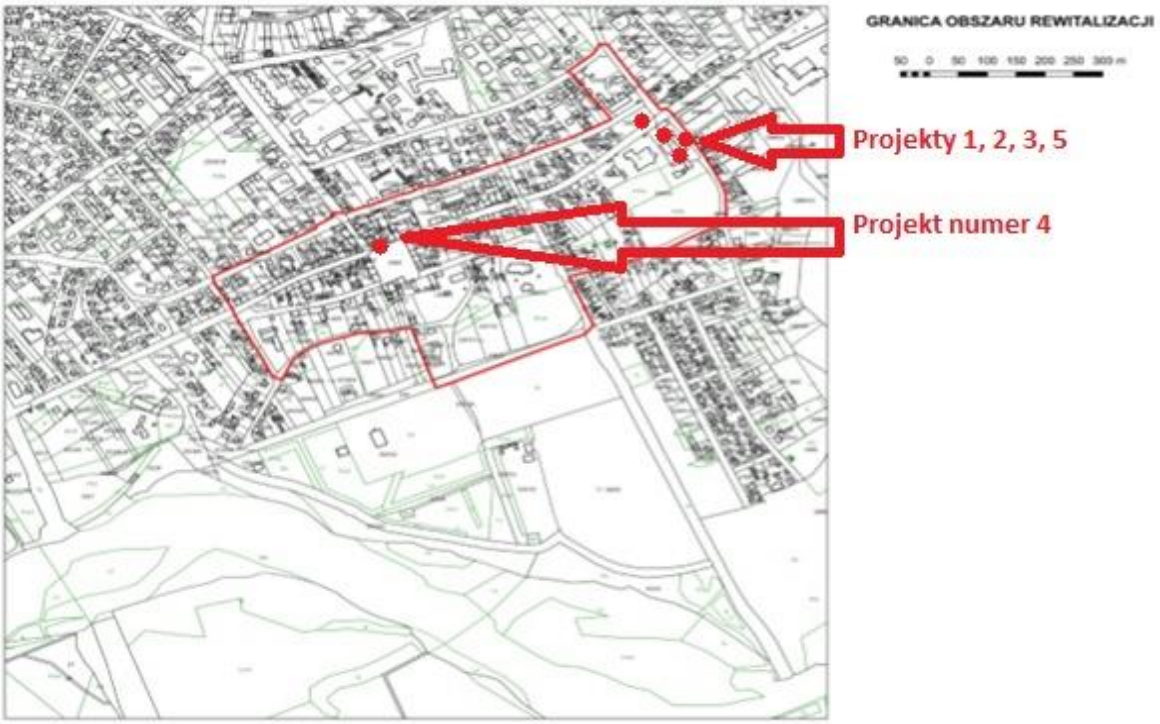

Źródło: Opracowanie własne

Zaplanowano następujące projekty do realizacji na obszarze rewitalizacji:

1. Podniesienie atrakcyjności mieszkaniowej mieszkań komunalnych przy ul. Franciszkańskiej 26, 26a i Ogrodowej 2, w ramach projektu wykonane zostanie: termomodernizacja budynków, w tym: docieplenie dachu, docieplenie ścian, wymiana stolarki okiennej, wymiana stolarki drzwiowej, modernizacja systemu grzewczego (wymiana pionów i poziomów instalacji, wymiana grzejników, montaż zaworów termostatycznych), - modernizacja węzła cieplnego, wymiana dachu, remont wewnętrznych wspólnych części budynków komunalnych, w tym: remont i wyodrębnienie nowych łazienek z WC, odnowienie klatek schodowych (malowanie, wymiana elektryki)

2. Uporządkowanie przestrzeni i zagospodarowanie terenu przy ulicy Franciszkańskiej 26, 26a i Ogrodowej 2 – w ramach działania do wykonania będzie: budowa parkingu, ciągów pieszych, trawników (zasiewanie, zadrzewianie)

3. Ożywienie przestrzeni publicznej wokół bloków socjalnych przy Franciszkańskiej 26, 26a i Ogrodowej 2 - Budowa: placu zabaw, fontanny

4. Integracja dzieci i młodzieży z terenu rewitalizacji przez zajęcia kulturalne, sportowe i edukacyjne - Cykl zajęć sportowych, kulturalnych i edukacyjnych, wycieczek itp. mających na celu przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu dzieci z i młodzieży z terenu rewitalizacji oraz integrację ich integrację z rówieśnikami . Dzięki uczestnictwu w zajęciach dzieci kształtują pozytywne cech charakteru i postawy życiowe, m.in. współpraca, tolerancja, chęć współzawodnictwa. Dzieci zdobywają wiedzę na temat historii Warki i okolic, miejscowych gatunków flory i fauny, podnoszą umiejętności sportowe poprzez gry zespołowe. Poprzez różnorodne inicjatywy takie jak działalność świetlicy, warsztaty, zajęcia ze specjalistami, dyskusje, zajęcia rekreacyjne i edukacyjne służyć ma wyrównywaniu szans i przyczyniać się do rozwoju dzieci i młodzieży na płaszczyźnie psychologiczno- emocjonalnej, edukacyjnej, kulturalnej i społecznej.

5. Wsparcie usług społecznych i zdrowotnych na obszarze rewitalizacji - utworzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, poradnictwo prawne, psychologiczne i zawodowe dla osób zagrożonych wykluczeniem, warsztaty umiejętności społecznych potrzebnych w aktywizacji zawodowej, kursy zawodowe, staże zawodowe, punkt doradztwa zawodowego, wsparcie psychologiczne.

Komplementarność problemowa

Projekty zaplanowane do realizacji mają na celu kompleksowe oddziaływanie w sferze przestrzennej (np. uporządkowanie terenu wokół budynków komunalnych celem większej integracji mieszkańców - budowa placu zbaw, ławeczek, uporządkowanie terenów zielonych), technicznej (remonty części wspólnych budynków, termomodernizacja) oraz społecznej (włączenie społeczne mieszkańców budynków komunalnych poprzez pomoc specjalistów, kursy zawodowe, programy integracyjne o charakterze sportowym, kulturalnym itp.). Dzięki komplementarności wsparcia program rewitalizacji będzie efektywnie oddziaływał na cały obszar rewitalizacji .

W poniższej tabeli przedstawiono projekty w ujęciu problemowym.

Tabela 9. Sposoby rozwiązywania problemów przez projekty rewitalizacyjne

Projekt / Problem		Wykluczenie społeczne	Podniesienie niskiej świadomości społecznej	Zły stan przestrzennofunkcjonalny
Podniesienie atrakcyjności mieszkaniowej mieszkań komunalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej. **Uporządkowanie przestrzeni i zagospodarowanie terenu przy ulicy Franciszkańskiej i Ogrodowej. Budowa: parkingu, ciągów pieszych, trawników (zasiewanie, zadrzewianie)** **Ożywienie przestrzeni publicznej wokół bloków socjalnych przy ul. Fabrycznej i Ogrodowej.** **Integracja dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji poprzez zajęcia rekreacyjne, kulturalne i sportowe** **Wsparcie usług społecznych z obszaru rewitalizacji poprzez prowadzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży oraz wsparcie doradcze i szkoleniowe dla osób dorosłych.** **Objęcie wsparciem specjalistycznym dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji** **Realizacja Lokalnego Programu Stypendialnego dla młodzieży** **Rozwój dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych z obszaru**	Sposoby rozwiązywania problemów	- organizacja zajęć ukierunkowanych na integrację oraz aktywizację, dzieci i młodzieży, w szczególności z rodzin dotkniętych wykluczeniem społecznym - utworzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, poradnictwo prawne, psychologiczne i zawodowe dla osób zagrożonych wykluczeniem, uruchomienie punktu wsparcia dla	- rozwój dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji poprzez pobudzenie świadomości tożsamości lokalnej, pobudzenie do zaangażowania na rzecz rówieśników i społeczności, rozwój talentów i pasji związanych ze sportem, kulturą, nauką a także umiejętnościami społecznymi, dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji w ramach prowadzonych zajęć, warsztatów, wyjazdów oraz konkursów. - działań otwartych mających na celu włączenie społeczne	- poprawa warunków życiowych poprzez termomodernizację budynków w tym: docieplenie dachu, docieplenie ścian, wymiana stolarki okiennej, wymiana stolarki drzwiowej, modernizacja systemu grzewczego (wymiana pionów i poziomów instalacji, wymiana grzejników, montaż zaworów termostatycznych), - modernizacja węzła cieplnego, wymiana dachu, remont wewnętrznych wspólnych części budynków komunalnych, w tym:

Projekt / Problem		Wykluczenie społeczne	Podniesienie niskiej świadomości społecznej	Zły stan przestrzennofunkcjonalny
zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przez organizację wyjazdów, wycieczek i rajdów o charakterze turystyczno-krajoznawczym. **Pobudzenie tożsamości lokalnej w ramach podnoszenia świadomości ekologicznej oraz wiedzy o regionie wśród dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji** **Organizacja wydarzeń otwartych dla lokalnej społeczności z terenu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego w celu aktywizacji społecznej**		osób uzależnionych, m.in. Klub AA, warsztaty umiejętności społecznych potrzebnych w aktywizacji zawodowej, kursy zawodowe, staże zawodowe, punkt doradztwa zawodowego, wsparcie psychologiczne.	mieszkańców z obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w życie społeczne mieszkańców - organizacja warsztatów rozwojowych z umiejętności psychospołecznych dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego	remont i wyodrębnienie nowych łazienek z WC, odnowienie klatek schodowych (malowanie, wymiana elektryki) - Budowa: parkingu, ciągów pieszych, trawników (zasiewanie, zadrzewianie) - Budowa: placu zabaw, fontanny

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Osiągnięcie komplementarności proceduralno-instytucjonalnej możliwe będzie dzięki zapewnieniu aktywnego i efektywnego współdziałania instytucji przy jednoczesnym zachowaniu spójności procedur. Prawidłowo przygotowany i opisany system zarządzania programem którego głównym wykonawcą będzie powołany Zespół ds. Rewitalizacji, składający się z pracowników Urzędu Miejskiego pozwoli na uzyskanie optymalnego poziomu partycypacji społecznej interesariuszy w procesie rewitalizacji (szczegółowy opis znajduje się w rozdziale wdrażanie).

Komplementarność międzyokresowa

Komplementarność międzyokresowa w procesie rewitalizacji ma na celu zaplanowanie działań oraz możliwość ich uzupełnienia i kontynuacji poprzez podejmowanie działań o charakterze społecznym, które już zostały zrealizowane. W celu zapewnienia komplementarności międzyokresowej wszystkie zrealizowane działania o charakterze rewitalizacyjnym finansowane w perspektywie finansowej UE na lata 2007 – 2013 powinny być kontynuowane i uzupełniane w ramach możliwości w nowej perspektywie na lata 2014 – 2020. W poniżej tabeli przedstawione zostały główne działania posiadające charakter rewitalizacyjny zrealizowane w latach lata 2004 – 2016 w Gminie i Mieście Warka.

Tabela 10. Wykaz projektów zrealizowanych przez Gminę Warka w latach 2004 – 2016

lp	Tytuł	Program	Działanie	Perspektywa	Wartość projektu	Dofinansowanie z UE	Wkład własny beneficjenta	Beneficjent
1	„Uczmy się razem i integrujmy - lepsza przyszłość dla młodzieży powiatu grójeckiego”	Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,	9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty,	2007-2013	1 982 722,30 zł	1 829 002,30 zł	153 720,00 zł	Powiat Grójec
2	Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie grójeckim (II)	Wiedza Edukacja Rozwój	1.1 Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy w powiecie grójeckim (II)	2014-2020	2 915 977,40 zł	2 457 585,60 zł	458 391,80 zł	Powiatowy Urząd Pracy w Grójcu
3	Aktywizajca osób w wieku 30 lat i powyżej pozostających bez pracy w powiecie grójeckim (I)	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego	8.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przez PUP	2014-2020	1 971 080,83 zł	1 576 864,66 zł	377 990,87 zł	Powiatowy Urząd Pracy w Grójcu
4	Zapewnienie odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej dla poprawy warunków życia mieszkańców oraz rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Warka	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego	4.1. Gospodarka wodno-ściekowa	2007-2013	17 813 806,38 zł	5 166 995,73 zł	12 646 810,65 zł	Gmina Warka
5	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Warka	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	8.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu - eInclusion	2007-2013	977 161,48 zł	830 587,25 zł	146 574,23 zł	Gmina Warka
6	Modernizacja i adaptacja na cele kulturalno - społeczne zabytkowego dworku przy ul. Długiej w Warce	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	3.3. Zdegradowane obszary miejskie, poprzemysłowe i powojskowe	2004-2006	933 200,82 zł	606 580,53 zł	326 620,29 zł	Gmina Warka
7	Ochrona środowiska naturalnego Gminy Warka poprzez opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	IX.3. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	2007-2013	106 887,00 zł	90 853,95 zł	16 033,05 zł	Gmina Warka
8	Budowa kompleksu lekkoatletycznego	Programu rozwoju infrastruktury lekkoatletycznej	Programu rozwoju infrastruktury lekkoatletycznej	2016		600 000,00 zł		Gmina Warka

źródło: opracowanie własne – dane z UM Warka

Komplementarność źródeł finansowania

Działania podejmowane w ramach programu rewitalizacji w Mieście Warka finansowane będą ze środków budżetu Gminy, przy jednoczesnym wykorzystaniu środków pochodzących od interesariuszy procesu. Wszystkie podmioty włączone w projekty rewitalizacyjne lub bezpośrednio je realizujące będą mogły ubiegać się o środki ze źródeł zewnętrznych w szczególności z programów EFRR i EFS.

10. ZAANGAŻOWANIE INTERESARIUSZY

Głównym założeniem procesu partycypacji społecznej jest mechanizmu włączenie jak największej grupy interesariuszy w proces programowania, wdrażania i monitoringu i oceny skutków procesu rewitalizacji. Podczas opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji udział społeczeństwa z terenu Miasta i Gminy Warki zapewniony został poprzez:

1. Badania społeczne – przeprowadzono 2 badania metodą sondażu ankietowego:

a) badanie „Opinie na temat miasta i gminy Warka" – zrealizowano w okresie czerwiec-lipiec br. za pomocą kwestionariusza ankiety zamieszczonej na stronie internetowej Urzędu Miejskiego. Uzyskano 364 wypełnione kwestionariusze badawcze.

b) badanie: "Potrzeby i problemy mieszkańców obszaru rewitalizacji" - zrealizowano w lipcu br. na próbie gospodarstw domowych mieszkańców bloków socjalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej. Uzyskano 20 wypełnionych kwestionariuszy ankiety.

c) wywiady grupowe FGI - zrealizowano 2 wywiady wśród pracowników Urzędu Miejskiego oraz Władz Miasta.

Wnioski z badań ilościowych i jakościowych przeprowadzonych w ramach konsultacji społecznych:

- Aż 80% badanych jest zdania, że gmina Warka się rozwija, co świadczy o zadowoleniu z miejscowości zamieszkania.
- Spośród wszystkich dziedzin funkcjonowania miasta ankietowani najlepiej ocenili: stan terenów zielonych - 80%, dostępność usług z zakresu sportu i rekreacji - 60%, stan infrastruktury w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnej, gazowej itp. - ok. 60%, politykę informacyjną nt. wydarzeń w gminie - 50,6%, dostępność usług kulturalnych - ok. 50%
- Najgorzej oceniany jest lokalny rynek pracy – ankietowani wskazywali, że niewiele jest możliwości znalezienia satysfakcjonującej pracy na terenie gminy – jedynie niecałe 6% badanych jest przeciwnego zdania. Kolejnymi najgorzej ocenianymi obszarami funkcjonowania miasta są opieka zdrowotna (47,5% niezadowolonych), bezpieczeństwo (46% niezadowolonych) oraz infrastruktura drogowa (40% niezadowolonych).

- Do braków/słabych stron gminy, najczęściej ankietowani zaliczali zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne (kino 8,4%, zagospodarowanie terenów nadpilicznych 13,3% respondentów, w tym budowa strzeżonej plaży (6,4%), infrastruktury drogowej (5,9%); jak też niską dostępność do usług: czasu wolnego (11,7%), w tym brak oferty kierowanej dla młodzieży (3,8%), zdrowotnych (3,8%), handlowych (brak supermarketów – 3,3%) oraz niedostateczna oferta zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży (1,8%).
- Słabą stroną gminy jest też brak stabilnych miejsc pracy w przemyśle, co świadczy o potrzebie zintensyfikowania działań mających na celu sprowadzenie nowych inwestorów.
- Na wysokim, 5 miejscu wśród braków/słabych stron gminy, pojawia się brak poczucia bezpieczeństwa spowodowany wysokim wskaźnikiem przestępstw, takich, jak kradzieże i włamania, przestępstwa narkotykowe oraz drobne wykroczenia spowodowane dużą liczbą osób bezdomnych i bezrobotnych w okolicach centrum miasta.
- Istnieje dysproporcja w rozwoju pomiędzy miastem i terenami wiejskimi, które generalnie są niedoinwestowane, z gorszym dostępem do usług.
- Co 4 respondent jest zdania, że największym atutem gminy są walory turystyczne. Co 5. respondent jako atut wskazywał położenie Warki. Ok. 7% za atut uważa bliskość Warszawy oraz dobre połączenie z dużymi miastami (ok. 2%). Prawdopodobnie świadczy to o dużej mobilności przestrzennej warecczan, którzy pracują poza miejscem zamieszkania.
- Co 2. respondent stwierdził, że nie dostrzega różnicy pomiędzy okolicą zamieszkania, a dzielnicami sąsiednimi, co może świadczyć o równomiernym rozwoju miasta.
- Obszary zaniedbane znajdują się w większości w ścisłym centrum miasta. Należy tu wymienić ul. Niemojewską – uzyskała największą liczbę wskazań (12,77%), z powodu degradacji zabudowy mieszkaniowej, braku poczucia bezpieczeństwa oraz koncentracji zjawisk patologicznych na tym terenie, Rynek (7,6%), róg Franciszkańskiej i os. Winiary i Ogrodowej (po ok 7%)
- Z obszarów położonych poza centrum za najbardziej zaniedbany uznano tereny nadpiliczne (ok. 10%).
- Zdaniem respondentów na obszarach zaniedbanych kumulują się różnorodne problemy społeczne i przestrzenne. W większości kategorii obszarów zaniedbanych pojawiają się te same dzielnice i ulice: ul. Niemojewska jest najbardziej niebezpieczna (15%), najbardziej nieestetyczna (19%) oraz niedoinwestowana (13%). „Pekin” jest niebezpieczny (13%), jest zamieszkały przez rodziny z dysfunkcjami (20%) oraz rodziny ubogie, niepełnosprawne, starsze (27%), zagrożony konfliktami sąsiedzkimi (30%) .

Także Rynek był określany jako obszar zaniedbany ponieważ jest niebezpieczny (15%), zamieszkały przez rodziny z dysfunkcjami (11,6 %).

- Wśród rodzajów przedsięwzięć, które powinny zostać podjęte w celu poprawy sytuacji na obszarach zdegradowanych, dominuje rozbudowa infrastruktury - drogowej (22,52%), budowa placów zabaw oraz terenów zielonych (16,65%), infrastruktury rozwoju przedsiębiorczości (13,13%) oraz sportowej, turystycznej i rekreacyjnej (12,25%).
- Wśród działań „miękkich" dominują działania skierowane na poprawę bezpieczeństwa (20,77%), poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (17,24%) oraz dla rodzin (15,25%), system ulg dla przedsiębiorców (12,15%), poprawa dostępności usług dla osób zagrożonych wykluczeniem (10,28%), programy integracji lokalnej (9,61%), działania terapeutyczne (7,62%) oraz wsparcie organizacji pozarządowych (4,86%).
- Najlepszym obszarem do zamieszkania w gminie jest osiedle Winiary -24,3%. Na drugim miejscu wymieniono miasto Warkę (21,6%), następnie osiedle przy ul. Polnej (8,4%).
- Najważniejsze czynniki decydujące o atrakcyjności miejsca zamieszkania to centralna lokalizacja (17,95%) oraz dostęp do usług publicznych oraz sklepów (17,50%). Dopiero na trzecim miejscu wymieniono nowoczesne budownictwo (13,75%) oraz otoczenie: dużo zieleni (12,16%) oraz cisza, spokój, czyste powietrze (12,05%).
- Wnioski z badań „Problemy i potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji"
- Największym problemem mieszkańców ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej jest fatalny stan techniczny budynków oraz mieszkań.
- Konieczność mieszkania w skrajnie złych warunkach wzbudza w mieszkańcach mieszkań komunalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej poczucie wstydu i jest źródłem stygmatyzacji oraz wykluczenia społecznego.
- Większość mieszkańców mieszkań komunalnych zmaga się z różnorodnymi problemami: finansowymi, rodzinnymi, wychowawczymi, a miejsce zamieszkania dodatkowo pogłębia poczucie wyobcowania i nie skłania do podjęcia działań na rzecz poprawy sytuacji życiowej.
- Rdzeniem działań rewitalizacyjnych powinna być poprawa warunków zamieszkania mieszkańców budynków komunalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej.
- Należy także zagospodarować teren wokół budynków komunalnych w celu stworzenia warunków do integracji mieszkańców z sąsiadami. Jedną z inwestycji powinien być nowoczesny plac zabaw dla najmłodszych, atrakcyjny także dla dzieci z innych dzielnic, co pozwoli maluchom zawierać przyjaźnie z dziećmi spoza środowiska.

- Działania inwestycyjne muszą być komplementarne z działaniami „miękkimi", takimi, jak: wsparcie specjalistyczne, zajęcia integracyjne o charakterze sportowym, kulturalnym, edukacyjnym itp.

2. Narzędzia komunikacji jednostronnej:
   a. informacje zamieszczane na stronie internetowej Miasta (prezentacje, kwestionariusz ankiety, formularze fiszek projektowych itp.)

Aby każdy interesariusz mógł zgłosić swój pomysł, umożliwiono składanie pomysłów na projekty z wykorzystaniem następujących ścieżek:

□ fiszka projektowa zamieszczona w zakładce tematycznej na stronie www miasta

□ formularze fiszek projektowych dostępne w Biurze Obsługi Interesanta.

Jako dopełnienie procesu partycypacji przygotowany projekt LPRu został zamieszczony na stronie internetowej Urzędu Miejskiego z jednoczesną możliwością wnoszenia uwag przez zainteresowanych interesariuszy.

3. Spotkania z interesariuszami – odbyły się 2 spotkania w dniach 14 i 15 września. Celem konsultacji było omówienie stanu dotychczasowych prac, granice obszaru zdegradowanego i rewitalizacji oraz działania inwestycyjne na obszarze rewitalizacji. Na spotkaniach przedstawiono raporty z badań: „ Opinie na temat miasta i gminy Warka" oraz „Problemy i potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji", zrealizowanych w ramach konsultacji społecznych. Przedstawiono także cele, kierunki działań oraz projekty zaplanowane do realizacji na obszarze rewitalizacji. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy oraz mieszkańcy.
4. Konkurs plastyczny dla dzieci pt. „Moje miasto w przyszłości". Wpłynęło 40 prac, wyłoniono zwycięzców w 2 kategoriach wiekowych. Zwycięzcy konkursu zostali nagrodzeni atrakcyjnymi prezentami - tabletami, zestawami malarskimi, plecakami oraz sprzętem sportowym.

Zdjęcie 1. Zwycięzcy konkursu plastycznego „Moje miasto w przyszłości"

źródło: http://dworek.warka.pl/warka-10-100-1000/

Jak już powiedziano, najważniejszą cechą partycypacji jest możliwość udziału interesariuszy na każdym etapie powstawania dokumentu, począwszy od jego tworzenia, poprzez wdrażanie, monitoring i ewaluację. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania LPRu realizowana będzie dzięki pracy powołanego Zespołu do spraw Rewitalizacji – opis zespołu został przedstawiony w rozdziale system realizacji / wdrażania. Zadaniem zespołu będzie współpraca z jak najszerszym gronem interesariuszy z terenu miasta i gminy w procesie rewitalizacji. Na każdym etapie wdrażania LPR będzie możliwe zgłaszanie opinii i sugestii przez mieszkańców. Przygotowany zostanie formularz kontaktowy, za pomocą którego interesariusze będą mieli szanse zgłosić propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Formularz udostępniony zostanie na stronie internetowej miasta oraz będzie dostępny także w formie papierowej w wyznaczonym miejscu w Urzędzie Miejskim lub siedzibie zespołu.

Wszystkie spotkania Zespołu ds. rewitalizacji w zakresie sprawozdawczości i przedstawienia postępów realizacji projektów będą miały charakter otwarty, dzięki czemu zapewniona zostanie możliwość uczestnictwa w procesie monitoringu zainteresowanych podmiotów i interesariuszy. Sprawozdania z takich spotkań udostępniane będą za pośrednictwem strony www Urzędu Miejskiego, dzięki czemu każdy mieszkaniec będzie miał możliwość zapoznania się z aktualnym stanem wdrażania programu rewitalizacji. Wszystkie powyższe działania przyczynią się do podniesienia świadomości społecznej w zakresie podejmowanych działań dotyczących programu rewitalizacji, Dzięki takiemu systemowi każdy mieszkaniec będzie miał możliwość uczestnictwa w procesie wdrożenia i monitoringu LPRu, a także składania propozycji nowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

11. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

Wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji jest procesem złożonym wymagającym adekwatnego przygotowania informacyjnego oraz permanentnej komunikacji z interesariuszami rewitalizacji. Zgodnie z założeniami program rewitalizacji gminy stanowi narzędzie wspomagające rozwój, jednak aby było ono skuteczne koniecznym wydaje się prowadzenie wdrożenia jako złożonego procesu, nad którym na każdym etapie czuwa odpowiednio wyszkolony i posiadający wiedzę pracownik/zespół, interesariusz lub organizacja zewnętrzna tak, aby nie zachwiana została ciągłość procesów rewitalizacyjnych.

Prawidłowo prowadzony proces wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga zaangażowania licznych instytucji, organizacji i osób. Samo przyjęcie, jak i wprowadzane aktualizacje LPRu, wymagają formy uchwały Rady Miejskiej. Osobą odpowiedzialną za realizację przyjętego i uchwalonego Lokalnego Programu Rewitalizacji jest Burmistrz Warki. Burmistrz Warki powoła zarządzeniem Zespół ds. rewitalizacji, w skład którego wchodzić będą:

1. referenci ds. rewitalizacji: będą to wybrani pracownicy następujących wydziałów Urzędu Miejskiego i jednostek organizacyjnych: Wydział Gospodarki Przestrzennej Komunalnej i Mieszkaniowej, Wydział Inwestycji i Remontów, Stanowisko Pracy ds. Pozyskiwania Środków Zewnętrznych i Rozwoju Gminy, przedstawiciel M-GOPS. Przewiduje się powołanie 4 do 5 referentów do ich zadań należeć będzie:
   - monitorowanie i ocena stopnia realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ocena będzie następowała w pierwszym kwartale kolejnego roku i będzie obejmowała całość działań wykonanych w roku zeszłym;
   - nadzór nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie, w tym także monitorowanie ich wdrażania;
   - wnioskowanie do Burmistrza Warki o uzasadnione zmiany w treści LPR;
   - przyjmowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych od interesariuszy procesu rewitalizacji według zasad ustalonych przez Zespół;
   - działalność informacyjno-promocyjna;
   - sporządzenie raportu końcowego na zakończenie horyzontu czasowego Lokalnego Programu Rewitalizacji.
2. Burmistrz Warki – głównym zadaniem Burmistrza Warki będzie pośrednictwo pomiędzy Urzędem Gminy a lokalną społecznością. Burmistrz pełni funkcję lokalnego lidera, którego zadaniem jest zapewnienie rozwoju miasta, dlatego zasadnym jest włączenie go w proces rewitalizacji. Do pozostałych zadań Burmistrza Warki w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji należą: uczestniczenie w spotkaniach Zespołu i reprezentowanie na nich lokalnej społeczności; prowadzenie konsultacji i spotkań w celu pozyskania ich opinii, a także informowaniu ich o działalności Zespołu.

3. Doradcy ds. Rewitalizacji – przedstawiciele Urzędu Gminy, jednostek organizacyjnych JST, w tym placówek kulturalnych i oświatowych, a także przedstawiciele organizacji pozarządowych i sektora gospodarczego. Doradcy wybierani będą przez Referentów. Osoba wytypowana na stanowisko Doradcy ds. Rewitalizacji wyraża chęć uczestnictwa w Zespole. Do zadań doradców należeć będą:
   - Wspomaganie Referentów w działaniach informacyjno-promocyjnych;
   - Pełnienie funkcji opiniodawczych w stosunku do Referentów;
   - Uczestnictwo w spotkaniach Zespołu.
4. Zaproszeni mieszkańcy – członkowie społeczności lokalnej będą mogli brać udział w otwartych spotkaniach, podczas których będą mogli zgłaszać swoje uwagi i wnioski dotyczące procesu rewitalizacji.

Zespół będzie podejmował decyzje poprzez głosowanie większościowe. Uprawnienia do głosowania posiadać będą Referenci i Doradcy ds. rewitalizacji oraz Burmistrz Warki. Ponadto zespół odpowiedzialny będzie za udostępnianie informacji dot. LPR, organizowanie konferencji, spotkań i konsultacji celem promocji poszczególnych projektów zawartych w programie. Niezbędnym elementem pracy zespołu będzie organizowanie dialogu społecznego dotyczącego spraw związanych z potrzebami oraz koniecznością aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Podstawą systemu realizacji programu będzie ciągły dialog prowadzony pomiędzy interesariuszami procesu rewitalizacji.

Ryc. 34 Struktura Zespołu ds. rewitalizacji powołanego przez Burmistrza Warki

źródło: opracowanie własne

Wdrażanie LPR odbywać się będzie poprzez realizację opisanych działań przyjmując formę projektów wskazanych w części strategicznej niniejszego Programu. Niezbędne jest stworzenie wokół LPR korzystnego klimatu który przyczyni się do wysokiego zaangażowania społecznego. Zaangażowanie podmiotów z zewnątrz do współuczestnictwa w procesie wdrożenia przyczyni się sukcesu LPR. Narzędziem mającym za zadanie zwiększenie społecznego zaangażowania we wdrażanie LPRu jest polityka promocji. Zakres zadań polityki promocji obejmuje m.in.:

- wyjaśnianie interesariuszom korzyści płynące z procesu rewitalizacji,
- udostępnianie informacji o celach i problemach określonych w Programie Rewitalizacji,
- zachęcanie mieszkańców do wyrażania własnych opinii i projektów,
- komunikacja z mediami.

W celu prawidłowego prowadzenia polityki promocji konieczne jest systematyczne przekazywanie informacji interesariuszom o podejmowanych działaniach i osiąganych w ich procesie rezultatach. Komunikacja dwustronna oraz współpraca władz miasta z mieszkańcami to podstawowe obszary, wokół których musi się koncertować polityka promocji LPR. Takie podejście można realizować dzięki:

- informowaniu o postępach we wdrażaniu LPR – poprzez strony internetowe oraz www.warka.pl, na których na bieżąco zamieszczane będą najbardziej aktualne informacje dotyczące procesu wdrażaniem LPR,
- udostępnianiu informacji o wdrażanych projektach oraz publikacji na stronie internetowej www.warka.pl okresowych sprawozdań dot. Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Zespół ds. rewitalizacji przekazywać będzie sprawozdanie z realizacji LPR wraz wnioskami dotyczącymi aktualizacji dokumentu Radzie Miasta, minimum raz na 2 lata. W przypadku konieczności dokonania aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Warka, zostanie ona dokonana poprzez podjęcie stosownej uchwały przez Radę Miasta. Jednocześnie zatwierdzony dokument, kolejne sprawozdania, a także ewentualne aktualizacje, umieszczane będą na stronie internetowej Urzędu Miejskiego.

12. SYSTEM MONITORINGU PROGRAMU REWITALIZACJI

Dokument o charakterze strategicznym, jakim w założeniu ma być *„Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Warki na lata 2016 – 2023”*, powinien posiadać opracowany system

monitorowania postępów wdrażanych celów. Dzięki temu procesowi możliwe będzie osiągnięcie stanu docelowego, jaki został przyjęty w dokumencie. Tylko dzięki gromadzeniu i prawidłowej interpretacji danych zawartych w LPR możliwe będzie dokonywanie bieżących korekt w podejmowanych działaniach w przypadku wystąpienia nieprawidłowości. Lokalny Program Rewitalizacji powiązany zostanie z systemem wdrażania i podlegać będzie również systemowi monitoringu. Pełny system monitorowania powinien obejmować:

- część monitoringu, obejmującą podsystem zbierania i selekcjonowania pozyskanych informacji,
- część ewaluacyjną, czyli obejmującą podsystem oceny i interpretacji pozyskanego materiału.

Głównym celem funkcjonowania systemu monitoringu jest gromadzenie i interpretacja informacji o stanie wdrożenia LPR. Przygotowane w oparciu o opisany powyżej model informacje, będą podstawowym narzędziem wspomagającym podejmowanie decyzji w zakresie realizacji programu. Z uwagi na długi horyzont czasowy obowiązywania LPR, z założenia jest to dokument otwarty. Dzięki temu poddawany będzie okresowej, systematycznej analizie i ocenie oraz w niezbędnych przypadkach będzie aktualizowany we wskazanym zakresie w celu dostosowania do zmieniającego otoczenia. Ocena LPR i jego aktualizacja odbywać się będzie zgodnie z zasadami współpracy z podmiotami zainteresowanymi współuczestnictwem w tworzeniu i późniejszym utrzymaniu Programu. Na podstawie określonych ram działania i wytyczonych celów w LPR dokonywany będzie proces monitoringu, który polegać będzie na okresowym, systematycznym obserwowaniu zachodzących zmian w otoczeniu i porównaniu ich z zawartością LPR.

Głównym zadaniem Referentów ds. rewitalizacji odpowiedzialnych za proces monitoringu, będzie pozyskiwanie niezbędnych danych. W głównej mierze dane będą pozyskiwane od podmiotów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych przedsięwzięć w ramach zadań określonych w Programie. Następnie dane będzie trzeba przetworzyć i na ich podstawie przygotować raport zawierający stan realizacji Programu. W pierwszym kwartale każdego roku zwoływane będzie robocze spotkanie powołanego przez Burmistrza Warki Zespołu ds. rewitalizacji, którego zadaniem będzie zweryfikowanie i przeanalizowanie na podstawie dostarczonych danych wszystkich aspektów związanych z wdrożonym LPR.

Proces monitoringu składa się z następujących etapów:

1. Zbieranie danych i informacji. Zadaniem tego etapu jest przygotowanie i przekazanie danych o projektach. Zebranie danych polegać będzie na odpytaniu podmiotów realizujących poszczególne projekty o stanie ich zaawansowania.
2. Przygotowanie raportu zbiorczego. Podczas tego zadania trzeba będzie uporządkować, przetworzyć i przeanalizować dostarczone dane oraz je zarchiwizować. Powyższy etap realizowany będzie przez osobę/wydział odpowiedzialny z wdrożenie LPR.

3. Ocena wyników. Porównanie osiągniętych wyników z założonymi w LPR. Ocena rozbieżności i analiza przyczyny jej powstania oraz określenie propozycji rozwiązania poprzez przygotowanie propozycji działań naprawczych oraz jeżeli zachodzi taka potrzeba przygotowanie wniosku o aktualizację LPR. Podmiotem odpowiedzialnym za ten etap będzie powołany przez Burmistrza Warki zespół ds. rewitalizacji.
4. Informacja o stopniu realizacji LPR. Głównym celem tego etapu będzie zapoznanie się z oceną wyniku monitoringu LPR, na tym etapie podejmowana będzie decyzja o akceptacji raportu, a dokonywać jej będzie Rada Miejska i Burmistrz Warki.

Wykres 4. Graficzne przedstawienie etapów monitoringu

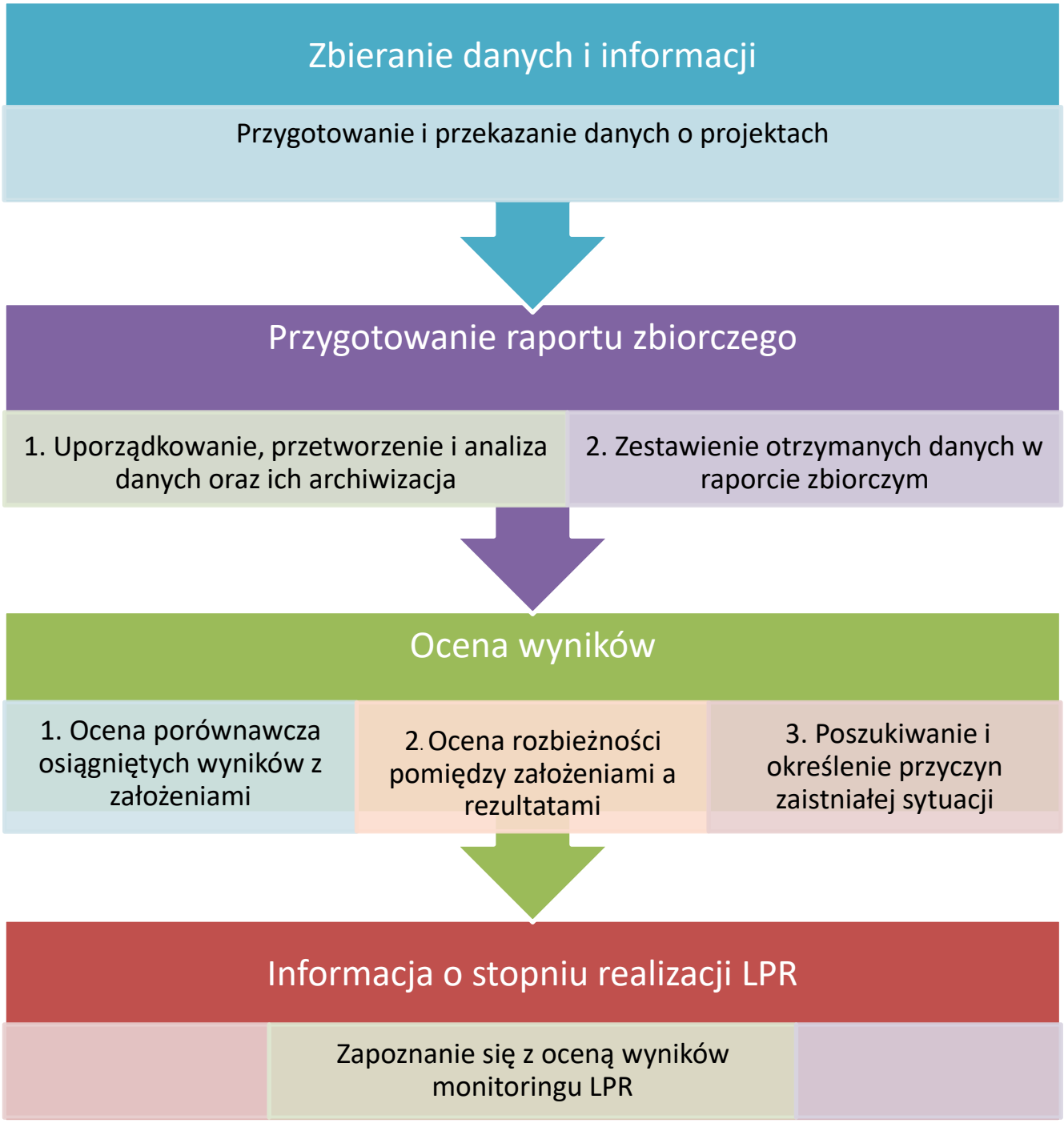

źródło: Opracowanie własne

Ocena skuteczności realizacji LPRu prowadzona będzie okresowo pod kątem aktualizacji całego programu rewitalizacji, realizowanych projektów oraz innych działań, ich efektywności oddziaływania na obszar kryzysowy oraz rozwój miasta. W celu oceny całościowego oddziaływania programu rewitalizacji na rozwój obszarów zdegradowanych oraz całej gminy, zastosowane będą następujące wskaźniki realizacji celów rewitalizacji. Wskaźniki wykorzystane w celu monitorowania procesu rewitalizacji powinny spełniać następujące warunki:

- Trafności – czyli dostosowanie wskaźnika do charakteru przedsięwzięcia i oczekiwanych rezultatów jego realizacji;
- Mierzalności – powinny być wyrażone w wartościach liczbowych, umożliwiających ich weryfikację;
- Wiarygodności – czyli takie zdefiniowanie wskaźnika, które nie powoduje trudności z jego weryfikacją;
- Dostępności – powinny być łatwe do wygenerowania.

Badanie efektów wdrażania nastąpi na podstawie dwóch rodzajów wskaźników: wskaźnika produktu oraz rezultatu. Wskaźniki wyróżniono zgodnie z metodologią badania efektów wdrażania stosowaną przy tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym oraz programowym. Wskaźniki produktu odnoszą się do wszystkich produktów, które powstały w trakcie realizowania Programu oraz w rezultacie wydatkowania przyznanych środków. Mierzony jest w jednostkach rzeczowych. Natomiast wskaźnik rezultatu dotyczy efektów działań, które nastąpiły po zakończeniu i w wyniku realizowania Programu. Informuje o zmianach jakie nastąpiły w wyniku wcielenia w życie danego przedsięwzięcia. W poniższej tabeli zestawiono wskaźniki produktu i rezultatu projektów planowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji.

Tabela 11. Wskaźniki produktu i rezultatu projektów planowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji.

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa dla obszaru	Wartość docelowa
Wskaźnik produktu			
Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych	szt.	0	3
Liczba zrealizowanych projektów społecznych	szt.	0	2
Powierzchnia zrewitalizowanych przestrzeni publicznych	m2	0	1000
Liczba zrealizowanych szkoleń w skali roku	szt.	0	2
Liczba zorganizowanych imprez kulturalnych w skali roku	szt.	0	2
Liczba zorganizowanych wydarzeń poza OR w skali roku	szt.	0	2
Liczba zorganizowanych zajęć rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych	szt.	0	3
Liczba pomieszczeń zaadaptowanych na cele socjalne	szt.	0	1
Liczba zrealizowanych programów stypendialnych	szt.	0	1
Liczba wybudowanych obiektów małej architektury na terenie OR	szt.	0	2
Wskaźnik produktu			
Liczba uczestników objętych programami realizowanymi w ramach projektu przez instytucje i organizacje pozarządowe	os.	0	10
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, która wzięła udział w zajęciach	os.	0	10
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, które skorzystały z doradztwa	os.	0	20
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, które wzięły udział w szkoleniach	os.	0	20
Liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym objętych wsparciem specjalistycznym	os.	0	10
Liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, która wzięła udział w wydarzeniach	os.	0	80
Liczba osób z obszaru rewitalizacji zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, które otrzymały stypendia	os.	0	5
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczenie społecznym, które wzięły udział w zajęciach z zakresu edukacji ekologicznej	os.	0	10

Monitorowanie wykonania Programu a także jego ocena nastąpi o wartości wskaźników produktu i rezultatu. Dane do badania wskaźnikowego będą pozyskiwane z tych samych źródeł, z których pobierano dane na etapie analizy wskaźnikowej. Tymi instytucjami będą: Urząd Miasta Warki, G-MOPS w Warce, Urzędu Pracy w Grójcu, Komisariat Policji w Warce oraz Miejski Ośrodek Kultury.

Ocena będzie polegała na porównaniu wartości wskaźników uzyskanych na etapie analizy wskaźnikowej oraz na etapie oceny. Ewaluacja Programu przeprowadzona będzie przez Referentów ds. Rewitalizacji w pierwszym kwartale kolejnego roku i uwzględniała będzie rok ubiegły. Sprawozdania przedstawiane będą na spotkaniach Zespołu, a następnie udostępniane za pośrednictwem strony internetowej Miasta Warki.

SPIS RYCIN

Ryc. 1 Położenie Miasta i Gminy Warka w Powiecie Grójeckim ..... - 18 -
Ryc. 2 Podział gminy na „plastry miodu” ..... - 20 -
Ryc. 3 Gęstość zaludnienia (w siatce heksagonalnej 20 ha) w gminie Warka ..... - 23 -
Ryc. 4 Starość demograficzna ..... - 25 -
Ryc. 5 Osoby bezrobotne w liczbie osób w wieku produkcyjnym ..... - 27 -
Ryc. 6 Osoby bezrobotne długotrwale w liczbie osób w wieku produkcyjnym ..... - 28 -
Ryc. 7 Osoby korzystające z zasiłków stałych M-GOPS na 1000 mieszkańców ..... - 30 -
Ryc. 8 Osoby korzystające z zasiłków okresowych M-GOPS ..... - 31 -
Ryc. 9 Osoby korzystające z zasiłków celowych M-GOPS ..... - 32 -
Ryc. 10 Osoby korzystające z zasiłków na dożywianie ..... - 33 -
Ryc. 11 Liczba przestępstw ogółem na 1000 osób ..... - 34 -
Ryc. 12 Liczba wykroczeń na 1000 osób ..... - 36 -
Ryc. 13 Liczba przestępstw przeciwko rodzinie na 1000 osób ..... - 37 -
Ryc. 14 Wyniki egzaminów w szkołach podstawowych w 2014-2015 r. ..... - 39 -
Ryc. 15 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2014-2015 r. ..... - 40 -
Ryc. 16 Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych do Sejmu w 2015 roku ..... - 41 -
Ryc. 17 Firmy zarejestrowane w CEIDG na 100 mieszkańców na dzień 31.12.2015 r. ..... - 43 -
Ryc. 18 Firmy zarejestrowane w CEIDG na terenie gminy na dzień 31.12.2015r. ..... - 44 -
Ryc. 19 Firmy zarejestrowane w CEIDG zawieszone na 100 mieszkańców na dzień ..... - 44 -
Ryc. 20 Stan recyklingu odpadów komunalnych ..... - 46 -
Ryc. 21 Stan techniczny obiektów budowlanych ..... - 48 -
Ryc. 22 Powierzchnia użytkowa budynków ..... - 50 -
Ryc. 23 Wykaz budynków na terenie gminy w podziale na ich funkcje ..... - 51 -
Ryc. 24 Powierzchnia budynków mieszkalnych ..... - 51 -
Ryc. 25 Powierzchnia budynków handlowo-usługowych ..... - 52 -
Ryc. 26 Suma zjawisk niekorzystnych ..... - 54 -
Ryc. 27 Suma zjawisk niekorzystnych (powyżej 12) ..... - 55 -
Ryc. 28 Suma zjawisk niekorzystnych na terenach gęściej zaludnionych (powyżej 9 os. /ha) ..... - 56 -
Ryc. 29 Obszary zdegradowane przedstawione w układzie siatki heksagonalnej ..... - 56 -
Ryc. 30 Obszar zdegradowany A - Laski ..... - 57 -
Ryc. 31 Obszar zdegradowany B - Śródmieścia ..... - 58 -
Ryc. 32 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji ..... - 59 -
Ryc. 33 Rozmieszczenie przestrzenne projektów zaplanowanych w ramach LPR ..... - 92 -
Ryc. 34 Struktura Zespołu ds. rewitalizacji powołanego przez Burmistrza Warki ..... - 104 -

SPIS TABEL

Tabela 1. Charakterystyka gminy Warka ..... - 22 -
Tabela 2. Wybrane dane demograficzne ..... - 22 -

Tabela 3. Liczba mieszkańców miasta i gminy Warka w latach 2004-2007 ..... - 23 -
Tabela 4. Charakterystyka gminy Warka bezrobocie ..... - 26 -
Tabela 5. Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku ..... - 38 -
Tabela 6. Mieszkania zamieszkane według stopnia wyposażenia w instalacje tech.-sanitarne ..... - 48 -
Tabela 7. Analiza SWOT obszaru rewitalizacji ..... - 68 -
Tabela 9. Sposoby rozwiązywania problemów przez projekty rewitalizacyjne ..... - 94 -
Tabela 10. Wykaz projektów zrealizowanych przez Gminę Warka w latach 2004 – 2016 ..... - 97 -
Tabela 11. Wskaźniki produktu i rezultatu projektów planowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji ..... - 110 -

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wyposażenie w instalacje budynków socjalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej ... - 63 -
Wykres 2. Ocena warunków mieszkaniowych przez mieszkańców budynków socjalnych przy ul. Franciszkańskiej i Ogrodowej ..... - 64 -
Wykres 3. Ocena poszczególnych cech/elementów mieszkań socjalnych ..... - 65 -
Wykres 4. Graficzne przedstawienie etapów monitoringu ..... - 108 -

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1. Zwycięzcy konkursu plastycznego „Moje miasto w przyszłości” ..... - 101 -